

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Ana Bilim Dalı

**SOSYAL KİMLİK ÖZDEŞİMİ VE İÇ GRUP NORMUNUN İÇ GRUP YANLILIĞI
İLE İLİŞKİSİ**

Sami ÇOKSAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2016

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Anabilim Dalı

SOSYAL KİMLİK ÖZDEŞİMİ VE İÇ GRUP NORMUNUN İÇ GRUP YANLILIĞI İLE
İLİŞKİSİ

Sami ÇOKSAN

Danışman
Doç. Dr. Serap AKGÜN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ağustos, 2016

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sosyal Kimlik Özdeşimi ve İç Grup Normunun İç Grup Yanlılığı ile İlişkisi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel etik kurallara ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini onurumla doğrularım.

18./08./2016

Sami ÇOKSAN

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

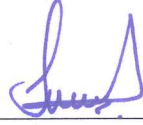
Sami ÇOKSAN tarafından hazırlanan Sosyal Kimlik Özdeşimi ve İç Grup Normunun İç Grup Yanlılığı ile İlişkisi başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Psikoloji Bölümü Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başarılı

Başarısız

Üye

Doç. Dr. Serap AKGÜN
(Danışman)

Üye

Prof. Dr. Ünsal YETİM

Üye

Yrd. Doç. Dr. Meltem
GÜLER

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

Prof. Dr. Süleyman DEĞİRMEN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

İnsanlar kendilerinden gördükleri kişilere neden toz kondurmuyorlar? Neden kendileri gibi olduğunu düşündükleri insanları daha değerli görüyorlar? Lisans eğitimim sırasında bir hocamız psikolojide en çok hangi soruların cevabını merak ediyorsunuz diye sorduğunda bu cümleleri söylemişim. Öncelikle, yoğun temposuna rağmen bu sorulara cevap bulma yolculuğunda bana sunduğu değerli rehberliği için tez danışmanım Doç. Dr. Serap AKGÜN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Süreç içerisinde kendisinin bilgi ve deneyimleri yolumu görebilmemdeki en büyük ışık oldu.

Öncelikle, her isteğimde akademik desteklerini cömertçe sunan çok sevgili arkadaşlarım Psk. Büşra KÜÇÜKESKİCİ ve Psk. Özge YANBOLLUOĞLU'na minnetlerimi iletirim. Kendilerinin görüş ve fikirleri bu araştırmayı bitirmemde çok yardımcı oldu.

Çalışmalarım sırasında katılımcı bulmakta oldukça zorlandım. Öyle ki bir dönem, kaygım hayatımda hiç olmadığı kadar yükseldi. Bu dönemde azmimin sönmesine engel olan başta eşim Serpil YILDIZ-ÇOKSAN ve annem Hatice ÇOKSAN olmak üzere tüm aileme teşekkür ederim.

Son olarak bu araştırma bütün eğitim sürecimin bir ürünüdür. Başta lisans ve lisansüstü hocalarım olmak üzere, üzerimde emeği olan tüm öğretmenlerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sami ÇOKSAN

ÖZET

SOSYAL KİMLİK ÖZDEŞİMİ VE İÇ GRUP NORMUNUN İÇ GRUP YANLILIĞI İLE İLİŞKİSİ

Sosyal Kimlik Kuramı'na göre, grup üyeleri, kendi gruplarından kaynaklanan kimliklerini olumlama eğilimindedirler. İç grup yanlılığı yapmak, bu olumlama araçlarından biri olarak görülmektedir. Literatürde gruplarıyla özdeşim düzeyi yüksek kişilerin, diğerlerine göre daha yüksek düzeyde iç grup yanlılığı sergilediğini gösteren çalışmalar mevcuttur. İç grup yanlılığını etkileyen değişkenlerden bir diğeri ise grup normudur. Grup normunun yanlılığı teşvik ettiği durumlarda iç grup yanlılığının artması grup normunun adaletli olmayı vurguladığı durumlarda ise grup üyelerinin iç grup yanlılığının azalması beklenmektedir. Ayrıca, sosyal kimlik araştırmacıları grubun normunun adaletli olmayı vurgulaması durumunda yüksek özdeşimin daha adil davranmaya yol açabileceğini belirtmişlerdir.

Bu araştırmada katılımcıların etnik gruplarıyla özdeşim düzeyleri ve iç grup normlarına bağlı olarak sergiledikleri iç grup yanlılığı düzeyleri incelenmiştir. Araştırmaya çeşitli sosyoekonomik düzeylerden 149 erkek 156 kadın toplam 305 kişi katılmıştır. Katılımcılar seçkisiz olarak deney ya da kontrol gruplarına atanmış ve deney gruplarının grup normu eşitlik ve grupçalık (iç grubu kayırmak) olmak üzere araştırmacılar tarafından değişimlenmiştir. İç grup yanlılığı iki farklı şekilde ölçülmüştür. Öncelikle katılımcılardan bir miktar kaynağı kurgusal bir öykü bağlamında iç ve dış grupları arasında bölüştürmeleri ardından da iç ve dış gruplarını olumlu ve olumsuz sıfatlar açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Kaynak paylaşırma görevinde katılımcıların özdeşim düzeyi ve grup normuna bağlı olarak iç grup yanlılığı yapma oranları bağımsız örneklem için z-oran testi ile

karşılaştırılmıştır. Katılımcıların kendi gruplarını ve dış grubu olumlu ve olumsuz sıfatlar açısından değerlendirmeleri arasında etnik köken, özdeşim düzeyleri ve grup normuna bağlı olarak bir fark olup olmadığını sınamak amacı ile verilere 2 (özdeşim düzeyi: yüksek ve düşük) X 2 (etnik köken: Türk ve Kürt) X 4 (deney ve kontrol grubu: deney grubu eşitlik, deney grubu grupçalık, kontrol grubu eşitlik ve kontrol grubu grupçalık) X 2 (değerlendirilen grup: iç ve dış) X 2 (sıfat: olumlu ve olumsuz) faktörlü, son iki faktörde tekrar ölçümlü varyans analizi uygulanmıştır.

Bulgular, kaynak paylaşırma görevinde grupları ile yüksek özdeşime sahip katılımcıların düşük özdeşimlilere göre daha yüksek oranda iç grup yanlılığı sergilediklerini göstermiştir. Ayrıca, hem yüksek hem de düşük özdeşim düzeyine sahip katılımcıların grup normunun grupçalık olduğu koşulda eşitlik olduğu koşuldan daha yüksek oranda iç grup yanlılığı yaptıkları gözlenmiştir. Sıfat atfetme görevinde hem yüksek hem de düşük özdeşimli katılımcıların iç gruplarını daha olumlu dış gruplarını ise daha olumsuz değerlendirdikleri görülmüştür. Ayrıca, yüksek özdeşimli katılımcıların iç gruplarını düşük özdeşimli katılımcılara kıyasla daha olumlu, dış gruplarını ise daha olumsuz değerlendirdikleri bulunmuştur. Kaynak paylaşırma görevinde katılımcıların davranışlarının nedenine ilişkin yanıtları içerik analizi ile incelenmiştir. İç grup yanlılığı yapan katılımcıların bu davranışlarını benzerlik, iç grubu olumlu görme, dış grubu olumsuz görme ve ihtiyaç temalarını kullanarak açıkladıkları görülmüştür. İki gruba da eşit pay veren katılımcıların ise bu davranışlarını, ayrımcılığa karşı eşitlik ve adalet, insan olmak, eşit ihtiyaç, çatışmadan kaçınmak ve grupları yeniden kategorilemek temaları ile açıkladıkları gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Grup normu, iç grup yanlılığı, norm, özdeşim, sosyal kimlik

ABSTRACT

THE RELATIONSHIPS BETWEEN GROUP NORMS, IDENTIFICATION, AND INGROUP BIAS

According to Social Identity Theory, group members tend to affirm their identities based on social categories. Ingroup bias has been seen as one of the ways of this affirmation. There are a number of studies indicating that group members with a high level of ingroup identification tend to exhibit more in-group bias than others. Group norms may also have an influence on ingroup bias. When the group norms encourage ingroup favoritism more ingroup bias is expected compared to the norms of fairness. Social identity researchers have proposed that in the case of ingroup norms emphasize fairness then the high identifiers behave even more fairly.

The purpose of the present study was to examine the influence of identification and group norms on ingroup bias. One hundred forty-nine men and one hundred fifty-six women from various socio-economic levels participated in the study. Participants were randomly assigned to experimental and control groups. Norms of the experimental groups (equality and ingroup favoritism) was manipulated by the researcher. Ingroup bias was measured by two methods. First, participants were asked to allocate some money between ingroup and out group, after reading a vignette. Second, participants rated in-group and out-group on positive and negative adjectives. The percentages of ingroup favoritism depending on identification levels and ingroup norms at resource allocation task were compared using independent samples z-ratio tests. In order to examine the impact of group norm and identification level on ingroup bias in the adjective ratings, a 2 (ethnic origin: Turk and Kurt) X 2 (identification levels: high and low) X 4 (experiment and control

groups: experimental group with equality norm, experimental group with in-group favoring norm, control group with equality norm, control group with in-group favoring norm) X 2 (evaluated group: ingroup and outgroup) X 2 (adjectives: positive and negative) factorial analysis of variance in which the last two variables involved repeated measures, was performed.

Results indicated that high identifiers showed ingroup bias in higher rates than low identifiers in the allocation task. It was also observed that both the high and the low identifiers showed ingroup bias in higher rates when the group norm was to favor the interests of the ingroup than the group norm was to be fair. The results of analysis of variance regarding evaluation task revealed that both high and low identifiers assess their ingroup more positively and their outgroup more negatively. It was also found that high identifiers rated their ingroup more positively and their outgroup more negatively compared to the participants with a low level of identification.

Participants' reasons for their allocation decisions were analyzed using content analysis. It was revealed that participants who favored their in-group explained this behaviour using five themes; Similarity, Viewing the Ingroup in a Positive Way, Viewing the Outgroup in a Negative Way, and Need. Participants who allocated the money equally between the two groups explained their behavior with the themes of Equality and Justice Against Discrimination, Being Human, Equal Need, Avoiding a Conflict and Recategorizing the Groups.

Subject Terms: Group norm, identification, ingroup bias, norm, social identity

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE GÖRGÜL ARAŞTIRMALAR	3
I.1. Sosyal Kimlik Kuramı	3
I.2. İç Grup Yanlılığı	7
I.2.1. İç Grup Yanlılığının Ölçülmesi	8
I.2.2. İç Grup Yanlılığı ve İlişkili Değişkenler	13
I.2.3. Grupla Özdeşim ve İç Grup Yanlılığı İlişkisi	17
I.2.4. Grup Normu, Özdeşim ve İç Grup Yanlılığı İlişkisi	22
I.3. Kaynak Bölüşürmenin Motivasyonları	24
I.4. Araştırmanın Amacı	27
I.5. Araştırma Soruları.....	28
I.6. Sınırlılıklar.....	28
II. BÖLÜM: YÖNTEM	30
II.1. Örneklem	30
II.2. Araştırmada Yer Alan Değişkenler ve Araştırma Deseni	31
II.3. Veri Toplama Araçları.....	32
II.3.1. Demografik Bilgi Formu	32

II. 3.2. Kurgusal Öykü.....	33
II. 3.3. İç Grup Normu Manipülasyonu.....	33
II.3.4. Kaynak Bölüştürme Görevi.....	35
II.3.5. Kaynak Bölüştürme Nedenlerinin Saptanması.....	36
II.3.6. Grupla Özdeşim Düzeyi Ölçümü.....	36
II.3.7. Sıfat Listesi.....	38
II.4. İşlem	42
III. BÖLÜM: BULGULAR.....	46
III.1. Para Paylaştırma Görevinden Elde Edilen İç Grup Yanlılığına Dair Bulgular.....	47
III.2. Sıfat Atfetme Görevinden Elde Edilen İç Grup Yanlılığına Dair Bulgular.....	51
III.3. Kendi Grubunu Kayırma ya da Gruplara Eşit Davranma Eğilimlerinin Motivasyonlarına Dair Bulgular.....	57
IV. BÖLÜM: TARTIŞMA.....	64
IV.1. Grupla Özdeşim Düzeyi ile Kaynak Paylaştırmada İç Grup Yanlılığı İlişkisi.....	64
IV.2. Grup Normu ile Kaynak Paylaştırmada İç Grup Yanlılığı İlişkisi.....	66
IV.3. Özdeşim Düzeyi, Grup Normu ve İç Grup Yanlılığı İlişkisi.....	67
IV.4. Grupla Özdeşim Düzeyi ile Sıfat Atfetmede İç Grup Yanlılığı İlişkisi.....	72
IV.5. Grup Normu ile Sıfat Atfetmede İç Grup Yanlılığı İlişkisi.....	74
IV.6. Grubu Kayırmanın Nedenleri	74
IV.7. Eşit Davranmanın Nedenleri.....	77
SONUÇ.....	81

KAYNAKÇA..... 83

EKLER

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Örneklemin Özelliklerine Dair Katılımcı Sayıları ve Yüzdeler	30
Tablo 2. Araştırma Deseni.....	32
Tablo 3. Grupla Özdeşim Düzeyi Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizine Göre Faktör Yükleri	38
Tablo 4. Kürtlerin Değerlendirildiği Sıfat Listesi Maddelerinin Açıklayıcı Faktör Analizine Göre Faktör Yükleri	40
Tablo 5. Türklerin Değerlendirildiği Sıfat Listesi Maddelerinin Açıklayıcı Faktör Analizine Göre Faktör Yükleri	41
Tablo 6. Özdeşim Puanı Ortalamalarının Yüksek ve Düşük Özdeşimli Gruba Göre T-Testi Sonuçları.....	46
Tablo 7. Özdeşim Düzeyi ve Grup Normuna Göre Katılımcıların İç Grup Yanlılığı Yapma Oranları	50
Tablo 8. Özdeşim Düzeyi, Etnik Köken, Grup Normu, Değerlendirilen Grup ve Sıfat Türünün, Sıfat Listesinden Elde Edilen Puanlar Üzerindeki Etkisine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	52
Tablo 9. Sıfat Listesinden Alınan Puanların Ortalama ve Standart Sapmaları	54
Tablo 10. İç Grup Yanlılığı Yapanların Etnik Köken ve Özdeşimlerine Göre Tema Kullanım Oranları	59

Tablo 11. Eşit Davrananların Etnik Köken ve Özdeşimlerine Göre

Tema Kullanım Oranları 61

Tablo 12. İç Grup Yanlılığı Yapan Grubun Davranışlarının Temel Nedenleri

Bu Nedenlerin Açıklamaları ve Nedenlere Dair Örnek Cümleler..... 62

Tablo 13. İki Gruba Eşit Pay Veren Grubun Davranışlarının Temel Nedenleri

Bu Nedenlerin Açıklamaları ve Nedenlere Dair Örnek Cümleler 63

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Olumlu Sıfatlar Açısından Özdeşim Düzeyi ve

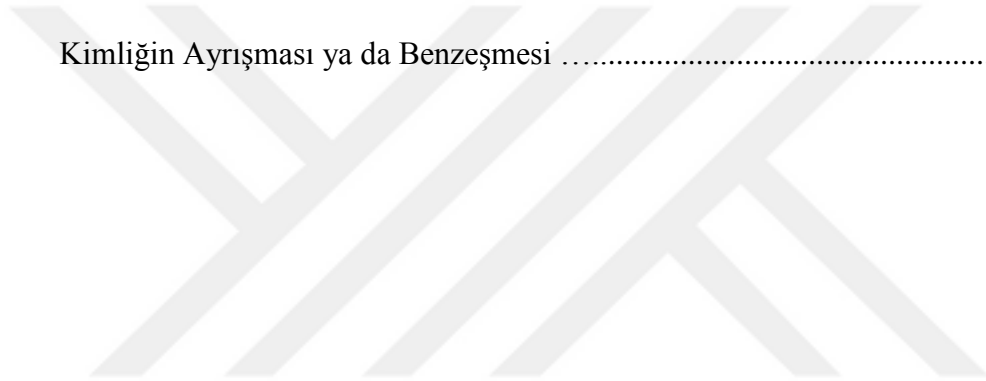
Değerlendirilen Grup Ortak Etkisi 56

Şekil 2. Olumsuz Sıfatlar Açısından Özdeşim Düzeyi ve

Değerlendirilen Grup Ortak Etkisi 56

Şekil 3. Özdeşim Düzeyine Göre Grup Kimliği ile Bireysel

Kimliğin Ayrışması ya da Benzeşmesi 65

GİRİŞ

İnsanın tek başına var olamayacağı; sosyalleşmeden, diğerlerini etkilemeden ve diğerlerinden etkilenmeden yaşamını sürdüremeyeceği fikri, Antik Yunan'da Aristo dönemine kadar uzak bir geçmişe dayandırılır. İnsanların birlikte yaşadıkları ortamlar ise onların farklı bağlamlarda grup kimliği oluşturmalarına neden olur.

Psikolojide, kişilerin bir gruba girdiklerinde davranışlarının nasıl farklılaştığını inceleyen ilk çalışmalar Muzaffer Sherif (1937) tarafından yapılmıştır. Ardından yapılan çalışmalar ile grupların bireylerle (Dittes ve Kelley, 1955; Moscovici ve Lage, 1976; 1978) ve gruplarla (Sherif, 1956) etkileşimleri araştırılmaya başlanmıştır. Bu süreç içerisinde sistematik olarak araştırılan grup davranışlarını anlamak adına çeşitli kuramlar geliştirilmiştir. Gruplar arası davranışları, grupları oluşturan bireylerin bireysel farklılıkları temelinde açıklayan Adorno ve arkadaşlarının (1950) Yetkeci Kişilik Kuramı (Authoritarian Personality Theory) ile Rokeach'ın (1960) Dogmatizm Kuramı (Dogmatism Theory) ile grupların arasındaki ilişkiler temelinde açıklayan Sherif'in (1966) Gerçekçi Çatışmalar Kuramı (Realistic Group Conflict Theory) ve Tajfel ve Turner'ın (1979) Sosyal Kimlik Kuramı (Social Identity Theory) bu kuramlara örnek gösterilebilir.

Sosyal Kimlik Kuramı (Tajfel ve Turner, 1979), bireylerin davranışlarını şekillendiren önemli faktörlerden birinin grup kimlikleri olduğunu vurgulamaktadır. Ait olunan grup üyeliklerinden kaynaklanan sosyal kimlik kişisel kimliğe benzer şekilde benliğin önemli bir parçasıdır (Turner, 1982:15-40). Kurama göre kişiler, sosyal kimlikleri vasıtasıyla başkaları tarafından kabul edilme isteklerini ya da ideolojik olarak uzlaşma beklentilerini karşılayarak benlik saygılarını koruma ya da yükseltme amacıyla kendilerini bir gruba ait hissetme eğilimindedirler (Correll ve Park, 2005). Buna bağlı olarak kişinin

toplumla olan ilişkisini, üyesi olduğu grup ve bu gruba yönelik kişinin ve diğer grupların değerlendirmeleri belirlemektedir (Tajfel ve Turner, 2004).

Bir grubun üyesi olmakla birlikte kişilerin farklılaşabilecek davranışları, çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörlerden biri kişilerin kendilerini gruplarına ne kadar ait hissettikleri, yani grupları ile kurdukları özdeşimdir. Özellikle gruplar arası ilişkiler bağlamında, bireyin grubuyla kurduğu özdeşim davranışlarını farklılaştırma gücüne sahiptir. Örneğin, gruplarıyla özdeşim düzeyi görece yüksek olan bireylerin diğerlerine göre kendi gruplarına daha çok kaynak ayırdıkları (Crisp ve Beck, 2005) kendi grup üyelerini daha olumlu, diğer grup üyelerini daha olumsuz değerlendirdikleri (Mummendey, Klink ve Brown 2001; Aberson ve Howanski, 2002; Nesdale ve ark, 2005; Paladino ve Vaes; 2009, Çalışma 1 ve Çalışma 2), diğer gruba daha saldırganca davrandıkları ve diğer grupların üyelerinden daha çok tehdit algıladıkları (Kenworthy, Barden, Diamond, ve DelCarmen, 2011) bilinmektedir. Bundan farklı olarak, bireyin grubunun sahip olduğuna inandığı normu da gruba özdeşimine benzer olarak, grubunu kayırmak gibi grup kaynaklı davranışlarını farklılaştırmaktadır. Örneğin, gruplarının adil davranmak gibi bir norma sahip olduğunu düşünen bireyler, böyle bir algıya sahip olmayan bireylere göre, diğer gruplara daha adil davranmaktadır (Jetten, Spears ve Manstead, 1997).

Bu çalışmada farklı etnik kökene sahip gruplarda (Türk ve Kürt), etnik kökeni ile yüksek ya da düşük özdeşim kuran bireylerin, iç grup normunun eşitlik ya da grup çıkarımı gözetmek olduğu durumlarda sergiledikleri iç grup yanlılıkları karşılaştırılmıştır.

I. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE GÖRGÜL ARAŞTIRMALAR

I.1. Sosyal Kimlik Kuramı

Tajfel ve Turner (1979:33-57) tarafından geliştirilen Sosyal Kimlik Kuramı bireylerin davranışlarını şekillendiren önemli faktörlerden birinin grup kimlikleri olduğunu vurgulamaktadır. Kurama göre kişinin toplumla olan ilişkisini, üyesi olduğu sosyal grup ve bu gruba yönelik kişinin ve diğer grupların bakış açıları belirlemektedir. Kuram bireylerin, bir gruba üye olduklarında meydana gelen davranış değişikliklerini ve bununla ilişkili olarak bireylerin değişen güdülerini, değer yargılarını ve sosyal algılarını incelemektedir (Tajfel ve Turner, 1979:33-57). Bir grubun parçası olmakla birlikte, bireyin kim olduğunu ve nasıl davranacağını tanımlayan benliğin bu parçası sosyal kimlik olarak isimlendirilir. Sosyal kimlik, kişisel kimlikten çok farklı olmakla birlikte benliğin önemli bir parçasıdır. Kişisel kimlik ise benliğin kendine özgü ilişkiler ve özellikler açısından tanımlanan yönüdür (Turner, 1982:15-40).

Kişisel kimliğin başat olduğu davranışlarda bireyler, kendilerine ait tutumları, düşünceleri ve duyguları ile hareket ederler. Bu davranışları yönlendiren etmenler, bireyin benliğinin özgün parçalarıdır. Sosyal kimlik ise benliğin grup üyeliği açısından tanımlanan yönüdür. Bu bağlamda kişisel kimlik, kişisel özellikler ve kişiler arası davranışlar ile ilişkiliyken, sosyal kimlik daha çok grup ve gruplar arası olgu ve fenomenler ile ilişkilidir. Her iki kimlik de aynı davranışın başlatıcısı olabileceği gibi farklı bağlamlarda farklı kimlikler davranışın başlatıcısı olabilir. Hangi kimliğin daha etkin olarak kullanılacağı, bu kimliklerin algılanan belirginliklerine bağlıdır. Bireyin davranışlarında kişisel kimliğinin belirgin olduğu; özellikle birey olarak değerlendirilmenin, özgünlüğün ve kişisel özelliklere göre davranmanın avantaj yarattığı durumlarda kişisel kimlik, sosyal kimliğin

belirgin olduğu; özellikle birlikte hareket etmenin, uyum göstermenin ve bir grubun parçası olarak hareket etmenin avantaj yarattığı durumlarda ise sosyal kimlik davranışın başlatıcısı ve değiştiricisi olmaktadır. Sosyal Kimlik Kuramı, kişisel kimlik temelli davranıştan ziyade sosyal kimlik temelli davranışları incelemektedir (Tajfel ve Turner, 1979:33-57).

Tajfel'e (1982) göre sosyal kimlik, bireyin kişisel ilişkilerinden kaynaklanan kişisel kimliğinden oldukça farklıdır. Bireyin bir grup içerisine girmesi benlik algısında değişimlere yol açar. Davranış sırasında bireyin davranışlarının başlatıcısı ve değiştiricisi olarak bireysel kimlik yerini grup kimliğine bırakır (Kelly, 1993). Artık bireyler sosyal alanlarında üyesi oldukları gruplarının oluşturdukları kimlikler ile hareket eder, kendilerini ve kendinden olmayanları tanımlayarak benliklerini yeniden inşa ederler (Mlicki ve Ellemers, 1996).

Kişilerin kendilerini ait hissettikleri gruplar (iç grup) ile diğer grupları (dış grup) yapılandırma süreci sosyal sınıflandırma (social categorization) olarak isimlendirilir. Turner'a (1999:11) göre sosyal sınıflandırma, bireylerin kendilerini diğer bireylerden ayıran özgün özellikleri yerine, grup üyeleri ile ortak olan özellikleri ile tanımlama ve diğerlerini iç ya da dış grup üyesi olarak görme sürecinin sonucudur. Sosyal sınıflandırma sürecinde, hangi faktörler üzerinden ortaklık-benzerlik algılanacağı, toplumsal bağlam tarafından üç şekilde belirlenir (Turner, 2001:25-42). Bunlardan ilki var olan öğelerin toplumdaki dağılımıdır (Haslam, Oakes, Turner ve Onorato, 1995). Buna göre bireyler çeşitli faktörlerin toplumdaki dağılımını göz önünde bulundurarak diğer bireylerle olan benzerliklerini yakalamaktadır. Toplumsal bağlamın ikinci etkileme şekli, bireyin içinde yaşadığı toplumun tarih ve deneyimlerinden bir değerler ortamı yaratmasıdır. Örneğin bireyler, güncel ya da egemen olan değerleri paylaşan diğer bireyler ile benzerlik taşıdıkları algısını paylaşarak iç ve dış gruplarını oluşturabilirler. Son olarak, toplumsal

bağlam, gruplar arası ilişkilerin durumunu betimleyerek, sosyal sınıflandırma sürecinde bireylerin hangi faktörler üzerinden diğer bireyler ile benzerlik algılayacaklarını betimlemektedir. Sosyal sınıflandırma toplumsal bağlama uygun olarak başka bireyler ile ilk karşılaşıldığında fark edilebilecek olan cilt rengi ya da cinsiyete göre yapılabileceği gibi ilişkinin devamında öğrenilebilecek etnik köken, dil ya da inanca göre de gerçekleştirilebilir (Hortaçsu, 2014:51-52). Sosyal sınıflandırma ile bireyler sosyal ve fiziksel dünyalarını daha kolay organize etmektedir. Sosyal kimlik kaynaklı davranışların temelinde bu süreç yer almaktadır (Hogg ve Vaughan, 2014/2014: 414-417).

Sosyal Kimlik Kuramı'na göre sosyal sınıflandırma sosyal kimlik temelli davranışın başlatılması için gereklidir. Sınıflandırma süreci devam ettikçe bireyler, sosyal kimliklerine uygun olan ve olmayan değer, norm ve davranış kalıplarını ayırt etmeye devam etmektedir. Gerçekleştirilen sınıflandırma sonrasında var olan sosyal kategoriler, bireylerin bilişlerinde birer prototip olarak saklanmaktadır. Bu prototipler sosyal kategorileri betimleyen, bir kategoriye diğerinden ayırt etmeye yarayan özelliklerin toplandığı kümeler olarak tanımlanmaktadır. Prototip temelli düşünce ile bireyler kendilerini daha nadir olarak kişisel kimlikleri, daha sık olarak sosyal kimlikleri ile tanımlamaya başlamaktadır. Ayrıca bu prototipler, bireyin kendisini ait hissettiği gruplar ile ait hissetmediği diğer gruplar arasındaki farklılıkları arttırmaya neden olmaktadır. Artan bu fark da grubu kayırma eğiliminin bilişsel temeli olarak görülmektedir. Sosyal sınıflandırma süreci sonunda kişiler için grubundan olan ve olmayan; yani iç grubu ve dış grubu şekillenmiş olmaktadır. Bu şekillenme ile kişiler, kendilerine benzer algıladıkları üyeler ile ulus ve etnisite gibi kendilerinin inşa ettikleri iç gruplarını oluştururken, farklılıklar üzerinden başkalarını dış grup üyeleri olarak tanımlamaktadırlar. İç gruptan ya da dış gruptan olma bağlama göre değişmektedir. Örneğin, din temelli davranışta benzer

dini nüvelere sahip üyeler iç gruptan sayılırken, etnik kimlik temelli davranışta, etnik kimlik unsurlarının ortaklığı, iç grup üyesi olarak sayılmaya yeterli olmaktadır. Buna bağlı olarak, birey için bir başkası bağlama göre iç grup üyesi olarak görülürken, farklı bir bağlamda dış grup üyesi olarak değerlendirilebilmektedir (Hogg ve Vaughan, 2014/2014: 414-417).

Sosyal Kimlik Kuramı'na göre bireyin sosyal sınıflandırma süreci ile belirginleşen, bilişsel şemalarında korunan ve sosyal kimliğine kaynak sağlayan grupları ve kendisini ait hissetmediği diğer gruplar, bireyin grubunu, dolayısıyla da kendisini, değerlendirmesi için temel oluşturur. Bireyin kendisini değerlendirmek için ihtiyaç duyduğu bu diğer gruplar kıyaslama grubu (reference group) olarak isimlendirilir (Tajfel ve Turner, 1979:38-40). Bu değerlendirme, bireylerin kendilerini ait hissettikleri grupları ile diğer gruplar arasında, güç, başarı ve saygınlık gibi çeşitli değer yargıları yüklenmiş faktörleri kıyaslaması ile mümkün hale gelir. Bireylerin kıyaslama süreçleri sosyal karşılaştırma (social comparison) olarak isimlendirilir. Bu süreç içerisinde hem birey grubunun konumunu belirler hem de bağlam izin veriyorsa grubunun değerini grup lehine olacak şekilde yeniden üretir (Turner, 1975; Tajfel ve Turner, 1979:40-43). Bu yanlılık, bireylerin benliklerini sosyal kimlikleri ile olumlamalarını ve kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlar. Bu hipotez birçok çalışmada sınanmış (Chin ve McClintock, 1993; Messick ve Mackie, 1989; Wagner, Lampen ve Syllwasschy, 1986) ve iç grup yanlılığı yapmanın benlik değerini arttırdığı yönünde bulgular elde edilmiştir. Sosyal kimliğin benlik saygısını arttıracak potansiyel taşımadığı durumlarda ise birey, (1)karşılaştıracağı dış grubu değiştirerek, (2)farklı bir iç grup kimliği ile dış grubu karşılaştırarak, (3)karşılaştırma bağlamını farklılaştırarak ya da (4)karşılaştırılan değeri değiştirerek benlik saygısını yükseltebilir (Tajfel ve Turner, 1979:43-46; Becker, 2012).

I.2. İç Grup Yanlılığı

Bireyin kendi grubunu, bir başka gruptan, herhangi bir gerçekliğe dayanmadan daha olumlu değerlendirmesi ile kendi grup üyelerine neden olmaksızın daha çok kaynak ayırmaları iç grup yanlılığı olarak isimlendirilmektedir (Hortaçsu, 2014:276-277). İç grup yanlılığı (kendinden olanı kayırmak), sosyal sınıflandırma sonrasında karşılaştırma yapılacak olan grubun yaratılmasıyla, bireylerin kendi grupları ve diğer gruplar arasında algıladıkları farkları, kendi grupları lehine değerlendirme biçimleridir. İç grup yanlılığı yapmanın, grup ve dolayısıyla grup üyesi birey tarafından iki işlevi vardır. Bunlardan ilki, bireyin kendi grubunun üstünlüğünü vurgulayarak, bir grup üyesi olarak dolaylı yoldan kendi üstünlüğünü de vurgulaması; yani kendi benlik değerini yükseltmesidir (Tajfel, 1981:132; Lay ve Verkuyten, 1999). İç grubu kayırmanın diğer işlevi ise bireyin iç grubunu olumlaması sonucunda grubu için çıkar ve üstünlük sağlamasıdır (Tajfel ve Turner, 1979:40-43; Scheepers, Spears, Doosje ve Masteed, 2006).

Sosyal Kimlik Kuramı'na göre kendinden olanı kayırmanın iki farklı pratiği vardır. Bunlardan ilki, dış grupla karşılaştırılan iç grup üyelerini rasyonel olmayan biçimde farklı bağlamlarda daha olumlu değerlendirmektir. Diğer pratik ise bu karşılaştırmada iç grup üyesini olumlamak yerine dış grubun değerini azaltmak yani dış grup üyesini değersizleştirmektir (outgroup derogation). Sosyal Kimlik Kuramı'na göre kendinden olanı kayırmak, dış gruba yönelik düşmanlık göstermekten daha çok iç grup üyelerinin avantajına olacak şekilde davranış örüntüleri sergilemekle alakalıdır (Brewer, 1979). Bu bağlamda bireyler, kendi kimliklerinden olan gruplar ile dış gruplarını karşılaştırarak "Biz iyiyiz!" demek yerine "Biz daha iyiyiz!" diyebilmektedir (Brewer, 2001:23-25).

I.2.1. İç Grup Yanlılığının Ölçülmesi

Araştırmalarda kişilerin, iç grup yanlılığı yapıp yapmadıklarını ya da ne derece iç grup yanlılığı yaptıklarını ölçmek için farklı yöntemler kullanılmaktadır. Kişilerin kendi grupları ve diğer gruplar arasında kaynak bölüştürmeleri ya da kişilerin iç gruplarını ve dış grubu bir dizi olumlu ve olumsuz özellik açısından değerlendirmeleri iç grup yanlılığının açık olarak ölçülmesine örnek gösterilebilir. Geleneksel olarak kullanılan, bireylerin düşüncelerini kendileri belirtmeleri (self-report) prensibine dayanan açık ölçümlerden farklı ölçüm prensiplerine dayanan örtük (implicit) ölçümler ile de iç grup yanlılığıyla ilişkili kalıp yargı ve ayrımcılık gibi farklı fenomenlere dair bilgiler toplanmaktadır. Kişilerin bir bilgisayar oyununda iç grup üyeleriyle dış grup üyelerine tehdit olduğunda ateş etme, tehdit olmadığında ateş etmeme sürelerinin tespit edilmesi; iç grup ya da dış grup üyesi resmi gördükten sonra olumlu ya da olumsuz kelime çiftlerini eşleştirme hızlarının ölçülmesi, bireylerin kendi grup üyeleriyle dış grup üyelerine fiziki olarak yaklaşma mesafelerinin belirlenmesi ya da iç ve dış grup üyelerinin fotoğraflarının izlenmesi sırasında fotoğraflara odaklanma sürelerinin incelenmesi iç grup yanlılığının örtük olarak ölçülmesine örnek gösterilebilir. Yayınlanmış araştırmaların çoğunda iç grup yanlılığı açık ölçüm yöntemleri ile ölçülmüştür. Sosyal istenirliğin araştırmanın bulgularına etki edeceğinin düşünüldüğü çalışmalarda ise daha çok örtük ölçümler kullanılmaktadır (Hewstone, Rubin ve Willis, 2002).

İçgrup yanlılığı konusunda ilk çalışmalar Tajfel ve arkadaşları (1971) tarafından yapılmıştır. Çalışmada katılımcılar rastgele olarak iki gruba ayrılmışlar ancak katılımcılara Klee ya da Kandinsky tablolarını beğenme oranlarına göre ikiye ayrıldıkları bilgisi verilmiştir. Araştırmada katılımcılardan, Tajfel ve arkadaşları tarafından hazırlanan farklı matrisleri kullanarak, bir görev sonrası başarıya göre iç ve dış grup üyelerini,

ödüllendirmeleri istenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların neredeyse dörtte üçünün iç gruplarına dış gruplarından daha fazla ödül verdiği görülmüştür. Benzer yöntemlerin uygulandığı takip çalışmalarında (Billig ve Tajfel, 1973) da yapay gruplarda iç grup yanlılığı gözlemlendiğine dair bulgular elde edilmiştir. Bu çalışmaların ardından kişilerden iç ve dış gruplarına para ya da puan paylaşılması istenerek farklı araştırmalar yapılmıştır. Örneğin Brewer ve Silver (1978), Tajfel (1970) gibi katılımcıları rastgele ikiye bölmüş ancak katılımcılara Klee ya da Kandinsky tablolarını beğenme skorlarına göre gruplara ayrıldıklarını ifade etmiş ve katılımcılardan matrisleri kullanarak iç ve dış gruplarını puanlamaları istenmiştir. Dış grubun, bireyin iç grubuna benzer ya da farklı algılanmasının çeşitli puanlama stratejilerinde (iç grup üyesine maksimum puan vermek, iç ve dış grup üyesinin arasındaki farkı dikkate alarak iç grup üyesi lehine puan vermek, iki gruba da eşit puan vermek gibi) nasıl değiştiğini araştıran çalışma sonucunda dış grup üyesini benzer olarak algılayanın tercih edilen puanlama stratejisini etkilemediği görülmüştür. Bir başka araştırmada (Otten, Mummendey ve Blanz, 1996, Çalışma 2) ise katılımcılar rastgele ikiye ayrılmış ancak katılımcılara konsantrasyon düzeylerine göre ayrıldıkları ifade edilmiştir. Bu ifadeye göre katılımcılar, görev başında konsantrasyonu yüksek olanların ‘konveksler’, sonunda yüksek olanların ise ‘konkavlar’ olarak isimlendirildiklerini düşünmektedir. Araştırmacılar katılımcılara farklı geribildirim ve istenmeyen ses uyarıları vererek onları negatif ve pozitif koşul grupları olarak ikiye ayırmış, ardından tüm katılımcılardan iç ve dış grup üyelerine bir görev sonrasında puan vermelerini istemiştir. Araştırma sonucunda pozitif koşulda bulunan katılımcıların iç grup yararını daha çok gözetme ve iç-dış grup üyesi arasındaki farkı iç grup üyesi lehine artırma stratejilerini kullanarak daha yüksek oranda iç grup yanlılığı sergileme eğilimlerinin olduğu görülmüştür. Hodson, Dovidio ve Esses (2003) ise özdeşim düzeylerine göre hem bir matris üzerinden katılımcıların iç ve dış

gruplarına ayıracakları kaynağı ölçmüş hem de katılımcılardan 100 puanı iç ve dış gruplarına bölüştürmelerini istemiştir. Araştırma sonucunda yüksek özdeşim düzeyli katılımcıların matrislerde iç grubun kayırılacağı seçenekleri daha çok seçtikleri; 100 puanı bölüştürme görevinde ise iç gruplarından daha çok puan verdikleri görülmüştür. Ülkemizde yapılan bir çalışmada (Ceylan, 2010) ise katılımcılar dış grup üyesinin iç grup üyesinden daha çok çalıştığı durumda kaynakların eşit bölüşülmesinin daha adil olacağı belirtilirken iç grup üyesinin dış grup üyesinden daha çok çalıştığı durumda kaynakların katkıya göre bölüşülmesinin daha adil olacağını belirtmişlerdir.

İç grup yanlılığını değerlendirmek için sıklıkla kullanılan bir başka yöntem ise grup üyelerine iç ve dış grubu olumlu ve olumsuz özellikler açısından değerlendirmektir. Örneğin, Blanz, Mummendey ve Otten (1995) statü ve grupla özdeşim düzeyinin iç ve dış gruba yönelik olumlu ve olumsuz değerlendirmeleri farklılaştırıp farklılaşmadıklarını bir sıfat listesi kullanarak incelemişlerdir. Bu çalışmada özdeşim düzeyi yüksek olan katılımcıların iç gruplarına dış gruplarından daha fazla olumlu sıfat atfettiği görülmüştür. KKTC’de yapılan bir çalışmada ise Rüstemli, Mertan ve Çiftçi (2000) yerli ve göçmen Kıbrıslılardan, hem iç hem de dış gruplarını olumlu ve olumsuz özellikler açısından değerlendirmelerini istemiştir. Her iki grubunda olumlu özellikleri iç gruplarına dış gruplarına oranla daha çok atfettikleri bulunmuştur. Benzer olarak, Poppe ve Linssen (1999) Doğu Avrupa ülkesi vatandaşlarının kendi ülkelerinin vatandaşlarının, diğer Doğu Avrupa ülkeleri vatandaşlarından daha ahlaklı olduğunu düşündüklerini göstermişlerdir. İç grup yanlılığı bireylerin ait oldukları grubun üyelerinin olumlu ve olumsuz davranışlarını değerlendirirken de gözlenebilmektedir. Taylor ve Jaggi (1974), Hindu dinine mensup bireyler ile yaptıkları çalışmalarında, hedef grupların gerçekleştirdiği sosyal olarak kabul edilebilir ya da edilemez olan davranışlara yapılan atıfları incelemişlerdir. Araştırma

sonucunda katılımcıların, iç grup üyelerinin sosyal olarak istenmeyen davranışı (olumsuz davranış) sergilediklerini gördüklerinde, bu davranışın nedeni olarak hedefin dışsal özelliklerine; istenen davranışı (olumlu davranış) sergilediklerini gördüklerinde ise hedefin içsel özelliklerine atıf yaptıklarını göstermiştir. Dış grup üyeleri söz konusu olduğunda durum tersine dönmüş; olumlu davranışın nedeni olarak dışsal faktörler, olumsuz davranışın nedeni olarak ise içsel faktörler daha etkili algılanmıştır. Benzer bir başka araştırmada da (Weber, 1994) katılımcılara iç ve dış grup üyelerinin yaptıkları olumlu ve olumsuz davranışlar izletilmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların iç grup üyelerinin olumsuz davranışlarını dışsal, olumlu davranışlarını içsel özelliklerine; dış grup üyelerinin olumsuz davranışlarını içsel, olumlu davranışlarını dışsal özelliklerine atfettikleri bulunmuştur. Bu farklılık araştırmacı tarafından, kendi grubunu kayırma olarak değerlendirilmiştir.

İç ve dış grubu olumlu ve olumsuz özellikler açısından kıyaslarken kendi grubunu kayırmak bazen çok daha radikal düzeylerde ifade edilebilir. Bu radikal kayırmacılığa bir gruba yönelik önyargı geliştirme, ayrımcı davranışlar sergileme, bir grubu insanlıkta alçaltma (infrahumanization) ya da insan olarak kabul etmeme (dehumanization) örnek gösterilebilir. Bu bağlamda Vaes ve Paladino'nun (2009) İtalyan üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, katılımcılardan dokuz farklı etnik grubu (Çingeneler, Arnavutlar, Faslılar, Güney İtalyanlar, Brezilyalıları, Kübalılar, Amerikalılar, Japonlar ve Almanlar) yeterlilik (competency) ve samimiyet (warmth) açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Ardından katılımcılardan hedef grupların üyelerini kişilik özelliklerini hayvani özelliklerden (animal heritage) insani özelliklere (a uniquely human characteristic) doğru giden Likert tipi bir ölçekte belirtmeleri istenmiştir. Araştırma sonucuna göre İtalyan katılımcıların, hedef grupları yetkin ya da samimi olarak algılamasından bağımsız olarak,

Almanlar haricinde tüm gruplara atfettikleri insani kişilik özellikleri, iç gruplarına atfettikleri insani kişilik özelliklerinden daha düşüktür. Bu bulgu katılımcıların Almanlar haricinde diğer ulusları insanlıkta alçalttıkları, kendilerini ve Almanları sıklıkla daha insani özelliklere sahip olarak gördükleri şeklinde yorumlanmıştır. Bu araştırmada ayrıca, katılımcıların Almanlar hariç tüm grup karşılaştırmalarında kendi gruplarına daha yüksek düzeyde insani özellikleri atfettikleri; Çingenerler, Arnavutlar, Faslılar, Haponlar ve Kübalılara ise daha düşük düzeyde insani kişilik özelliklerini atfettikleri bulunmuştur.

Kendi grubunu kayırmak her zaman kaynak bölüştürmek ya da sıfat atfetmek gibi kontrollü olarak verilen bir karara ya da kendi grubuna olumlu diğer gruba olumsuz davranış göstermeye dayanmayabilir. Bireyler farkında olmadan da iç grup yanlılığı yapabilirler. Örneğin, Otten ve Wentura (1999) tarafından yapılan bir çalışmada, deneklerin iç gruplarını değerlendirirken olumlu sıfatlara olumsuz sıfatlardan; dış grubu değerlendirirken ise olumsuz sıfatlara olumlu sıfatlardan daha hızlı tepkiler verdikleri; yani otomatik olarak iç grup üyelerini kayırdıkları bulunmuştur. Örtük ölçüm alınan bir başka çalışmada (March ve Graham, 2015) ise araştırmacılar Latin ve beyaz Amerikalılara, beyaz ve Latin erkek resimleri sunmuşlar, ardından katılımcıların olumlu kelimeler ile olumsuz kelimeleri doğrulama (recognition) hızlarını ölçmüşlerdir. Araştırma sonucuna göre beyaz Amerikalılar, iç grup üyesi olarak değerlendirilen beyazların gösterildiği resimlerden sonra sunulan olumlu kelimeleri, Latinlerin gösterildiği resimlerden sonra sunulan olumlu kelimelerden daha kısa sürede doğrulamaktadır. Bu bulgu, beyaz Amerikalıların bilinçsiz olarak iç grup yanlılığı yaptığı şeklinde yorumlanmıştır. Örtük ölçüm yöntemi kullanılan bir başka çalışmada (Perdue, Dovidio, Gurtman ve Tyler, 1990) biz ve onlar kelimeleri ile birlikte olumlu ve olumsuz sıfatlar sunulmuştur. Araştırma sonucunda katılımcıların biz

kelimesinden sonra verilen olumlu sıfatları doğrulama sürelerinin, onlar kelimesinden sonra verilen olumlu sıfatları doğrulama sürelerinden daha kısa olduğu bulunmuştur.

Bir grup üyesi için kendinden olanı kayırmak, bireyin kendisini ait hissettiği grubun hiyerarşideki konumu, diğer grupların bireyin grubu için ne kadar tehdit yarattığına yönelik algısı, diğer grupların bireyin kendi grubu hakkında ne düşündüğüne yönelik inancı, bireyin grubu için hissettiği aidiyet duygusu, bireyin grubunun norm ve değerleri ile yakından ilişkili görünmektedir. Bu araştırmada bireylerin gruplarıyla kurdukları özdeşim düzeylerinin ve algılanan grup normunun iç grup yanlılığı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu ilişkiyi daha kapsamlı irdeleyebilmek için ilerleyen bölümlerde önce iç grup yanlılığı ile ilişkisi bulunan değişkenler literatür bağlamında aktarılmış, ardından bireyin grubuyla olan özdeşimi ve grubunun normu ile iç grup yanlılığının ilişkisi sunulmuştur.

1.2.2. İç Grup Yanlılığı ve İlişkili Değişkenler

Tajfel'in (1970) çalışmaları ile birlikte iç grup yanlılığının ilişkili olduğu değişkenleri keşfetmek için çeşitli araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Araştırmalara göre iç grup yanlılığı ile ilişkili değişkenlerden biri bireyin iç ve dış grubu için oluşturduğu izlenimleridir. Bu bağlamda yapılan bir çalışmada (Stroebe, Lodewijckx ve Spears, 2005) katılımcıların bir iç ya da dış grup üyesinin bir görev sonunda katılımcının kendisine verdikleri parayı bildiklerinde iç grup yanlılıklarının değişip değişmeyeceğini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda iç-dış grup üyesinin katılımcının kendisine verdiği paranın bilinmesi durumunda verilen para miktarından bağımsız olarak iç gruba daha yüksek dış gruba daha düşük miktarda kaynak verildiği gözlemiştir.

İç grup yanlılığı ile ilişkili değişkenlerden diğeri dış gruptan algılanan tehdittir. Örneğin Crisp, Stone ve Hall (2006, Deney 2) yaptıkları çalışmalarında, bireyin dış

gruptan algıladığı tehdit arttıkça iç grup yanlılığı düzeyini arttığını bulmuşlardır. Abrams, Eller ve Bryant (2006) ise yaşları ortalaması 74 olan doksan yedi kişilik bir örnekleme genç nesillerle bir arada bulunup bulunmama ve gençlerden tehdit algılayıp algılamamanın iç grup yanlılığı üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda yüksek tehdit algılama koşulunda genç nesil ile olumlu iletişim azaldıkça iç grup yanlılığının arttığı; aynı zamanda yüksek tehdit algılama koşulunda düşük tehdit algılama koşuluna göre genç nesil ile pozitif iletişim kurma oranı arttıkça iç grup yanlılığının azaldığı bulunmuştur.

İç grup yanlılığı ile ilişkili değişkenlerden bir diğeri bireyin iç ve dış gruplarının statüsüdür. Literatürde alt statülü grupların üyelerinin mi yoksa üst statülü grubun üyelerinin mi daha çok iç grup yanlılığı yaptığı sorusuna yanıt arayan çalışmaların bazıları üst statülü grupların daha çok iç grup yanlılığı yaptığını bazıları ise alt statülü grupların daha çok iç grup yanlılığı yaptığını göstermiştir. Örneğin, Aberson ve Howanski (2002) tarafından yapılan bir çalışmada araştırmacılar, alt ve üst statülü grup üyelerinden, kendi grup üyeleri ile diğer grup üyelerini (1)bir sıfat listesi üzerinden değerlendirmelerini; (2)birbirlerine ne kadar benzedikleri açısından karşılaştırmalarını istemiştir. İlk ölçüm doğrudan iç grup yanlılığı (direct in-group bias), ikinci ölçüm dolaylı iç grup yanlılığı (indirect in-group bias) olarak isimlendirilmiştir. Her iki grubunda iç grup yanlılığı yaptığı ancak üst statülü grubun üyelerinin alt statülü grubun üyelerine oranla iç gruplarını daha olumlu değerlendirdiği bulunmuştur.

Öte yandan bazı araştırma bulguları alt statülü grubun üyelerinin daha çok iç grup yanlılığı yaptığını göstermiştir. Örneğin, Greenwald, McGhee ve Schwartz (1998, Deney 3) Beyaz (üst statü) ve Siyahîlerden (alt statü) oluşan örneklemlerinden, güzel-çirkin, iyi-kötü, dürüst-sahtekâr gibi sıfat çiftlerini, hem kendi grupları hem de karşı grup için yedi aralıklı bir ölçekte işaretlemelerini istemişlerdir. Deney sonucunda alt statülü grubun

kendilerine atfettikleri olumlu sıfatların üst statülü grubun kendilerine atfettikleri olumlu sıfatlardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Başka bir çalışmada da (Shepherd, Spears ve Manstead, 2013, Çalışma 2) alt statülü grup üyelerinin, uzun süredir üst statüde bulunan grup üyelerine oranla, anlamlı olarak daha çok iç grup yanlılığı yaptığı gösterilmiştir. Islam ve Hewstone (1993) da azınlıkta olan Hinduların Müslümanlara oranla daha yüksek oranda iç grup yanlılığı sergilediklerini göstermişlerdir.

Görüldüğü üzere bazı çalışmalar üst statülü grup üyesi olmanın bazı çalışmalar ise alt statülü grup üyesi olmanın iç grup yanlılığını arttırdığına dair bulgular elde etmiştir. Mullen, Brown ve Smith (1992) tarafından yapılan bir meta analiz çalışmasında grubun statüsü ve iç grup yanlılığı ilişkisinin araştırıldığı 137 çalışma incelenmiştir. Bu çalışmaların kırk ikisi düşük statülü gruplara üye olmanın iç grup yanlılığı ile zayıf ama anlamlı bir ilişkisi olduğunu gösterirken, ellisi eşit statülü gruplara üye olmanın iç grup yanlılığı ile yüksek oranda, kırk beşi ise yüksek statülü gruplara üye olmanın iç grup yanlılığı ile yüksek oranda ilişkili olduğunu göstermiştir. Meta analiz sonucuna göre, üye olunan grupların gerçek ya da yapay olmasına bağlı olarak bireylerin algıladıkları grup statüleri iç grup yanlılıklarını farklılaştırmaktadır. Gerçek gruplarda grup statüsünün iç grup yanlılığı üzerinde bir etkisi bulunmazken, yapay gruplarda algılanan statü arttıkça iç grubu kayırma eğilimi artmaktadır. Daha güncel bir meta analizde (Bettencourt, Charlton, Dorr ve Hume, 2001) ise yüksek statülü grup üyelerinin düşük statülü grup üyelerine oranla daha çok iç grup yanlılığı yaptıkları ancak, grup sınırlarının geçirgen olmadığı durumlarda, grubun statüsü istikrarsız (unstable) ise hem alt hem de üst statülü grup üyelerinin eşit oranda iç grup yanlılığı sergiledikleri bulgusu elde edilmiştir. Çalışmada ayrıca üst statülü grupların, alt statülü gruplara oranla dış gruplarını daha çok küçümsediği bulgusu da elde edilmiştir.

Son yıllarda yapılmış olan bazı çalışmalar ise alt ya da üst statülü grupların üyelerinin iç grup yanlılığı arasında bir fark olmadığını göstermiştir. Örneğin, Rubin, Badea ve Jetten (2014, Çalışma 1) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, katılımcılar yapay olarak iki gruba ayrıldıktan sonra gruplardan birine yüksek diğerine düşük statüde olduklarına dair geri bildirimler verilmiş, ardından katılımcılardan iki grup arasında bir kaynağı paylaşmalarını istenmiştir. Çalışmanın sonucuna göre her iki grup da kendi gruplarına diğer gruptan daha çok pay ayırmış ancak iç grup yanlılığı açısından üst statülü grup üyeleri ile alt statülü grup üyeleri arasında fark bulunmamıştır.

İç grup yanlılığı ilişkisini statü ile farklı değişkenler bağlamında inceleyen araştırmalar da mevcuttur. Örneğin Bettencourt ve Bartholow (1998) yaptıkları deneysel çalışmalarında, grubun statüsünün; statünün meşruiyeti ile grubun nicel büyüklüğüne bağlı olarak iç grup yanlılığında farklılaşmaya yol açıp açmadığını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, grupların statüleri gayrimeşru algılandığı durumda, nicel olarak büyük üst statülü grup, nicel olarak büyük alt statülü gruplara oranla daha yüksek oranda iç grup yanlılığı göstermiştir. Grubun büyüklüğü kontrol altına alındığında da grupların statülerini meşru algılayan yüksek statülü grupların düşük statülü gruplara oranla daha yüksek oranda iç grup yanlılığı sergiledikleri görülmüştür. Benzer değişkenlerin kullanıldığı bir başka çalışmada Sachdev ve Bourhis (1991), minimal grup paradigmasını kullanarak katılımcıları yüksek ve düşük statülü, baskın (dominant) ve çekinik (subordinate), nicel olarak büyük ve küçük olacak şekilde gruplara ayırmıştır. Ardından gruplardan, bir kaynağı çeşitli matrisler kullanarak diğer gruplar ile kendi grupları arasında bölüştürmeleri istenmiştir. Deneyler sonucunda her bir faktörün iç grup yanlılığı üzerinde temel etkisinin olduğu görülmüştür. Buna göre, yüksek statülü, nicel olarak büyük ve baskın güçlü grup üyelerinin iç grup yanlılıkları; düşük statülü, nicel olarak küçük ve çekinik güçteki grup

üyelerinin iç grup yanlılıklarına oranla daha yüksektir. Putra (2014) yapılan bir çalışmada da bireylerin, diğer grupların kendi grupları hakkındaki düşüncelerinin statüye bağlı olarak iç grup yanlılığını etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Bu araştırmada, dini bağlamda avantajlı statüde olan Sünni Müslümanlara, benzer statüde bulunan Müslüman Endonezyalılar ile dezavantajlı statüde bulunan Ahmedilerin ve Hıristiyanların kendileri hakkında neler düşündükleri sorulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar, dezavantajlı statüde bulunan grupların kendileri hakkında olumsuz düşüncelere sahip olduğunu düşünmüş ve onlara daha sıklıkla olumsuz sıfatları atfettikleri görülmüştür. Benzer statüde olan Endonezyalı Müslümanlara ise görece daha olumlu sıfatları atfettikleri bulunmuştur.

1.2.3. Grupla Özdeşim ve İç Grup Yanlılığı İlişkisi

Grupla özdeşim kurma, bireyin ait olduğu grubu kendi benliğinin bir parçası olarak görmesi ve kendisini tanımlarken, ait hissettiği ve onun için önemli olan grubu temel almasıdır (Tajfel, 1982:2). Sosyal kimlik özdeşimi iki yapıdan oluşmaktadır. Bunlardan ilki daha çok bilişsel yapıları içeren ‘gruba bağlılık’, ikincisi ise daha çok değerlendirme süreçlerini içeren ‘gruba değer verme’dir (Tajfel, 1982:2; Ellemers, Kortekaas ve Ouwerkerk, 1999). Hem ABD’de (Jackson ve Smith, 1999) hem de ülkemizde yapılan çalışmalarda (Tekman, Hortaçsu ve Ok, 2008) özdeşleşmenin bu iki yapıdan oluştuğu belirtilmektedir. Buna göre gruplarıyla yüksek özdeşim kuran kişiler kendilerini gruplarına daha çok ait hissetmekte, gruplarını daha yoğun olarak sahiplenmekte ve gruplarını daha değerli görmektedir. Gruplarıyla düşük özdeşim kurmuş bireylere oranla, yüksek özdeşim kurmuş bireylerin grupları, bireylerin benliklerini ve davranış örüntülerini daha yoğun olarak etkiler (Hortaçsu, 2007: 51-52).

Literatürde sosyal kimlik özdeşimi ve iç grup yanlılığı ilişkisi konusunda henüz bir görüş birliği sağlanmamıştır. Bazı araştırmacılar (Hinkle ve Brown, 1990; Aberson, Healy ve Romero, 2000) grupları ile yüksek özdeşime sahip bireylerin düşük özdeşime sahip olanlardan daha çok iç grup yanlılığı yapacaklarını, yani grupla özdeşim düzeyinin iç grup yanlılığını doğrudan yordayacağını belirtmişlerdir. Özdeşim düzeyi ile iç grup yanlılığı arasında pozitif bir ilişki olduğunu gösteren çok sayıda görgül çalışma vardır (Struch ve Schwartz, 1989; Castano ve ark., 2002; Van Leeuwen, Van Knippenberg ve Ellemers, 2003). Örneğin, Perreault ve Bourhis'in (1999, Çalışma 2) minimal grup paradigmasını kullanarak gerçekleştirdikleri araştırmalarında, katılımcıların gruplarıyla özdeşim düzeyleri manipüle edilerek düşük özdeşimli ve yüksek özdeşimli gruplar yaratılmıştır. Bu araştırmanın bulguları grupla özdeşim düzeyinin, iç gruba daha çok pay vermeyi düşük kuvvette yordadığını göstermiştir. Özdeşim düzeyinin manipüle edildiği deneysel bir çalışmada (Yampolsky ve Amiot, 2013) ise kaynak paylaşmak yerine sıfat atıfları kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre grupla özdeşim düzeyinin iç grup yanlılığını yordadığı görülmüştür. Duckitt ve Mphuthing (1998) de gruplarıyla yüksek özdeşim kuran Siyahî Güney Afrikalıların düşük özdeşimli Siyahî Güney Afrikalı gruba göre Hollanda kökenli beyazlara karşı daha çok olumsuz tutumlara sahip olduğunu bulmuştur. De Vries (2003) ise yüksek özdeşimli bireylerin iç gruplarını dış gruplarından daha çok olumlu sıfatları atfettiğini göstermiştir. Buna benzer olarak Castano, Yzerbyt, Paladino ve Sacchi (2002) de milliyetleri ile yüksek özdeşim kuran İtalyan ve Almanların, düşük özdeşimlilere nazaran iç gruplarını daha olumlu değerlendirdiklerini bulmuştur. KKTC'de yapılan bir çalışmada (Mertan, 2011) ise katılımcıların ulusal kimliklerine bağlılıkları arttıkça iç gruplarını daha olumlu değerlendirdikleri, dış gruplarına daha düşmanca yaklaştıkları

bulgusu elde edilmiştir. Ülkemizde yapılan bir araştırmada (Hüsni, 2006) ise iç grup yanlılığı ve grupla özdeşim düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

İç grup yanlılığı ve grupla özdeşim ilişkisinin örtük ölçüm yöntemleriyle incelendiği çalışmalarda mevcuttur. Örneğin Kenworthy ve arkadaşları (2011) yetmiş dört Beyaz katılımcıya beyaz olmanın önemi, kişinin hayatındaki yeri ve bundan duydukları memnuniyet ile ilgili sorular sorarak beyazlar ile kurdukları özdeşimi ölçmüştür. Ardından bir monitör karşısına alınan katılımcılardan, silahlı kişileri gördüklerinde sağ tuşa basarak tehdidi yok etmelerini, silahsız kişileri gördüklerinde ise sol tuşa basarak masum olduklarını fark ettirmelerini ve bu görevi olabildiğince hızlı yapmalarını istemiştir. Bu görevde ekranda görülen ve elinde silah bulunan ya da bulunmayan kişiler Siyah ya da Beyaz olabilmektedir. Bu deney sonucunda beyaz ırkla yüksek özdeşim kuran katılımcıların, Siyahîlerin masumiyetini daha geç algıladıkları tespit edilmiştir. Özdeşim düzeyi ve iç grup yanlılığı değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile yapılan bir meta analiz çalışmasında (Hinkle ve ark., 1989) ise özdeşim ve iç grup yanlılığı arasında anlamlı ancak düşük düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Öte yandan, Turner (1999: 20-21) grupla özdeşim düzeyi ile iç grup yanlılığı arasında doğrudan bir bağlantı olamayacağını, Sosyal Kimlik Kuramı'nın bu ilişkiyi hiçbir zaman ileri sürmediğini vurgulamıştır. Brown (2000) da özdeşim düzeyi ile iç grup yanlılığı arasında nedensel bir ilişkinin olamayacağını ifade etmiş ve özdeşimin bireycilik-toplulukçu, özerklik-ilişkililik gibi kültürel değişkenlerin iç grup yanlılığı üzerindeki gücünü arttıran ya da azaltan ilişkili bir değişken olduğunu belirtmiştir. McGarty (2001) ise Sosyal Kimlik Kuramı'nın hiçbir şekilde özdeşimin doğrudan iç grup yanlılığı ile bağdaşan hipotezler üretmediğini aktarmıştır. Bu görüş bağlamında yapılan araştırmalarda özdeşim düzeyi ve iç grup yanlılığı arasındaki ilişkinin gruplar arası ilişkiler, grup normu,

grup üyeliğinin başkalarınca bilinip bilinmemesi, gruba yönelik algılanan tehdit ve ayrımcılık, davranış sonucunda alınacak ödül ya da ceza, dış grup ile algılanan çatışma düzeyi gibi başka değişkenlere bağlı olduğu savunulmuştur. Örneğin, bu bağlamda deneysel bir araştırma yapan Hall ve Crisp (2008) grupla özdeşim düzeyinin, yaş ile iç grup yanlılığı arasında düzenleyici değişken olduğuna dair bulgulara ulaşmıştır. Bu araştırmada grupla özdeşim düzeyi düşük olan gençlerin özdeşim düzeyi yüksek olan gençlere oranla; grupla özdeşim düzeyi yüksek olan yaşlıların ise özdeşim düzeyi düşük olan yaşlılara oranla daha yüksek oranda iç grup yanlılığı yaptığı görülmüştür. Crisp ve Beck (2005, Deney 2) tarafından yapılan bir çalışmada ise grupla özdeşim düzeyinin hedef grubu (dış grubu) iç gruba benzer algılamaya bağlı olarak iç grup yanlılığını etkileyip etkilemediği incelenmiştir. Araştırmada, hedef grubu kendi gruplarından daha uzak gören katılımcılarda gruplarıyla yüksek özdeşim kuranların düşük özdeşim kuranlardan daha yüksek düzeyde iç grup yanlılığı sergiledikleri bulunmuştur. Ancak katılımcılar eğer hedef grubu kendi gruplarına yakın (benzer) görüyorlar ise özdeşim düzeyinin iç grup yanlılığı üzerindeki etkisi kaybolmuştur.

Schmitt ve Branscombe (2001) ise özdeşim düzeyine bağlı olarak katılımcılara doğru ya da hatalı özdeşim düzeyi bilgisi vermenin iç grup yanlılığı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmacılar çalışmada gruplarıyla yüksek ve düşük özdeşim gösteren grupları ikiye ayırarak iki gruba, grup üyeleriyle benzerlik taşımadıklarını, diğer iki gruba ise grup üyeleriyle yüksek benzerlik taşıdıklarını aktarmışlardır. Ardından, katılımcıların grup üyelerine benzer hedeflerle benzer olmayan hedeflere yönelik beğeni düzeyleri ölçülmüştür. Çalışmada, grubuyla yüksek özdeşim gösteren ancak kendilerine, gruplarıyla benzerlik taşımadıklarına dair hatalı geribildirim verilen grubun, doğru geri bildirim verilen gruba oranla kendilerine benzer olmayan hedefleri daha olumlu değerlendikleri

görülmüştür. Ayrıca çalışmada, grupla özdeşim düzeyinin hedef gruba yönelik beğenin üzerinde hem temel etkisinin hem de verilen geribildirim türü ile birlikte ortak etkisinin olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, hatalı geri bildirim alan ve gruplarıyla yüksek özdeşim kurmuş grup üyelerinin, doğru geri bildirim alan üyelere göre daha çok tehdit algıladığı ve hedefler arasında kendilerine benzer gruplar lehine daha fazla ayırım yaptığı şeklinde yorumlanmıştır. Bu çalışmaya benzer olarak, iç grup yanlılığı ile grup üyelerinin dış grup üyelerini ne kadar kendilerine benzer ya da tehlikeli algıladıkları arasındaki ilişkinin, hedef gruplara yönelik olumlu ve olumsuz kişilik özelliklerinin atıf düzeyleri ile incelendiği bir çalışmada (Henderson-King ve ark., 1997), Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının ardından Rusların kendi kimliklerine ve diğer Slav etnisitelere yönelik özdeşimleri ölçülmüştür. Katılımcıların büyük bir kısmı en yoğun olarak Ukraynalılar'ın kendilerine benzediklerini belirtmişler ve en yüksek oranda kendilerini Ukraynalılar ile özdeşleştirmişlerdir. Ardından katılımcılardan, farklı Slav etnik kökenlere yönelik olumlu ve olumsuz kişilik özelliklerini atfetmeleri istenmiştir. Araştırma sonucuna göre Rusların kendilerine benzer algıladıkları Ukraynalılara, kendilerine tehdit olarak algıladıkları diğer Slav milletlerine oranla daha çok olumlu sıfatları atfettikleri bulunmuştur. Voci (2006) ise araştırmasında, dış grubu tehdit olarak görme koşulunda, gruplarıyla yüksek özdeşim kuran katılımcıların düşük özdeşimli bireylere göre daha yüksek oranda iç grup yanlılığı sergilediklerini göstermiştir. Wann ve Grieve (2005) ise takımlarıyla yüksek özdeşim kuran taraftarların, düşük özdeşimli taraftarlara göre, diğer takımı tehdit olarak görme durumunda daha yüksek oranda iç grup yanlılığı sergilediklerini göstermiştir.

İç grup yanlılığının, iç ve dış grubun arasında yarışma ya da işbirliği olması durumunda farklılaştığını gösteren çalışmalar da mevcuttur. Örneğin, Jetten, Spears ve Postmes (2004) yarışma koşulunda, grubuyla yüksek özdeşim kuran katılımcıların, iç ve

dış grubu benzer algılamaları durumunda; grubuyla düşük özdeşim kuranların ise iç ve dış grubu farklı algılamaları durumunda daha yüksek oranda iç grup yanlılığı sergilediklerini göstermişlerdir. Goette, Huffman ve Meier (2006, Deney 1) ise tutuklunun ikilemi (prisoner's dilemma) oyununda, bireylerin özdeşimi arttıkça iç grup üyesiyle işbirliği yapmayı, dış grup üyesini ise daha çok cezalandırmayı tercih ettikleri bulunmuştur.

Bu çalışmada bağımlı değişken olan iç grup yanlılığı düzeyi üzerinde etkisi incelenen bir diğer değişken bireylerin kendi gruplarının sahip olduğunu düşündüğü grup normlarıdır. Araştırmada bireylerin gruplarına dair algıladıkları normları araştırmacı tarafından manipüle edilmiştir. Literatüre uygun bir çerçevede tartışabilmek için grup normunun iç grup yanlılığı ile ilişkisinin irdelendiği araştırmalar incelenmelidir.

I.2.4. Grup Normu, Özdeşim ve İç Grup Yanlılığı İlişkisi

Grup ile özdeşim düzeyinin iç grup yanlılığı üzerindeki etkisini artırıp azaltacak değişkenlerden biri grup normudur. Grup normu, grubun üyelerinin çoğunluğu tarafından benimsenen tutumlar ve yaygın olarak paylaşılan değer ve davranış kalıplarıdır. Bu bağlamda grup normu, gruba üye olan her bir bireyin davranışlarını etkileme potansiyeline sahiptir (Hortaçsu, 2014:91-109). Örneğin, Jetten, Spears ve Manstead (1996, Çalışma 2) tarafından yapılan bir çalışmada, iç grup normunun grupçalık/ayırıştırma (differentiation), dış grup normunun ise adalet olduğu koşulda daha yüksek oranda iç grup yanlılığı yapıldığı görülmüştür. Ruffle ve Sosis (2003) de yaptıkları çalışmada eşitlik normlu katılımcıların bir para paylaşırma oyununda, böyle bir norma sahip olmayan katılımcılara kıyasla, kendilerine daha az para ayırdıklarını göstermişlerdir.

Grup normları bireylerin nerede nasıl davranacaklarını gösteren referanslardan biridir. Normdan farklı davranışlar sergilemek o normun olduğu toplumda olumsuz

karşılabilir (Hortaçsu, 2014:91-109). Örneğin, White, Hogg ve Terry (2002) tarafından yapılan bir çalışmada, katılımcılara grup normlarının gönüllülük olduğu hatırlatıldığı durumda, böyle bir hatırlatmanın yapılmadığı duruma kıyasla, iç grup normu gönüllülük olan katılımcıların, organ bağışi için daha uzun süre çalışmayı kabul ettikleri gözlenmiştir. Rutland ve arkadaşlarının (2015) yaptıkları bir çalışmada ise 9-16 yaş aralığındaki çocukların, grup normundan sapan diğer çocukları genel norma uyan çocuklara göre daha olumsuz değerlendirdikleri bulunmuştur.

Özdeşim düzeyine bağlı olarak grup normunun yasakları ya da teşvikleri bireylerin davranışlarını farklılaştırabilir. Örneğin, Terry ve Hogg (1996, Çalışma 2) tarafından yapılan bir çalışmada yüksek özdeşim düzeyli katılımcıların grup normlarına uygun davranış niyetleri taşırken, düşük özdeşim düzeyli katılımcıların norma uygun olarak, davranışa yönelik niyetlerinde farklılaşma meydana gelmemiştir. İç ve dış grup normları ile özdeşim düzeyine bağlı olarak farklılaşan davranışlardan biri de bireylerin iç grup yanlılıklarıdır. Örneğin Jetten, Spears ve Manstead (1996, Çalışma 2) tarafından yapılan bir çalışmada, iç ve dış grup normlarının benzer olduğu koşullarda yüksek özdeşim düzeyli katılımcıların, düşük özdeşim düzeyli katılımcılardan daha yüksek oranda iç grup yanlılığı sergiledikleri gözlenmiştir.

Sosyal Kimlik Kuramı üzerine çalışan araştırmacılar (Spears, Doosje ve Ellemers, 1999:61) grup normunun adalet ve hakkaniyet olduğu durumda gruplarıyla yüksek özdeşim kuran bireylerin grup normuna daha uygun davranacağı ve bu nedenle de gruplarıyla düşük özdeşim kuran grup üyelerine kıyasla daha az iç grup yanlılığı yapacaklarını belirtmektedir. Bu görüşü sınavan deneysel bir araştırmada (Jetten, Spears ve Manstead, 1997) katılımcıların grup normları manipüle edilerek, bir kısmına grup normlarının adalet (fairness) bir kısmına ise grupçalık/ayrıştırma (differentiation) olduğu

hatırlatılmıştır. Ardından, bu grupların her birinin özdeşim düzeyleri de manipüle edilerek özdeşim düzeyi yüksek adalet normuna sahip, özdeşim düzeyi düşük adalet normuna sahip, özdeşim düzeyi yüksek ayrıştırma normuna sahip, özdeşim düzeyi düşük ayrımcılık normuna sahip olmak üzere dört grup yaratılmıştır. İç grup yanlılığını ölçmek için katılımcılardan bir miktar parayı iç ve dış gruplarına bölüştürmeleri ve beş sayfalık üniversite gazetesinin sayfalarını iç ve dış grupları arasında pay etmeleri istenmiştir. Bulgular grup normu ayrıştırma olduğunda katılımcıların iç gruplarına dış gruplarından daha yüksek oranda gazete alanı verdiklerini göstermiştir. Gazete sayfası pay etme görevinde ise grup normu ve özdeşimin iç grup yanlılığı üzerinde ortak etkisi olduğu görülmüştür. Grup normunun ayrıştırma (farkı artırma) olduğu koşulda yüksek özdeşimli grup üyeleri özdeşimi düşük olanlara oranla kendi grup üyelerine daha çok pay ayırmışlardır. Ayrıca yüksek özdeşimli grup üyeleri grup normunun ayrıştırma olduğu koşulda grup normunun adalet olduğu koşula oranla üniversite gazetesinden kendi grup üyelerine daha çok pay ayırmışlardır.

Buradan yola çıkılarak bu araştırmada, grup normlarının eşitliği ya da grup çıkarımı desteklemesi durumunda yüksek ve düşük özdeşim durumunda bireylerin iç grup ve dış gruba ayıracakları payların farklılaşacağı düşünülmektedir.

I.3. Kaynak Bölüşürmenin Motivasyonları

Minimal grup paradigması çalışmalarında (Tajfel, Billig, Bundy ve Flament 1971; Billig ve Tajfel, 1973), kendisi -ya da bir iç grup üyesi- ile bir başkası –dış grup üyesi- arasında kaynak paylaşırma görevlerinde, bazı katılımcıların iç ve dış grupları arasındaki maksimum fark olduğu koşulu, bazı katılımcıların ise kendi yararının maksimum olduğu koşulu tercih ettikleri bilinmektedir. Buna rağmen bu tercihlerin altında yatan

motivasyonlara dair araştırmalar literatürde oldukça az görölmektedir. Bu konuda Cadinu ve Rothbart'in (1999:661; akt. Otten ve Mummendey, 2000:35) "İç grup kayırmacılığı iyi bilinen bir fenomen olmasına rağmen bu kayırmanın altında yatan nedenler tam olarak açıklanmamaktadır" ifadesi de bölüştürme stratejilerinin motivasyonlarına dair araştırmaların eksikliğine dikkat çekmektedir.

Daha önce belirtildiği gibi Sosyal Kimlik Kuramı, bireylerin gruplarından kaynaklanan kimliklerini olumlayarak benlik saygılarını pozitif tutabileceklerini, böylelikle daha olumlu yaşam olayları deneyimleyebileceklerini ifade etmektedir. Üyesi olunan gruptan kaynaklanan kimliği (sosyal kimlik) olumlama yöntemlerinden biri, bir dış grup ile iç grubu kıyaslariken, kendi grubu lehine bilişsel yanlılıkları kullanarak iç grubu dış gruptan daha olumlu değerlendirmektir (Tajfel, 1982). Bireyler kendi grup üyelerini daha olumlu değerlendirirken, bu davranışlarının ardında farklı motivasyonlar bulunabilir. Bu motivasyonlardan biri, bireyin diğer grubun varlığını kendi grubunun varlığına tehdit olarak görmesidir (Brown, 1984:603-623, Stephan ve ark., 2005). Dış gruptan tehdit algılanması, grup üyelerinin suçlu ve olumsuz görölmeleri bu bağlamda bireyde iç grubu kayırma meşruiyeti olarak görölebilir. Diğer grubun varlığından tehdit algılamak, hedef kişilerin var olmasını, bireyin kendi var olmasına potansiyel zarar olarak görmesidir. Olumsuz duyguları içeren bu sosyal tepkinin (social response) ardında bireylerin geçmiş deneyimlerinden edindikleri korkular yatar (Jarymowicz ve Bar-Tal, 2006). Sosyal Kimlik Kuramı'na göre tehdit algılama ile iç grubunu kayırmanın arasında ilişkiye iki farklı açıklama getirilmiştir. İlk açıklamaya göre (Brown, 1984:603-623) bireyler iç ve dış grup üyelerini norm, özgünlük ve statü gibi farklı faktörlere göre karşılaştırırken, kendi gruplarının dış gruptan farklılaşmadığını, yani kendi grupları ile dış gruplarının karşılaştırma faktörlerine göre benzer olduklarını görmeleri bireylerin tehdit algılamasına

neden olur. Örneğin, grubun çoğunluğu tarafından diğer gruplardan ayırt edilmeye yaradığı düşünülerek benimsenen bir değer dış gruplarda da görülmesi, bireye grubunun özgün olmadığını anımsatabilir. Bu durum da birey, dış grubun varlığını kendi grubunun var olmasına yönelik bir tehdit olarak görebilir. Bu tehdit algısını kırmak için de bireyler gruplarını kayırmaya güdülenebilir. İkinci açıklamaya göre ise bireylerin iç grup üyelerini benzer algılamaları dayanışma değerinin grup içerisinde yaygınlaşmasına neden olmaktadır (Judd ve ark., 2005). İç grup üyelerinin benzerlik algısı ile artan dayanışma değeri de iç ve dış grubun karşılaştırılacağı farklı bağlamlarda bireyin iç grup üyesine sahip çıkmak için onu kayırmasına neden olabilir.

Bu motivasyonlardan diğeri bireyin çeşitli kaynaklardan (devlet, aile, iç grup üyeleri) edindiği, dış grup üyelerine yönelik aşağılayıcı ve önyargılı tutum ve değerlerdir. (Dovidio, Brigham, Johnson, & Gaertner, 1996:289-291). Bireyler bir dış grup üyesinin davranışını izlediğinde, tutumlarına uygun olarak izledikleri davranışı olumsuz algılayabilir ve bu algı, iç gruplarını kayırmaları için bireylerde meşruiyet zemini hazırlayabilir.

Dış gruba yönelik olumsuz tutumlar, dış grubu bir tehdit olarak görme ve iç grup üyelerini benzer olarak algılama gibi faktörlere ek olarak, sosyal baskınlık yönelimi ve itaatkar sağ kanat otoriteriyenizmi gibi değişkenler, bireylerin iç ve dış grupları arasında yapacakları kaynak paylaşırma görevlerinde iç gruplarını kayırmaları ile ilişkilidir (Bourhis ve Gagnon, 2003:98-102).

Bölüşürme görevlerinde iç ve dış gruba eşit pay vermenin altında çeşitli motivasyonların olduğu düşünülmektedir. Bu motivasyonlardan bazıları grup tarafından paylaşılan değerlerle ilgilidir. Örneğin iki grubun da ortak bir hedefe ya da tehdiye karşı

birlikte çalışmaları(cooperation) nedeniyle bireyler bölüştürme görevlerinde her iki gruba da eşit pay verebilmektedir. Bazı motivasyonlar ise görevi gerçekleştiren bireylerin sahip olduğu değerlerle ilgilidir. Örneğin, bireyin bireysel hak ve eşitlikler konusunda sahip olduğu endişenin bölüştürme görevlerinde her iki gruba da eşit pay vermesine neden olabileceği düşünülmektedir. Bunlara ek olarak, kaynak bölüştürme görevlerinde hedefleri (iç ve dış grup üyelerini) iç ve dış grup üyesi olarak görmek yerine farklı ancak ortak kategorilerde birleştirmenin (decatagorization ve recategorization) de her iki gruba eşit pay vermeye yönelten etmenlerden olduğu düşünülmektedir (Bourhis ve Gagnon, 2003:102).

I.4. Araştırmanın Amacı

Literatürde sosyal kimlik özdeşimi ve iç grup yanlılığı konusunda farklı görüşler ve araştırma bulguları yer almaktadır. Bazı araştırmacılar (Aberson, Healy ve Romero, 2000; Hinkle ve Brown, 1990) gruplarıyla özdeşim düzeyi yüksek kişilerin daha düşük özdeşime sahip kişilere oranla daha çok iç grup yanlılığı yaptıklarını belirtirken bazı araştırmacılar (Jetten, Spears ve Manstead, 1997; Spears, Doosje ve Ellemers, 1999:61) gruba özdeşim ve iç grup yanlılığı arasındaki ilişkinin grup normunun yanlılığa teşvik etmesi ya da yasaklaması ile bağlantılı olduğunu vurgulamaktadır. Özdeşim ve iç grup yanlılığı arasındaki ilişkide grup normunun rolünün ne olacağı yanıtlanmayı bekleyen bir sorudur. Bu çalışmada üzerinde uzlaşmaya varılmamış bu konu araştırılmıştır.

Bu alanda yapılmış deneysel çalışmalarda genellikle deneklerin daha çok laboratuarda yaratılmış yapay gruplarla özdeşimleri ölçülmüştür. Bu çalışmada ise bireyler için görece daha önemli olan gerçekte üyesi oldukları etnik gruplarıyla özdeşimleri ölçülmüştür. Çalışmada grup normları araştırmacı tarafından manipüle edilmiştir. Her bir katılımcının deney grubu ya da kontrol grubunda bulunma olasılığı eşittir.

Bu araştırmanın temel amacı, iç grup yanlılığının grupla özdeşim düzeyine ve grup normuna bağlı olarak değişip değişmediğini incelemektir. Araştırmanın bir diğer amacı ise bireylerin iç grup yanlılıklarını meşrulaştırma pratikleri ve stratejileri ile eşit davranma eğilimlerinin temel motivasyon kaynaklarını incelemektir.

I.5. Araştırma Soruları

Bu çalışmada ilgili literatür ışığında, Sosyal Kimlik Kuramı çıkarımlarına bağlı olarak aşağıdaki araştırma soruları incelenecektir:

1. Grupla özdeşimi yüksek ve düşük üyelerin iç grup yanlılığı yapma eğilimleri arasında bir fark var mıdır?
2. Grup normunun eşitlik ya da grupçalık (iç grubu kayırmak) olması iç grup yanlılığını etkiler mi?
3. Grup normunun eşitlik ya da grupçalık olmasının iç grup yanlılığı üzerindeki etkisi özdeşim düzeyine bağlı olarak değişmekte midir?

I.6. Sınırlılıklar

Katılımcıların hiçbir ölçümü diğer katılımcılar tarafından görülmemiştir. Her bir ölçüm için işaretlemeler silinmeyen tükenmez kalemlerle yapılmıştır. Bundan dolayı katılımcıların cevaplarının sosyal istenirlik nedeni ile gerçekte var olandan farklılaşmayacağı düşünülmüştür. Ancak bazı durumlarda deney grubundaki bir katılımcı, önceden uyarılmasına rağmen ayağa kalkabilmiş ya da bir başkasına soru sorabilmiştir. Bu tür durumlarda araştırmacı iletişimi engellemiştir ancak yine de nadiren de olsa meydana gelen bu durumlarda, bazı katılımcıların sosyal istenirlikten dolayı cevaplarını farklılaştırma riskinin mevcut olacağı düşünülmüştür.

Evrensel olarak eşitlik normu, grubunu kayırma normundan daha çok olumlanmaktadır. Bu nedenle katılımcılar, gruplarının imajlarını korumak amacıyla, normları grupçalık bile olsa, iki gruba da eşit pay vermiş olabilirler.

Araştırmanın örnekleminin neredeyse yarısını (%48.9) psikoloji öğrencileri oluşturmuştur. Bulguların başka kaynaklarda kullanılması sırasında örneklemin bu bağlamdaki homojenliği dikkate alınmalıdır.

II. BÖLÜM: YÖNTEM

II.1. Örneklem

Araştırmaya Mersin ilinde yaşayan 15 ile 60 yaşları (*Ort.*=28.40) arasında 305 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Yüz kırk dokuzu erkek (% 48.9) 156'sı kadın (% 51.1) olan katılımcıların ortalama aylık harcamaları 1041 Türk Lirası'dır. Örneklem eğitim düzeyi, ideoloji, dini inanç gibi özelliklerine dair bilgiler Tablo 1'de verilmiştir. Katılımcılar araştırmanın amacı doğrultusunda grup normu manipülasyonun olduğu ve olmadığı koşullara seçkisiz olarak atanmıştır.

Tablo1

Örneklem Özelliklerine Dair Katılımcı Sayıları ve Yüzdeler

		n	%
Eğitim Düzeyi	<i>İlkokul</i>	27	8.9
	<i>Lise</i>	149	48.9
	<i>Üniversite</i>	129	42.3
Etnik Köken	<i>Türk</i>	164	53.8
	<i>Kürt</i>	141	46.2
Dini İnanç	<i>Müslüman</i>	281	92.1
	<i>Dini inanç yok</i>	19	6.2
	<i>Diğer^a</i>	5	1.6
Mezhep	<i>Sünni</i>	240	78.7
	<i>Alevi</i>	18	5.9
	<i>Şafii</i>	10	3.3
	<i>Mezhep yok</i>	37	12.1
İdeoloji	<i>Sosyalist</i>	137	44.9
	<i>Muhafazakâr</i>	54	17.7
	<i>Ülkücü</i>	37	12.1
	<i>Liberal</i>	30	9.8
	<i>Politik görüş yok</i>	22	7.2
	<i>Diğer^b</i>	25	8.2

Not. ^a = Deist, Budist ve Agnostik; ^b = Sosyalist Muhafazakâr, Atatürkçü, Hümanist, Kürt Milliyetçisi, Antikapitalist Müslüman, Muhafazakâr Ülkücü, Sosyal Demokrat, Ulusalçı, İlimli Muhafazakâr, Anarşist, Yurtsever

II.2. Araştırmada Yer Alan Değişkenler ve Araştırma Deseni

Araştırmada katılımcıların etnik kökenleri (Türk/Kürt), etnik kökenleriyle özdeşim düzeyleri (yüksek/düşük), grup normu (deney eşitlik, deney grupçalık, kontrol eşitlik, kontrol grupçalık) üç bağımsız değişken yer almaktadır. Araştırma deseni Tablo 2’de sunulmuştur. Araştırmanın bağımlı değişkeni ise iç grup yanlılığıdır. İç grup yanlılığı iki farklı şekilde ölçülmüştür. İlk olarak katılımcılardan bir miktar parayı kendi grupları ile dış grup arasında paylaşmalarını istenmiştir. Bu görevde bireyin bir gruba ayıracağı pay diğer grubun zararına. Bu durum literatürde sıfır toplam olarak isimlendirilmektedir. Bundan dolayı kendi grubuna ayırdığı payın diğer gruba ayırdığı paydan farkı literatüre uygun olarak iç grup yanlılığı değişkeni olarak ele alınmıştır (Hortaçsu, 2007:92). İkinci olarak, katılımcılardan hem kendi gruplarını hem de dış grubu bir sıfat listesinde yer alan olumlu ve olumsuz sıfatlar açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların hem kendi gruplarını hem de dış grubu olumlu ve olumsuz sıfatlar açısından değerlendirmeleri iç grup yanlılığını değerlendirmek için kullanılmıştır.

Ayrıca, kaynak paylaşma görevi ardından katılımcılara *72.000 TL’yi neden bu şekilde bölüştürdünüz, gerekçeleriyle aşağıdaki kutucuğa yazar mısınız?* sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verdikleri cevap içerik analizi ile incelenerek, elde edilen nedenler gruplandırılmıştır. Araştırmanın bir diğer bağımlı değişkeni bu soruya verilen cevapların incelendikten sonra ortaya çıkarılan nedenlerdir.

Tablo 2

Araştırma Deseni

		Deney Grubu Eşitlik	Deney Grubu Grupçalık	Kontrol Grubu Eşitlik	Kontrol Grubu Grupçalık
Yüksek Özdeşim	Türk				
	Kürt				
Düşük Özdeşim	Türk				
	Kürt				

II.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacı ile kurgusal bir öykü kullanılmıştır. Bu öykünün hemen ardından grup normu manipülasyonu için grup normunun eşit dağıtım ya da grubunu kayırma olduğunu belirten bir bilgi verilmiştir. Bu bilginin ardından katılımcılardan 72.000 TL'yi kendi etnik grupları ve diğer etnik grup arasında paylaşmalarını istenmiş ve neden böyle paylaştıklarını sorulmuştur. Katılımcıların etnik grupları ile özdeşim düzeyleri ve iç ve dış gruba ilişkin değerlendirmelerine ilişkin ölçümler alınmıştır.

II.3.1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların yaşları, cinsiyetleri, eğitim durumları, etnik grupları, dini inançları, mezhepleri, politik görüşleri ve ekonomik gelirleri hakkındaki bilgiler araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ile toplanmıştır. Demografik Bilgi Formu EK-I'de sunulmuştur.

II.3.2. Kurgusal Öykü

Katılımcıların iç grupları ve dış grup arasında kaynakları paylaşırken iç grup yanlılığı yapıp yapmadığını değerlendirmek için kurgusal bir öykü kullanılmıştır. Öyküde biri katılımcının ait olduğu grup olmak üzere aynı koşullar altında yaşayan ve maddi yardıma ihtiyaç duyan iki grup anlatılmıştır. Katılımcıların, grupların içinde bulunduğu olumsuz koşullardan dolayı diğer grubu sorumlu algılamalarını önlemek amacı ile içinde buldukları durumdan her iki grubun da eşit derecede sorumlu olduğu belirtilmiştir. Katılımcıların durumu Türkiye konjonktüründe değerlendirmemeleri için, iki grubun da yurtdışında yaşadığı vurgulanmıştır. Kurgusal öyküdeki grupların yaşadıkları bölgenin sosyal gerçekliğine dayanarak bölüştürme yapılmaması için, yurt dışından seçilen bölgenin, gerçekte de iki etnik grubun insanların yaşadıkları bölge olmasına dikkat edilmiştir. Katılımcıların bu grupların durumunu, bölgede bulunan diğer grupların varlığına göre farklı değerlendirmemeleri için de bölgede yalnızca bu iki grubun yaşadığı belirtilmiştir. Ayrıca gruplara yapılacak maddi yardımın, bu gruplar arasında çatışmayı arttıracak araçların (silah gibi) alınması için kullanılabileceği düşüncesini bertaraf etmek için de yardımın, belirtilen nakit para değerinde tüketime hazır gıda yardımı olarak yapılacağı belirtilmiştir. Kurgusal Öykü EK-II ve EK-III'te sunulmuştur.

II.3.3. İç Grup Normu Manipülasyonu

Katılımcıların etnik gruplarının normları hakkındaki algılarını değiştirmek amacı ile katılımcılara iki farklı bilgi sunulmuştur. Böyle durumlarda iç grubun normunun eşitlik olduğu algısını yaratmak amacı ile katılımcılara, kaynak bölüştürme görevi öncesinde yazılı olarak şu bilgi verilmiştir: *Karar vermeden önce, size bu konuda yapılmış araştırmaların ortak bulgusunu sunacağım: Araştırma bulguları Türklerin/Kürtlerin bu tür*

durumlarda tüm gruplara eşit miktarda yardım gönderdiğini göstermiştir. Metinde yer alan etnik köken ismi, yalnızca katılımcının etnik kökenine uygun olacak şekilde sunulmuştur.

İç grup normunun grupçalık (iç grubu kayırmak) olduğu algısını yaratmak için ise kaynak bölüştürme görevi öncesinde katılımcılara yazılı olarak şöyle bir bilgi verilmiştir: *Karar vermeden önce, size bu konuda yapılmış araştırmaların ortak bulgusunu sunacağım: Araştırma bulguları Türklerin/Kürtlerin bu tür durumlarda dayanışma amacıyla kendi gruplarına daha fazla miktarda yardım gönderdiğini göstermiştir.* Bu ifadelerde yer alan etnik grup ismi de araştırmacı tarafından, deneğin etnik kökenine uygun olarak sunulmuştur.

Araştırmanın sonunda katılımcıların iç grup normuna ilişkin algılarını değiştirmek için kullanılan bu yolun işleyip işlemediği manipülasyon kontrol sorusu ile değerlendirilmiştir. Bunun için, eşitlik normu manipülasyonunun uygulandığı koşuldaki katılımcılara *Türklerin/Kürtlerin bu tür durumlarda tüm gruplara eşit miktarda yardım gönderdiği* yönündeki araştırma bulgusuna katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Türk katılımcıların 36'sı bu ifadeye *Katılıyorum* cevabı verirken 11'i *Katılmıyorum* cevabını vermiştir. Kürt katılımcıların ise 40'ı bu ifadeye *Katılıyorum* cevabı verirken, yalnızca 1'i *Katılmıyorum* cevabı vermiştir. Grupçalık manipülasyonunun uygulandığı koşuldaki katılımcılara ise *Türklerin/Kürtlerin bu tür durumlarda dayanışma amacıyla kendi gruplarına daha fazla miktarda yardım gönderdiği* yönündeki araştırma bulgusuna katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Türk katılımcıların 46'sı bu ifadeye *Katılıyorum* cevabı verirken 10'u *Katılmıyorum* cevabı vermiştir. Kürt katılımcıların ise 37'si bu ifadeye *Katılıyorum* cevabı verirken 13'ü *Katılmıyorum* cevabı vermiştir. Manipülasyon kontrolü sorusuna *Katılmıyorum* cevabı veren katılımcıların ölçümü, manipülasyon işlemediği

düşünülecek araştırmadan çıkarılmıştır. Buna göre araştırmaya katılan ve manipülasyon uygulanan (n=194) katılımcıların yaklaşık %18'inin (n=35) ölçümleri araştırmadan çıkarılmıştır.

Kontrol grubuna iç grup normu manipülasyonu uygulanmamıştır. Kontrol grubundaki katılımcıların iç grup normlarına ilişkin algılarını saptayabilmek amacı ile katılımcılara yukarıda sözü edilen iki araştırma bulgusundan hangisine katıldıkları sorulmuştur. *Türkler/Kürtler bu tür durumlarda tüm gruplara eşit miktarda yardım gönderir* seçeneğini işaretleyen katılımcıların, gruplarının eşitlik normuna sahip olduğunu düşündükleri, *Türkler/Kürtler bu tür durumlarda dayanışma amacıyla kendi gruplarına daha fazla miktarda yardım gönderir* seçeneğini işaretleyen katılımcıların ise, gruplarının grupçalık normuna sahip olduğunu düşündükleri varsayılmıştır. Seçeneklerdeki etnik grup ismi, araştırmacı tarafından, deneğin etnik kökenine uygun olarak düzenlenerek sunulmuştur. Araştırmada kullanıldığı şekliyle manipülasyon aracı EK-II ve EK-III'te sunulmuştur.

II.3.4. Kaynak Bölüştürme Görevi

Katılımcılardan öyküyü ve grup normu manipülasyonu için yazılan bilgiyi okuduktan sonra 72.000 TL'yi iç grupları ve dış grup arasında bölüştürmeleri istenmiştir. Katılımcıların iç gruplarına verdikleri para miktarının dış gruba verdikleri para miktarından farkı iç grup yanlılığı ölçümü olarak kullanılmıştır. İç ve dış gruplarına bölüştürdükleri para miktarlarının toplamı 72.000 TL etmeyen katılımcıların (n=8) ölçümleri, görevi anlamadıkları düşüncesiyle araştırmadan çıkarılmıştır. Bu nedenle ölçümleri araştırmadan çıkarılan katılımcıların tüm katılımcılara orana %2.55'tir. Kaynak bölüştürme görevi EK-II ve EK-III'te sunulmuştur.

II.3.5. Kaynak Bölüştürme Nedenlerinin Saptanması

Katılımcıların para paylaşırma görevinin ardından yatan nedenleri inceleyebilmek için kaynak bölüştürme görevinin ardından katılımcılara *72.000 TL'yi neden bu şekilde bölüştürdünüz, gerekçeleriyle aşağıdaki kutucuğa yazar mısınız?* sorusu yöneltilmiş ve cevaplar açık uçlu olacak şekilde toplanmıştır.

II.3.6. Grupla Özdeşim Düzeyi Ölçümü

Katılımcıların, etnik grupları ile özdeşim düzeyleri, araştırmacı tarafından, benzer çalışmalarda (örn. Ellemers, Kortekaas ve Ouwerkerk, 1999; Levin ve Sidanius, 1999; Hortaçsu, 2000; Tekman, Hortaçsu ve Ok, 2008; Kenworthy ve ark., 2011) kullanılan maddelere uygun olarak yazılan, sekiz maddeden oluşan beş dereceli (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3= Karasızım, 4= Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) Likert tipi bir ölçek ile değerlendirilmiştir. Ölçek *Kendimi Türk/Kürt olarak tanımlıyorum, Diğer Türkler/Kürtler ile aramda güçlü bağlar olduğumu düşünüyorum* gibi maddelerden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 8 en yüksek puan ise 40'tır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek özdeşime işaret etmektedir. Grupla özdeşim düzeyi ölçeği EK-IV'te sunulmuştur.

Maddelerin tamamının kişilerin özdeşim düzeyini ölçüp ölçmediğinin sınanması için, Özdeşim Ölçeği'nde Türk ve Kürt etnik kökenli katılımcıların ölçümlerine ayrı ayrı temel bileşenler faktör analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda her iki grubun ölçümlerinde de öz değeri (eigenvalues) 1.00'in üzerinde olan yalnızca bir faktörün olduğu saptanmıştır. Türk grubun ölçümlerinde maddeler .73 ile .91 arasındaki değerlerde bulunan tek faktöre yüklenmiştir. Bu maddeler varyansın %71.47'sini açıklamaktadır. Kürt grubun ölçümlerinde ise maddeler .62 ile .82 arasındaki değerlerde bulunan tek faktöre

yüklenmiştir. Bu maddeler ise varyansın %57.18'ini açıklamaktadır. Etnik kökene bağlı olmaksızın yapılan temel bileşenler faktör analizinde öz değeri 1.00'in üzerinde olan bir faktörün olduğu ve maddelerin bu faktöre .67 ile .85 arasındaki değerlerde yüklendiği görülmüştür. Bu maddeler varyansın %64.84'ünü açıklamaktadır. Bu faktör analizi sonucuna göre maddelerin yükleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Ölçüm aracının güvenilirliğini test etmek için Özdeşim Ölçeği'nde Türk ve Kürt etnik kökenli katılımcıların ölçümlerine ayrı ayrı güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Buna göre Türk grup için ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach's Alpha = .94'tür. Bu ölçüm için maddeler kendi aralarında .46 ile .86 arasındaki değerlerde ilişki göstermektedir. Kürt grup için ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach's Alpha = .89'dur. Bu ölçüm için maddeler kendi aralarında .33 ile .79 arasındaki değerlerde ilişki göstermektedir. Özdeşim ölçeğinin tüm araştırma örneklemini için iç tutarlılık katsayısı Cronbach's Alpha = .92'dir. Bu ölçüm için maddeler kendi aralarında .40 ile .83 arasındaki değerlerde ilişki göstermektedir. Gruplar bağlamında ve genel olarak değerlendirildiğinde geçerlilik ve güvenilirlik analizi sonuçlarına göre ölçüm aracının, bireylerin etnik gruplarıyla olan özdeşim düzeylerini ölçtüğü kabul edilmiştir.

Tablo 3

Grupla Özdeşim Düzeyi Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizine Göre Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör 1: Özdeşim
Ben ... kimliğimden dolayı üyesi olduğum grubuma güçlü bir aidiyet duygusuna sahibim.	.857
Benim ... kimliğim benliğimin önemli bir parçasıdır.	.854
Ben ... kimliğimden dolayı üyesi olduğum grubum ile yüksek özdeşim kurarım.	.849
... olmak kendimi nasıl gördüğümün önemli bir parçasıdır.	.841
... olmak benim için önemlidir.	.812
Diğer ...lar/ler ile aramda güçlü bağlar olduğunu düşünüyorum.	.804
Diğer gruplar ...leri/ları eleştirdiğinde kişisel olarak üstüme alırım.	.727
Kendimi ... olarak tanımlıyorum.	.678

Not. ... olarak ifade edilen alanlarda katılımcının etnik kökenine uygun olarak Kürt ya da Türk yazılmıştır.

II.3.7. Sıfat Listesi

Katılımcıların iç ve dış gruplarına ilişkin değerlendirmeleri, yedi olumlu (*kibar, başarılı, dürüst, düzenli, zeki, çalışkan, yardımsever*), yedi olumsuz (*tembel, saldırgan, güvenilmez, saygısız, yalancı, kaba, ayrımcı*) olmak üzere toplam 14 sıfattan oluşan bir sıfat listesi ile ölçülmüştür. Katılımcılardan, önce iç gruplarını sonra da dış gruplarını bu sıfatlar açısından beş dereceli (-2=Hiç Uygun Değildir, -1=Biraz Uygundur, 0=Kararsızım, +1=Oldukça Uygundur, +2=Kesinlikle Uygundur) Likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirmeleri istenmiştir. Analiz aşamasında bu kodlamalar 1=Hiç Uygun Değildir, 2=Biraz Uygundur, 3=Kararsızım, 4=Oldukça Uygundur, 5=Kesinlikle Uygundur şeklinde yeniden kodlanmıştır.

Katılımcıların Türk ve Kürt gruplarını değerlendirdikleri sıfat listeleri için varimaks eksen döndürme yöntemiyle temel bileşen faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizlerinde Kaiser normalleştirmesine göre özdeğeri 1'in üzerinde olan faktörler ölçüm aracının faktörü olarak kabul edilmiştir. Buna göre katılımcıların Kürt grubu değerlendirdikleri sıfat listesinde olumlu sıfatların (*kibar, başarılı, dürüst, düzenli, zeki, çalışkan, yardımsever*) .60 ile .79 arasında değişen değerlerde 1. faktöre, *tembel* sıfatı hariç olumsuz sıfatların (*saldırgan, saygısız, yalancı, kaba, ayrımcı, güvenilmez*) .51 ile .72 arasında değişen değerlerde 2. faktöre yüklendikleri görülmüştür. *Tembel* sıfatı iki faktöre de .30'dan az bir değerde yüklendiği için analiz dışı bırakılarak tekrar varimaks eksen döndürme yöntemine göre temel bileşenler faktör analizi uygulanmıştır. Buna göre olumlu sıfatların .60 ile .80 arasında değişen değerlerde 1. faktöre; olumsuz sıfatların .51 ile .71 arasında değişen değerlerde 2. faktöre yüklendikleri görülmüştür. Bu iki faktörün varyansın %53.42'sini açıkladığı saptanmıştır. Faktör analizi sonucuna göre maddelerin yükleri Tablo 4'te gösterilmiştir. Sıfat listesinin yapı geçerliliğini sürdürebilmesi için *tembel* sıfatı sonraki faktör ve güvenilirlik analizlerine de dâhil edilmemiştir. Kürt grup için kullanılan sıfat listesine yapılan güvenilirlik analizine göre olumlu sıfatların iç tutarlılık katsayısının Cronbach's Alpha=.87 olduğu görülmüştür. Ayrıca bu sıfatların .36 ile .62 arasında değişen değerlerde birbirleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Olumsuz sıfatlara uygulanan güvenilirlik analizine göre ise Cronbach's Alpha=.77'dir. Bu sıfatların .21 ile .56 arasında değişen değerlerde birbirleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Tablo 4

Kürtlerin Değerlendirildiği Sıfat Listesi Maddelerinin Açımlayıcı Faktör Analizine Göre Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör 1: Olumlu	Faktör 2: Olumsuz
Başarılı	.804	
Zeki	.779	
Çalışkan	.761	
Dürüst	.732	
Kibar	.657	
Yardımsaver	.652	
Düzenli	.603	
Kaba		.717
Yalancı		.691
Ayrımcı		.688
Saygısız		.653
Saldırgan		.619
Güvenilmez		.518

Katılımcıların Türk grubu değerlendirdikleri sıfat listesinde ise olumlu sıfatların (*kibar, başarılı, dürüst, düzenli, zeki, çalışkan, yardımsaver*) .50 ile .83 arasında değişen değerlerde 1. faktöre, olumsuz sıfatların (*saldırgan, saygısız, yalancı, kaba, ayrımcı, güvenilmez*) .56 ile .74 arasında değişen değerlerde 2. faktöre yüklendikleri görülmüştür. Bu iki faktör varyansın %53.04'ünü açıklamaktadır. Türk katılımcıların değerlendirildiği sıfat listesine uygulanan varimaks eksen döndürme yöntemli temel bileşenler faktör analizi sonucuna göre maddelerin yükleri Tablo 5'te gösterilmiştir. Türk katılımcıların değerlendirilmesi için kullanılan sıfat listesine yapılan güvenilirlik analizine göre olumlu sıfatların iç tutarlılık kat sayısının Cronbach's Alpha=.86 olduğu görülmüştür. Ayrıca bu

sıfatların .21 ile .62 arasında değişen değerlerde birbirleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Olumsuz sıfatlara uygulanan gúvenilirlik analizine gúre ise Cronbach's Alpha=.76'dır. Bu sıfatların .24 ile .58 arasında değişen değerlerde birbirleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Sıfat listeleri EK-V ve EK-VI'da sunulmuştur.

Tablo 5

Türklerin Değerlendirildiği Sıfat Listesi Maddelerinin Açımlayıcı Faktör Analizine Göre Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör 1: Olumlu	Faktör 2: Olumsuz
Başarılı	.830	
Çalışkan	.796	
Dürüst	.737	
Düzenli	.713	
Kibar	.693	
Zeki	.688	
Yardımsaver	.500	
Saygısız		.749
Kaba		.731
Yalancı		.688
Güvenilmez		.666
Ayrımcı		.602
Saldırgan		.563

Her bir hedef gruba yönelik atfedilecek olumlu sıfatlar için alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan 35'tir. Olumsuz sıfatlar için alınabilecek en düşük puan 6 en yüksek puan 30'dur. Buna göre, sıfat listesinden olumlu sıfatlar için yüksek puan almak, daha olumlu atıfların yapıldığı; olumsuz sıfatlar için yüksek puan almak ise daha olumsuz atıfların yapıldığı anlamını taşımaktadır.

II.4. İşlem

Araştırma için Mersin Üniversitesi Sosyal ve Fen Bilimleri Etik Kurulu'na başvurulmuş ve araştırmanın gerçekleştirilmesinde etik sakıncanın bulunmadığına dair etik kurul kararı alınmıştır. Araştırmaya gönüllü katılımcı bulabilmek için ilk olarak Mersin Üniversitesi'nde eğitim alan öğrencilerin derslerine, ilgili öğretim elemanının izni alınarak girilmiştir. Öğrencilere araştırmanın “*grup normları, grup kimlikleri ve grup aidiyetlerinin ilişkisini incelemek*” amacı ile yapıldığı belirtilerek, araştırmanın nasıl yürütüleceği ve süresi hakkında bilgi verilmiştir. Ardından bir haftalık dönemler halinde düzenlenmiş deney takvimi formu sınıfa verilerek, gönüllülerin uygun oldukları bir zaman dilimini seçip isimlerini o zaman dilimine yazmaları istenmiştir. Sınıflara katılımcı bulmak için yapılan ziyaretlere katılımcılar bir haftalık deney takvimini doldurduğunda ara verilmiştir. Deney takvimi müsait olduğunda ilgili bölüm ve birimlere ziyaretlere devam edilmiştir. Ayrıca, Mersin Üniversitesi psikoloji bölümü internet sitesinden de araştırma duyurulmuş, katılmak isteyen gönüllüler için araştırmacının elektronik posta adresi verilerek, gönüllülerin araştırmacıyla iletişime geçmeleri istenmiştir. Aynı şekilde Fen-Edebiyat Fakültesi'nin panolarına, araştırmanın konusu ve süresi ile araştırmaya katılım sürecinin anlatıldığı duyurular, ilgili idari personelin izni ile asılmış ve katılımcılardan araştırmacı ile iletişime geçmeleri istenmiştir. Buna ek olarak, Mersin Üniversitesi idari personellerinin odaları araştırmacı tarafından ziyaret edilmiş, araştırmanın amacı aktarılarak, araştırmaya gönüllü katılım sağlayacak katılımcılar bulunmuştur. Katılımcı sayısını arttırmak ve araştırma süresini kısaltmak amacı ile araştırmaya katılmak isteyen her bir katılımcıya, araştırmaya katılmadan önce, araştırma hakkında başka bireylere bilgi verebilecekleri ifade edilmiştir. Böylelikle beraberlerinde başka katılımcıların gelmesi sağlanmıştır.

Bir haftalık deney takviminde ismi olan katılımcılar seçkisiz olarak; eşitlik normu ya da grupçalık normu manipülasyonunun uygulanacağı deney gruplarından birine ya da kontrol grubuna atanmıştır. Her bir oturum, ortalamada 30 dakikada tamamlanmıştır. Her bir oturuma, ortalama dört kişi alınmıştır. Katılımcılar araştırmanın amacı hakkında önceden bilgilendirilmemiştir, bundan dolayı bu dört kişilik grupların etnik köken kompozisyonlarının bulgular üzerinde etkisinin olmadığı düşünülmüştür. Katılımcılar, 250 cm uzunluğunda ve 100 cm genişliğinde dikdörtgen bir masanın dört kenarını ortalayarak, birbirlerinin verdikleri cevapları göremeyecekleri şekilde oturmuşlardır.

Öncelikle katılımcılara, öncesinde araştırmacı tarafından, içerisine katılımcıların göremeyecekleri şekilde aynı sayıların yazıldığı, ikişer adet 17 X 25 cm boyutunda, kendinden tutkallı torba zarflar verilerek, alınacak ölçümlerin kişisel olarak asla saptanamayacağı ifade edilmiştir. Gönüllü onam formu ile katılımcıların olurları alındıktan sonra, her bir katılımcıya demografik bilgi formu dağıtılarak bunları doldurmaları ancak; zarfın içine nasıl konulacağını göstermesi için araştırmacıyı beklemeleri söylenmiştir. Katılımcılar demografik bilgi formunu doldurduktan sonra araştırmacı sırayla katılımcıların formlarını zarflara koyarken, her bir deneğin etnik kökenine dair bilgileri edinmiştir. Bu sayede katılımcılara hangi koşulda (eşitlik/ grupçalık/ kontrol) olurlarsa olsunlar, etnik kimliklerine uygun olan iç-dış gruplu ölçüm araçları sunulabilmiştir. Katılımcılar, içinde demografik bilgi formunun bulunduğu zarfi yapııştırarak, masanın ortasında bulunan kutuya attıktan sonra, deney grubunda yer alan katılımcılara; öncelikle hikâye metni yazılı olarak verilmiş, sonrasında norm manipülasyonu yazılı olarak sunulmuştur. Ardından katılımcılardan sırasıyla; iç ve dış gruplarına para bölüştürmeleri ardından da bu bölüştürmeyi yaparken neler düşündüklerini açık uçlu olarak yazmaları istenmiştir. Sonrasında katılımcılar grup özdeşim düzeyleri hakkındaki ölçüm aracını

doldurmuş, ardından açık sıfat listesi üzerinden iç-dış grup değerlendirmelerini gerçekleştirmişlerdir. Deney gruplarındaki katılımcılara uygulanan norm manipülasyonun işlerliğini test etmek için, katılımcılara son olarak, manipülasyon kontrolü ifadesi yöneltilmiştir. Bu ifadeye *Katılmıyorum* yanıtını veren katılımcıların hiçbir ölçümü (açık uçlu soruya verdikleri cevap dahil), manipülasyonun işlerlik kazanmadığı düşüncesiyle, analizlere dâhil edilmemiştir. Araştırmaya katılan katılımcılardan 35'inin ölçümleri bu sebeple analiz dışı bırakılmıştır. Kontrol grubunda yer alan katılımcılara ise hikâye metni verildikten hemen sonra, katılımcılardan, iç-dış gruplarına belirtilen parayı bölüştürmeleri istenmiştir. Ardından sırasıyla katılımcıların, bölüştürme yaparken kullandıkları stratejileri yazmaları istenmiş, özdeşim düzeyleri ile iç grup-dış gruplarına atfettikleri sıfatlar ölçülmüş ve son olarak kontrol grubundaki katılımcıların gruplarının normları hakkındaki algılarını saptamak için *Aşağıdaki araştırma bulgularından hangisine katılıyorsunuz?* sorusu yöneltilmiştir. *A) Türkler/Kürtler bu tür durumlarda tüm gruplara eşit miktarda yardım gönderir.* seçeneğini seçen katılımcıların, gruplarının eşitlik normuna sahip olduklarını düşündükleri varsayılmıştır. *B) Türkler/Kürtler bu tür durumlarda dayanışma amacıyla kendi gruplarına daha fazla miktarda yardım gönderir.* seçeneğini seçen katılımcıların ise gruplarının grupçalık normuna sahip olduklarını düşündükleri varsayılmıştır.

Bu ölçüm araçlarının tamamı, belirtilen sırada zımbalı olacak şekilde, beyaz A4 kâğıdına basılı olarak katılımcıya sunulmuştur. Oturumun bitiminde katılımcılara araştırmaya katıldıkları için teşekkür edilmiştir. Açık uçlu olarak edinilen ölçüm haricindeki veriler, Statistical Program for Social Science (SPSS) 21. versiyona girilerek, uygun analizler gerçekleştirilmiştir. Açık uçlu olarak edinilen ölçümün verilerine ise hem açık hem gizli içerik odaklı, sözcük ya da ifade öbeği analiz birimli çeşitli temalarda

tümdengelsel analiz yaklaşımı içerik analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular ilgili bölümde sunulmuştur.

III. BÖLÜM: BULGULAR

Bu çalışmanın amacı, grupla özdeşim düzeyi yüksek ve düşük olan katılımcıların, iç grup normunun eşitlik ya da grupçalık olduğu durumlarda, (1)kaynak paylaştırmada (2)olumlu sıfat atıflarında ve (3)olumsuz sıfat atıflarında iç grup yanlılığı yapıp yapmadıklarını test etmektir.

Her bir bağımlı değişken üzerinde anlamlılığı test edilecek olan özdeşim düzeyini yüksek ve düşük olmak üzere ikiye bölebilmek için katılımcıların özdeşim düzeylerinin ortanca değeri (3.88) hesaplanmıştır. Buna göre ortancanın altında kalan katılımcılar düşük, üstünde kalan katılımcılar yüksek özdeşimliler olarak değerlendirilmiştir. Yüksek özdeşimli grubun özdeşim puanı ortalamaları ($Ort.=4.55$) ile düşük özdeşimli grubun özdeşim puanı ortalamaları ($Ort.=2.92$) bağımsız gruplar için t-testi ile karşılaştırılmıştır. T-testi sonuçları iki grubun özdeşim düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermiştir ($t(205)=24.69, p<.001$). Yüksek ve düşük özdeşim gruplarının t-testi analizine dair istatistikî bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6

Özdeşim Puanı Ortalamalarının Yüksek ve Düşük Özdeşimli Gruba Göre T-Testi Sonuçları

Özdeşim Düzeyi	N	Ort.	SS	sd	t
Yüksek	170	4.55	.39	205	24.69***
Düşük	135	2.92	.67		

* $p<.05$, ** $p<.01$, *** $p<.001$

III.1.Para Paylaştırma Görevinden Elde Edilen İç Grup Yanlılığına Dair

Bulgular

Para paylaşırma görevi için yapılacak analize karar vermek adına ilk olarak bağımlı değişkene ait puanların, gruplar içi faktörün her düzeyinde (özdeşim düzeyi: yüksek ve düşük; etnik köken: Türk ve Kürt; deney ve kontrol grubu: deney grubu eşitlik, deney grubu grupçalık, kontrol grubu eşitlik ve kontrol grubu grupçalık) normal dağılıp dağılmadığı ve varyansların eşit olup olmadığı incelenmiştir. Shapiro-Wilk normallik testine göre Türklerin ($D(164)=.578, p=.000$), Kürtlerin ($D(141)=.486, p=.000$), deney eşitlik grubunun ($D(76)=.346, p=.000$), deney grupçalık grubunun ($D(83)=.675, p=.000$), kontrol eşitlik grubunun ($D(79)=.461, p=.000$), kontrol grupçalık grubunun ($D(67)=.585, p=.000$), yüksek özdeşim düzeyine sahip grubun ($D(170)=.655, p=.000$) ve düşük özdeşim düzeyine sahip grubun ($D(135)=.293, p=.000$) iç grup yanlılığı miktarlarının normal dağılmadığı gözlenmiştir. Ayrıca yüksek özdeşim düzeyli grup hariç, bağımsız değişkenlerin her bir düzeyinde bağımlı değişkenlerin basıklık çarpıklık katsayılarının uygun görülen +1.5 ile -1.5 değerlerinin (Tabachnick ve Fidell, 2012:79-83) dışında olduğu görülmüştür. Buna ek olarak Levene Varyansların Eşitliği testine göre de varyansların eşitliği varsayımının karşılanmadığı görülmüştür ($F(15,289) = 13.31, p=.000$).

Normallik ve varyansların eşitliği varsayımı karşılanmadığı için parametrik analizler kullanılmamıştır. Araştırmada katılımcıların %28.5'inin iç grup yanlılığı sergiledikleri, %71.5'inin ise iki gruba da eşit pay verdikleri, yani iç grup yanlılığı sergilemedikleri görülmüştür. Bu durumdan dolayı araştırma desenindeki hücrelerde bulunan iç grup yanlılığı yapan katılımcı oranları oldukça düşüktür. Çok az sayıdaki iç grup yanlılığı yapan katılımcıların, o koşulda bulunan tüm katılımcıların iç grup yanlılığı

miktarlarını temsil etmesinin metodolojik bir hata olacağı düşünülmüştür. Bundan dolayı kaynak paylaşırma görevinde iki gruba da eşit pay vermek iç grup yanlılığı yapmamak, kendi grubuna diğer gruptan fazla pay vermek ise iç grup yanlılığı yapmak olarak kodlanmış, böylece bağımlı değişken kategorik hale dönüştürülmüştür. Katılımcıların özdeşim düzeyi (yüksek ve düşük) ve grup normuna (deney grubu eşitlik, deney grubu grupçalık, kontrol grubu eşitlik ve kontrol grubu grupçalık) bağılı olarak iç grup yanlılığı yapma oranları bağımsız örneklemeler için z-oran testi ile karşılaştırılmıştır (Fleiss, Levin ve Paik, 2003:54). Gruplar arasında iç grup yanlılığı yapma oranlarını karşılaştırabilmek için hesaplanan, özdeşim düzeyi ve grup normuna göre iç grup yanlılığı yapan ve yapmayan katılımcıların sayı ve oranları Tablo 7’de verilmiştir.

Yürütölen bağımsız örneklemeler için z-oran testi sonuçlarına göre grup normunun eşitlik olduğu belirtilen deney eşitlik koşulunda etnik grupları ile yüksek özdeşim kuran katılımcıların %23.8’i iç grup yanlılığı yaparken %76’sı kaynağı eşit paylaşmıştır. Düşük özdeşimli katılımcıların ise %100’ü kaynağı eşit paylaşmıştır. Deney eşitlik koşulunda yüksek özdeşimlilerin düşük özdeşimlilere oranla daha çok iç grup yanlılığı yaptığı gözlenmiştir ($z=3.05$, $p<.01$).

Grup normunun grubu kayırma olduğu belirtilen deney grubundaki yüksek özdeşimli katılımcıların % 65’i iç grup yanlılığı yaparken % 35’i kaynağı eşit paylaşmayı tercih etmiştir. Aynı norma sahip düşük özdeşimli katılımcıların ise % 22’si iç grup yanlılığı yaparken %78’i kaynağı eşit olarak paylaşmıştır. Analiz sonucunda grupçalık normuna sahip deney grubundaki yüksek özdeşimlilerin düşük özdeşimlilere oranla daha çok iç grup yanlılığı yaptığı gözlenmiştir ($z=3.94$, $p<.01$).

Grup normuna ilişkin herhangi bir bilginin verilmediği ancak katılımcının grubunun normunun eşitlik olduğunu belirttiği kontrol eşitlik koşulunda yüksek özdeşimli katılımcıların % 26'sı iç grup yanlılığı yaparken % 74'ü kaynağı eşit paylaşdırmayı tercih etmiştir. Düşük özdeşimli katılımcıların ise % 8'i iç grup yanlılığı yaparken %92'si kaynağı eşit olarak paylaşdırmıştır. Kontrol eşitlik koşulunda yüksek ve düşük özdeşimlilerin iç grup yanlılığı yapma oranları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($z=1.87, p>.05$).

Grup normuna ilişkin herhangi bir bilginin verilmediği ancak katılımcının grubunun normunun grubunu kayırmak (dayanışmak) olduğunu belirttiği kontrol grupçalık koşulunda yüksek özdeşimli katılımcıların % 61'i iç grup yanlılığı yaparken % 39'u kaynağı eşit paylaşdırmayı tercih etmiştir. Düşük özdeşimli katılımcıların ise % 15'i iç grup yanlılığı yaparken %85'i kaynağı eşit olarak paylaşdırmıştır. Grupçalık normuna sahip kontrol grubunda yüksek özdeşimlilerin düşük özdeşimlilere oranla daha çok iç grup yanlılığı yaptığı gözlenmiştir ($z=4.00, p<.01$).

Deney grubunda bulunan grupçalık normuna sahip yüksek özdeşimli katılımcılar eşitlik normuna sahip yüksek özdeşimli katılımcılara oranla daha çok iç grup yanlılığı yapmışlardır ($z=4.03, p<.01$). Kontrol grubunda yer alan grupçalık normuna sahip yüksek özdeşimlilerin eşitlik normuna sahip yüksek özdeşimlilerden daha çok iç grup yanlılığı yaptığı bulunmuştur ($z=3.15, p<.01$). Deney eşitlik koşulunda bulunan yüksek özdeşimli katılımcılar ile kontrol eşitlik koşulunda bulunan yüksek özdeşimli katılımcıların iç grup yanlılıkları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($z=.34, p>.05$). Benzer olarak, deney grupçalık koşulunda bulunan yüksek özdeşimli katılımcılar ile kontrol grupçalık koşulunda bulunan yüksek özdeşimli katılımcıların iç grup yanlılıkları arasında da anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($z=.41, p>.05$).

Tablo 7

Özdeşim Düzeyi ve Grup Normuna Göre Katılımcıların İç Grup Yanlılığı Yapma Oranları

			Deney Grubu Eşitlik Normu	Deney Grubu Grupçalık Normu	Kontrol Grubu Eşitlik Normu	Kontrol Grubu Grupçalık Normu
Yüksek Özdeşim	İç Grup Yanlılığı Yapan	Kişi Sayısı	10	30	14	17
		Oranı	%23.8	%65.2	%25.9	%60.7
	İki Gruba Eşit Pay Veren	Kişi Sayısı	32	16	40	11
		Oranı	%76.2	%34.8	%74.1	%39.3
	Toplam	Kişi Sayısı	42	46	54	28
	Düşük Özdeşim	İç Grup Yanlılığı Yapan	Kişi Sayısı	0	8	2
Oranı			%0	%21.6	%8	%15.3
İki Gruba Eşit Pay Veren		Kişi Sayısı	34	29	23	33
		Oranı	%100	%78.4	%92	%84.7
Toplam		Kişi Sayısı	34	37	25	39

Deney grubunda yer alan grupçalık normuna sahip düşük özdeşimli katılımcıların eşitlik normuna sahip katılımcılardan daha çok iç grup yanlılığı yaptığı görülmüştür ($z=3.01, p<.01$). Ancak düşük özdeşim düzeyi koşulunda yer alan, eşitlik normuna sahip deney grubu ile kontrol grubu arasında ($z=1.81, p>.05$), grupçalık normuna sahip deney grubu ile kontrol grubu arasında ($z=.80, p>.05$) ve eşitlik normuna sahip kontrol grubu ile grupçalık normuna sahip kontrol grubu arasında ($z=.82, p>.05$) iç grup yanlılığı oranları açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

III.2. Sıfat Atfetme Görevinden Elde Edilen İç Grup Yanlılığına Dair Bulgular

Katılımcıların kendi gruplarını ve dış grubu olumlu ve olumsuz sıfatlar açısından değerlendirmeleri arasında etnik köken, özdeşim düzeyleri ve grup normuna bağlı olarak bir fark olup olmadığını sınamak amacı ile verilere 2 (özdeşim düzeyi: yüksek ve düşük) X 2 (etnik köken: Türk ve Kürt) X 4 (deney ve kontrol grubu: deney grubu eşitlik, deney grubu grupçalık, kontrol grubu eşitlik ve kontrol grubu grupçalık) X 2 (değerlendirilen grup: iç ve dış) X 2 (sıfat: olumlu ve olumsuz) faktörlü, son iki faktörde tekrar ölçümlü varyans analizi (Repeated ANOVA) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8

Özdeşim Düzeyi, Etnik Köken, Grup Normu, Değerlendirilen Grup ve Sıfat Türünün, Sıfat Listesinden Elde Edilen Puanlar Üzerindeki Etkisine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	p	Kısmi η^2
Değerlendirilen Grup (iç-dış)	1.611	1	1.611	7.082	.008	.024
Sıfat Türü (olumlu-olumsuz)	371.993	1	371.993	517.548	.000	.642
Değerlendirilen Grup x Özdeşim Düzeyi	1.304	1	1.304	5.730	.017	.019
Sıfat Türü x Katılımcı Etnik Köken	20.156	1	20.156	28.043	.000	.088
Sıfat Türü x Özdeşim Düzeyi	3.476	1	3.476	4.836	.029	.016
Değerlendirilen Grup x Sıfat Türü	136.329	1	136.329	195.793	.000	.404
Değerlendirilen Grup x Sıfat Türü x Etnik Grup	1.615	1	1.615	2.319	.129	.008
Değerlendirilen Grup x Sıfat Türü x Grup Normu	5.213	3	1.738	2.495	.060	.025
Değerlendirilen Grup x Sıfat Türü x Özdeşim Düzeyi	44.868	1	44.868	64.438	.000	.182
Değerlendirilen Grup x Sıfat Türü x Etnik Grup x Grup Normu	3.847	3	1.282	1.842	.140	.019
Değerlendirilen Grup x Sıfat Türü x Etnik Grup x Özdeşim Düzeyi	.390	1	.390	.561	.455	.002
Değerlendirilen Grup x Sıfat Türü x Grup Normu x Özdeşim Düzeyi	1.777	3	.592	.851	.467	.009
Değerlendirilen Grup x Sıfat Türü x Etnik Grup x Grup Normu x Özdeşim Düzeyi	4.875	3	1.625	2.334	.074	.024
Hata (Değerlendirilen Grup)	65.752	289	.228			
Hata (Sıfat Türü)	207.722	289	.719			
Hata (Değerlendirilen Grup X Sıfat Türü)	201.229	289	.696			

ANOVA sonuçları, iç veya dış grubu değerlendirmenin ($Wilk's \lambda = .97, F(1,289) = 7.08, p < .01, partial \eta^2 = .024$) ve olumlu veya olumsuz sıfat kullanımına bağlı olarak ($Wilk's \lambda = .35, F(1,289) = 517.54, p < .001, partial \eta^2 = .642$) farklılaştığını göstermiştir. Ayrıca iç veya dış grubu değerlendirmeyle özdeşim düzeyinin ($Wilk's \lambda = .98, F(1,289) = 5.73, p < .05, partial \eta^2 = .019$), olumlu veya olumsuz sıfat kullanmayla etnik kökenin ($Wilk's \lambda = .91, F(1,289) = 28.04, p < .001, partial \eta^2 = .088$), olumlu veya olumsuz sıfat kullanmayla özdeşim düzeyinin ($Wilk's \lambda = .98, F(1,289) = 4.83, p < .05, partial \eta^2 = .016$), olumlu veya olumsuz sıfat kullanmayla iç veya dış grubu değerlendirmenin ($Wilk's \lambda = .59, F(1,289) = 195.79, p < .001, partial \eta^2 = .404$) ortak etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür.

Buna ek olarak iç veya dış grubu değerlendirmenin, olumlu veya olumsuz sıfat kullanımının ve özdeşim düzeyinin üçlü ortak etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur ($Wilk's \lambda = .81, F(1,289) = 64.43, p < .001, partial \eta^2 = .182$). Özdeşim düzeyi, değerlendirilen grup ve sıfat türüne göre atfedilen sıfat puanlarına dair ortalama ve standart sapmalar Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9

Sıfat Listesinden Alınan Puanların Ortalama ve Standart Sapmaları

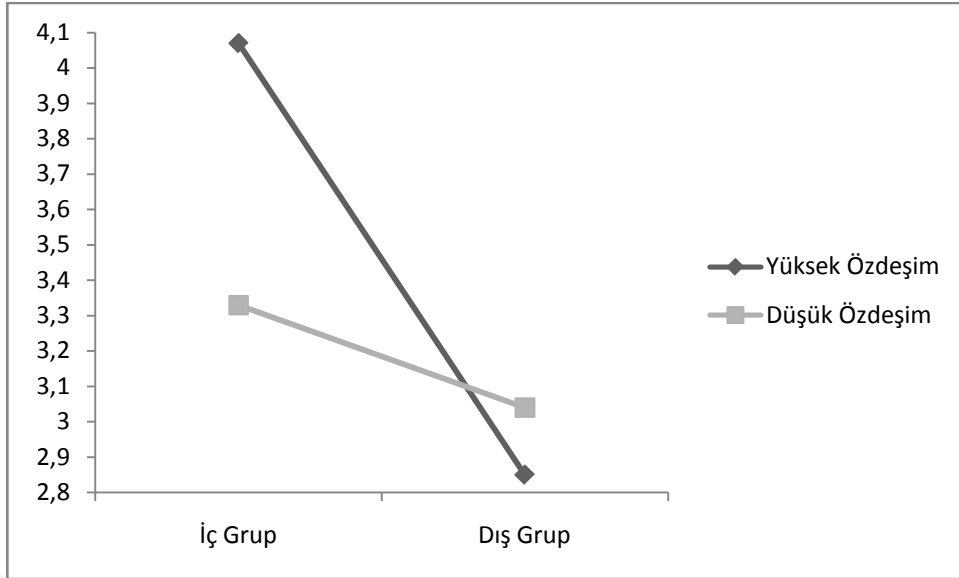
Özdeşim Düzeyi	Değerlendirilen Grup	Sıfat Türü	N	Ortalama	SS
Yüksek	İç	Olumlu	170	4.07	.667
		Olumsuz	170	1.74	.607
	Dış	Olumlu	170	2.85	.874
		Olumsuz	170	2.68	.933
Düşük	İç	Olumlu	135	3.33	.654
		Olumsuz	135	2.05	.662
	Dış	Olumlu	135	3.04	.631
		Olumsuz	135	2.32	.753

Anlamli farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için öncelikle yüksek özdeşimli katılımcıların iç gruplarına yönelik olumlu ve olumsuz değerlendirmeleri bağımlı örneklemeler t-testi ile incelenmiştir. Buna göre yüksek özdeşim düzeyindeki katılımcılar iç gruplarına olumlu sıfatları ($Ort=4.07$) olumsuz sıfatlardan ($Ort.=1.74$) daha çok atfetmişlerdir. ($t(169)=27.73$, $p<.001$). Dış gruba yönelik olumlu ($Ort=2.85$) ve olumsuz ($Ort.=2.68$) sıfat atfetme açısından ise anlamlı bir farklılık yoktur ($t(169)=1.42$, $p=.156$). Buna ek olarak yüksek özdeşim düzeyindeki katılımcıların iç gruplarını ($Ort=4.07$) dış gruplarından ($Ort=2.85$) anlamlı olarak daha olumlu değerlendirdikleri ($t(169)=14.25$, $p<.001$); dış gruplarını ise ($Ort=2.68$) iç gruplarından ($Ort=1.74$) daha olumsuz değerlendirdikleri ($t(169)=10.45$, $p<.001$) görülmüştür.

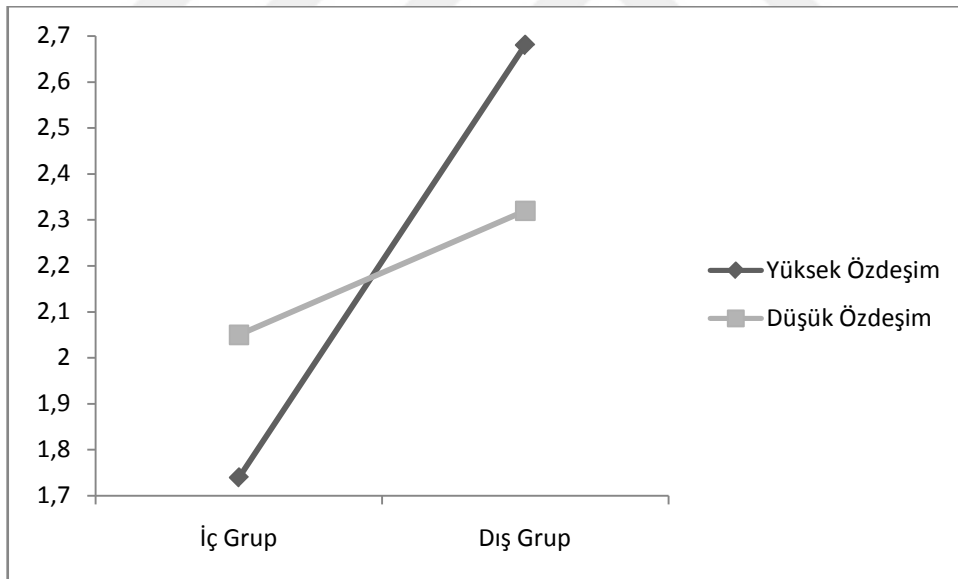
Düşük özdeşim düzeyindeki katılımcılar da iç gruplarına olumlu sıfatları ($Ort.=3.33$) olumsuz sıfatlardan ($Ort.=2.05$) daha çok atfetmişlerdir ($t(134)=13.79$, $p<.001$). Düşük özdeşimli katılımcılar dış gruplarına da iç gruplarından daha çok olumlu ($Ort.=3.04$, olumsuz sıfat ort.=2.32) sıfat atfetmişlerdir ($t(134)=7.94$; $p<.001$). Ayrıca,

düşük özdeşim düzeyindeki katılımcıların iç gruplarını ($Ort.=3.33$) dış gruplarından ($Ort.=3.04$) daha olumlu değerlendirdikleri ($t(134)=5.49, p<.001$); dış gruplarını ise ($Ort.=2.32$) iç gruplarından ($Ort.=2.05$) daha olumsuz değerlendirdikleri ($t(134)=3.87, p<.001$) görülmüştür.

Özdeşim düzeyleri arasında iç ve dış grubu olumlu ve olumsuz değerlendirme açısından fark bulunup bulunmadığını test etmek için bağımsız örneklem T-testi yürütülmüştür. Buna göre yüksek özdeşimliler iç gruplarını ($Ort.=4.07$) düşük özdeşimlilerden daha olumlu değerlendirmişlerdir ($t(303)=9.69, p<.001$). Düşük özdeşimliler ise dış gruplarını ($Ort.=3.04$) yüksek özdeşimlilerden ($Ort.=2.85$) daha olumlu değerlendirmişlerdir ($t(300.443)=2.26, p<.05$). Yüksek özdeşimliler dış gruplarını ($Ort.=2.68$) düşük özdeşimlilerden daha olumsuz değerlendirmişlerdir ($t(302.902)=3.67, p<.001$). Düşük özdeşimlilerin de ($Ort.=2.05$) yüksek özdeşimlilerden ($Ort.=1.74$) iç gruplarını daha olumsuz değerlendirdiği gözlenmiştir ($t(303)=4.22, p<.001$). Özdeşim düzeyi, değerlendirilen grup ve sıfat türünün ortak etkileri Şekil 1 ve Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 1. Olumlu Sıfatlar Açısından Özdeşim Düzeyi ve Değerlendirilen Grup Ortak Etkisi

Şekil 2. Olumsuz Sıfatlar Açısından Özdeşim Düzeyi ve Değerlendirilen Grup Ortak Etkisi

III.3. Kendi Grubunu Kayırma ya da Gruplara Eşit Davranma Eğilimlerinin Motivasyonlarına Dair Bulgular

İçerik analizi için ilk olarak kaynak paylaşırma görevinde iç grup yanlılığı yapan ve yapmayanların frekansları belirlenmiştir. Buna göre katılımcıların (n=87) %28.5'i iç grup yanlılığı yaparken (n=218) %71.5'i kaynak paylaştırmada iç ve dış gruplarına eşit pay vermişlerdir.

Katılımcıların iç grup yanlılıklarını meşrulaştırma pratikleri ve stratejilerini incelemek için iç grup yanlılığı yapan %28.5'lik grubun; eşit davranma eğilimlerinin temel motivasyon kaynaklarını incelemek için ise %71.5'lik grubun “72.000 TL'yi neden bu şekilde bölüştürdünüz, gerekçeleriyle aşağıdaki kutucuğa yazar mısınız?” sorusuna verdikleri açık uçlu cevaplar incelenmiştir. Analiz için içerik odağı olarak hem açık hem de gizli içerik birlikte kullanılmıştır. Analiz birimi olarak kelime grubu/ifade öbeği seçilmiştir. Verilen açık uçlu cevaplar Sosyal Kimlik Kuramı'nın bulguları bağlamında Tümdengelimsel Analiz yaklaşımı ile incelenmiştir (Kızıltepe, 2015). Bulgular ve tartışma için araştırmacı ile daha yüksek Cohen'in Kappa katsayısı edinilen yargıcının kategorilemeleri kullanılmıştır.

Grupların motivasyon kaynaklarının bir bağlam içerisinde okunabilmesi ve daha geniş bir açıdan incelenebilmesi için öncelikle bu iki grubun betimsel özellikleri frekans analizine tabi tutulmuştur. İç grup yanlılığı yapan grubun demografik değişkenlerine dair frekansları incelendiğinde yaş ortalamasının 32.22 olduğu görülmektedir. Bu grubun %17'si ilkokul (n=15), %31'i lise (n=27), %52'si üniversite (n=45) mezunudur. Örnekleme benzer şekilde bu grubun yaklaşık %91'i kendilerini Müslüman (n=79) olarak ifade etmektedir. İç grup yanlılığı yapan grubun yaklaşık %80'i (n=70) 4 farklı politik

görüştendir. Bu 4 farklı görüş %36 sosyalist (n=31), %23 ülkücü (n=20), %13 muhafazakâr (n=11) ve %9 liberallerden (n=8) oluşmaktadır. İç grup yanlılığı yapan grubun yaklaşık %60'ı Türk (n=52), %40'ı Kürt (n=35), %82'si yüksek özdeşimli (n=71), %18'i düşük özdeşimlidir (n=16).

İç grup yanlılığı yapan grubun ölçümlerinden dokuzunda 72.000 TL'yi *neden bu şekilde bölüştürdünüz, gerekçeleriyle aşağıdaki kutucuğa yazar mısınız?* sorusu cevapsız bırakılmıştır. Geriye kalan 78 ölçümdeki cümlelerde kullanılan ifade öbeklerinin benzerlikleri açısından karşılaştırılmış araştırmacılar tarafından dört ana kategori belirlenmiştir. Bu kategorilere Benzerlik, İç Grubu Olumlu Görme, Dış Grubu Olumsuz Görme ve İhtiyaç isimleri verilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların açık uçlu soruya verdikleri cevaplar sosyal psikoloji alanında öğrenim görmüş iki yargıcıya gönderilmiş ve yargıcılardan bu cevapları belirtilen kategoriler altına yerleştirmeleri istenmiştir. Yargıcılar bu ölçümleri araştırmacıların belirlediği kategorilerin altına yerleştirdikten sonra yargıcılar arası tutarlılık için Cohen'in Kappa katsayısı hesaplanmış ve tutarlılık katsayısının .693 ile .919 arasında olduğu gözlenmiştir. İçerik analizine göre 78 ayrı cevaptan 13'ü belirlenen herhangi bir temanın altına yerleştirilememiş, geriye kalan 65 cevap incelenerek, grubu kayırmanın nedenlerine dair açıklamalara ulaşılmıştır. Bir katılımcının cevabı birden fazla neden içerdiği için gerektiğinde bir cevap birden fazla temanın altına yerleştirilmiştir. Katılımcıların etnik kökenleri ve özdeşim düzeylerine göre tema kullanım oranları Tablo 10'da, kategorilerin anlamları, bu temalara yüklenen ifadeler dair örnek cümleler ve temalara göre yargıcılar arası tutarlılık katsayıları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 10

İç Grup Yanlılığı Yapanların Etnik Köken ve Özdeşimlerine Göre Tema Kullanım Oranları

	Türk	Kürt	Yüksek Özdeşimli	Düşük Özdeşimli	Toplam Kullanım Oranı
Dış Grubu Olumsuz Görme	%65	%35	%86	%14	%38
İç Grubu Olumlu Görme	%54	%46	%85	%15	%15
Benzerlik	%58	%42	%92	%8	%29
İhtiyaç	%31	%69	%81	%19	%18
Toplamda İç Grup Yanlılığı Yapan Oranı	%60	%40	%82	%18	%100

Etnik köken ve manipülasyondan bağımsız olarak iki gruba da eşit miktarda pay ayıran grubun betimsel özelliklerine dair frekansları incelendiğinde yaş ortalamasının 26.87 olduğu görülmektedir. Bu grubun %5'i ilkokul (n=12), %56'sı lise (n=122), %39'u üniversite (n=84) mezunudur. Örnekleme benzer şekilde bu grubun yaklaşık %93'ü kendilerini Müslüman (n=202) olarak ifade etmektedir. İki gruba da eşit pay veren grubun yaklaşık %86'sı (n=188) 4 farklı politik görüştedir. Bu 4 farklı görüş sosyalist %49 (n=31), %20 muhafazakar (n=43), %10 liberal (n=22), %8 ülkücü (n=17) şeklindedir. Bu grubun yaklaşık %52'si Türk (n=112), %48'i ise Kürt (n=106), %45'i yüksek özdeşimli (n=99), %55'i düşük özdeşimlidir (n=119).

İki gruba da eşit kaynak veren 218 katılımcının ölçümlerin incelenmiş ve 20 katılımcının açık uçlu soruyu cevapsız bıraktığı gözlenmiştir. Geriye kalan 198 ayrı ölçüm, cümlelerde kullanılan ifade benzerlikleri açısından karşılaştırılmış ve araştırmacılar

tarafından 5 ana kategori belirlenmiştir. Bu temalara Ayrımcılığa Karşı Eşitlik ve Adalet, İnsan Olmak, Eşit İhtiyaç, Çatışmadan Kaçınmak ve Yeniden Kategorilemek isimleri verilmiştir. İç grup yanlılığı yapan kişilerin cevaplarına dair oluşturulan temalarda olduğu gibi bu temaların belirlenmesinden sonra da araştırmaya katılan katılımcıların açık uçlu soruya verdikleri cevaplar aynı iki yargıcıya gönderilmiş ve yargıcılardan bu cevapları belirtilen kategoriler altına yerleştirmeleri istenmiştir. Yargıcılar bu ölçümleri araştırmacıların belirlediği kategorilerin altına yerleştirdikten sonra yargıcılar arası tutarlılık için Cohen'in Kappa katsayısı hesaplanmış ve tutarlılık katsayısının .653 ile .848 arasında olduğu gözlenmiştir. İçerik analizine göre 198 ayrı cevaptan 21'i belirlenen herhangi bir temanın altına yerleştirilememiş, geriye kalan 177 cevap incelenerek, eşit davranmanın nedenlerine dair açıklamalara ulaşılmıştır. Bir katılımcının cevabı birden fazla neden içerdiği durumlarda bir cevap birden fazla temanın altına yerleştirilmiştir. Katılımcıların etnik kökenleri ve özdeşim düzeylerine göre tema kullanım oranları Tablo 11'de, kategorilerin anlamları, bu temalara yüklenen ifadeler dair örnek cümleler ve temalara göre yargıcılar arası tutarlılık katsayıları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 11

Eşit Davrananların Etnik Köken ve Özdeşimlerine Göre Tema Kullanım Oranları

		Türk	Kürt	Yüksek Özdeşimli	Düşük Özdeşimli	Toplam Kullanım Oranı
	Ayrımcılığa Karşı Eşitlik ve Adalet	%46	%53	%57	%42	%40
Tema	İnsan Olmak	%32	%68	%33	%67	%24
Adı	Eşit İhtiyaç	%57	%43	%45	%55	%20
	Çatışmadan Kaçınmak	%55	%45	%45	%55	%12
	Yeniden Kategorilemek	%62	%38	%38	%65	%4
	Toplamda İç Grup Yanlılığı Yapan Oranı	%52	%48	%45	%55	%100

Tablo 12

İç Grup Yanlılığı Yapan Grubun Davranışlarının Temel Nedenleri, Bu Nedenlerin Açıklamaları ve Nedenlere Dair Örnek Cümleler

Temannın İsmi	Temannın Anlamı	Temaya Dair Örnek İfadeler*	Cohen's Kappa
Benzerlik	Aynı etnik kökene sahip olmak, bir Türk için hedeflerden birinin Türk olması; bir Kürt için ise Kürt olmasının o grubu kayırmak için yeterli görülmesi.	"Bir Türk olarak önce kendi insanlarımla fakirliğimi gidermek için...", "Ben de Türk olduğum için büyük bir kısmını Türklere...", "Bir Kürt olarak tabii ki de kendi ırkıma biraz daha fazla..."	.848
İç Grubu Olumlu Görme	Kendi grubunun aktarılan kaynağı daha adil kullanacağına inanmak, iç grubun olumlu özelliklerinden dolayı aktarılan kaynağı daha çok hak ettiğini düşünmek.	"Çünkü Türklerin ... daha doğru harcayacağını düşünüyorum.", "Türklerin... bu parayı daha paylaşımcı kullanacağını düşünüyorum.", "...Kürtlerin parayı daha iyi değerlendireceğini düşünüyorum."	.671
Dış Grubu Olumsuz Görme	Diğer grubun suçlu (zulmeden, çatışmacı, beleşçi, hırsız, işgalci, terörist, kıymet bilmez, zararlı, ayrımcı) olduğuna inanmak, dış gruba aktarılan kaynağın tek elde toplanarak adil dağıtılmayacağını düşünmek ya da aktarılan kaynağın zarar verici unsurların elde edilmesi için kullanılacağını ifade etmek.	"...son yıllarda yapmış oldukları saldırılardan rahatsızım benim ülkemde olmasa da...", "Kürtlerden zarar gördüğümüz için.", "...devletine ihanet eden bir millete ... yardım ... verilmemelidir.", "...Türkler... işgalcidir.", "... (Türkler tarafından) milyarlarca para çalınmıştır."	.653
İhtiyaç	Katılımcının kendi grubunun katılımcının kendisinden başka yardım alacak başka bir kuruma sahip olmadığından ya da diğer gruba yardım yapabilecek örgütlerin olmasına karşın kendi grubuna yalnızca katılımcının etnik kökenine sahip insanlar tarafından yardım edileceğini düşündüğünden veya diğer grubun arkasında örgütlü devletlerin olmasına karşın kendi grubunun devlet yapılanmasından yoksun olduğunu ifade etmekten dolayı bireyin kendi grubunun daha çok ihtiyacının olduğunu ya da olacağını düşünmek ve ya diğer grubun kendi grubundan daha az ihtiyacının olacağına inanmak	"...Kürtlerin muhtemelen başkalarından (yardım bulma) şansı olmayacak...", "Türkler açısından durumu finanse edecek bir çok devlet var ama Kürtlere ... aynı kökenden olan insanların dışında ... yardım kaynağı yok...", "Kürt halkı daha yoğun (dayanışmacı) olduğu için Türk vatandaşlarına yardım eli uzanmayacağını...", "Bence Türklerin ihtiyacı daha çok (olur).", "...Türklerin daha çok ihtiyacı olduğunu düşünerek...", "...bu paranın en çok onların ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.", "... (Türklerin) buna ihtiyacı yok."	.793

* Parantez içinde yazılan kelimeler, katılımcının cevaplarını bağlama uygun olarak belirtebilmek için araştırmacı tarafından eklenen ifadelerdir.

Tablo 13

İki Gruba Eşit Pay Veren Grubun Davranışlarının Temel Nedenleri, Bu Nedenlerin Açıklamaları ve Nedenlere Dair Örnek Cümleler

Temanın İsmi	Temanın Anlamı	Temaya Dair Örnek İfadeler*	Cohen's Kappa
Ayrımcılığa Karşı Eşitlik ve Adalet	Herkesin eşit olduğunu söylemek, ayrımcılık yapmaktan kaçınmak ve geçmiş deneyim, inanç ve düşünceler nedeniyle paylaşırmanın yalnızca bu şekilde adil olacağını düşünmek	“Ben eşitliğe inandığım için...”, “...ırkımı üstün görüp eşit dağıtmam... sıkıntı olacaktır”, “...insanları... ayırmak çok doğru gelmiyor bana. Herkes eşit olmalıdır.” “...adil olması için aynı miktarda para verilmelidir.”	.798
İnsan Olmak	İki grubun da etnik kökenine bakmaksızın insan olduğunu vurgulamak, ayrımcılığın insanlık dışı olduğunu ifade etmek, bu durumda eşit davranmanın insan olmanın doğal bir sonucu olduğuna inanmak	“(diğer gruba kaynak vermemek) gibi bir düşünceye girmek insanlık dışıdır.”, “Bu dünya (etnik kökenlerin değil) sadece insanındır.”, “İnsana insan olduğu için değer vermek gerekir.”, “...iki kesimde de insanlar var.”	.857
Eşit İhtiyaç	İki hedef grubun da eşit ihtiyacının olduğunu düşünmek, iki grubun da aynı düzeyde muhtaç olduğunu ifade etmek	“İki grup da... eşit ihtiyaca sahip...”, “...hayatı aynı koşullarda yaşayan insanların ihtiyaç duydukları para miktarı da aynıdır.”, “...Kürtler de Türkler de aynı derecede yardıma muhtaçtır.”	.919
Çatışmadan Kaçınmak	Eşit kaynak ayırmamanın sonucunda ortaya çıkabilecek bir çatışmadan kaçınmak veya paragrafta verilen gruplar arası çatışmayı çözeceğine inanmak ya da çatışmayı çözme amacıyla iki gruba eşit kaynak ayırmak	“Eğer eşit olmasa bu sefer daha fazla tartışma ve anlaşmazlıklar ortaya çıkabilirdi.”, “...daha çok para vermek onlara huzursuzluk... olarak geri dönecektir.” “...eşit davranılırsa problemlerin çözüleceğini düşünüyorum.”, “...anlaşmazlıkları... gidermeye çalışmak.”	.917
Yeniden Kategorilemek	İki etnik grup arasında paylaşırma yapmayı reddederek bu iki grubun din, milliyet, ulus gibi benzer oldukları grup kimlikleri yüzünden eşit pay hak ettiğine inanmak	“... (yardım yapılanların) Müslüman olup olmadığını önemseyerek... eşit paylaştırdım.”, “Hepimiz TC vatandaşıyız.”	.693

* Parantez içinde yazılan kelimeler, katılımcının cevaplarını bağlama uygun olarak belirtebilmek için araştırmacı tarafından eklenen ifadelerdir.

IV. BÖLÜM: TARTIŞMA

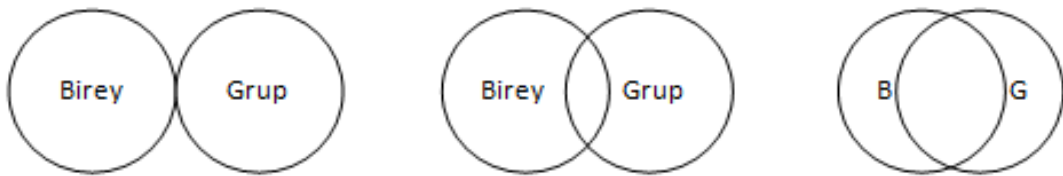
Çalışmadan elde edilen bulgulara dair yorum ve tartışmalara bu bölümde yer verilmiştir. Bu araştırmada, özdeşim düzeyinin ve grup normunun iç grup yanlılığını farklılaştırıp farklılaşdırmadığı incelenmiştir. İç grup yanlılığı ölçümü için katılımcıların kendi gruplarıyla diğer gruplar arasında hem bir miktar parayı paylaşmalarını istenmiş hem de bir dizi olumlu ve olumsuz sıfatı atfetmeleri istenmiştir.

IV.1. Grupla Özdeşim Düzeyi ile Kaynak Paylaşımında İç Grup Yanlılığı İlişkisi

Bu araştırmanın ilk araştırma sorusu grupla özdeşim düzeyinin, iç grup yanlılığını farklılaştırıp farklılaşdırmayacağıdır. Yapılan analizler sonucunda özdeşim düzeyinin hem kaynak paylaşım görevinde hem de iç ve dış grubu değerlendirmeler üzerinde etkisinin olduğu görülmektedir. Bu araştırmada kaynak paylaşım görevinde yüksek özdeşimli bireyler, düşük özdeşimli bireylerden -eşitlik normuna sahip kontrol grubu haricinde- daha yüksek oranda iç grup yanlılığı sergilemişlerdir. Bu çalışmanın özdeşim düzeyinin iç grup yanlılığı üzerindeki etkilerine ilişkin bulguları literatürdeki pek çok çalışma bulgusu ile tutarlılık göstermektedir. Örneğin, Jetten, Spears ve Manstead (2001, Çalışma 2) tarafından yapılan bir çalışmada özdeşim düzeyi yüksek ya da düşük olan katılımcılardan iç ve dış grup üyelerine bir matris üzerinden para paylaşmalarını istenmiştir. Araştırma sonucunda, yüksek özdeşimli katılımcıların düşük özdeşimli katılımcılardan daha yüksek oranda iç grup yanlılığı sergiledikleri görülmüştür. Benzer olarak, Hodson, Dovidio ve Esses'in (2003) çalışmasında da katılımcılar iki gruba ayrıldıktan sonra gruplarıyla özdeşimleri ölçülmüş, ardından katılımcılardan (1)bir matris setinde iç ve dış gruplarına para paylaşmalarını ve (2)100 puanı iç ve dış grup üyeleri arasında bölüştürmeleri istenmiştir.

Araştırma sonucunda özdeşimin hem matris hem de 100 puan üzerinden yapılan bölüştürme üzerinde temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Buna göre yüksek özdeşim düzeyli katılımcılar matris kullanımında daha fazla iç grubun kayırılacağı seçenekleri seçmişlerdir. Buna ek olarak, 100 puan bölüştürme görevinde de yüksek özdeşimlilerin iç gruplarına verdikleri puan dış gruplarına verdikleri puandan daha yüksektir.

Yüksek özdeşimlilerin düşük özdeşimlilerden daha yüksek oranda iç grup yanlılığı yapmasının nedeni; Sosyal Kimlik Kuramı'nda belirtildiği gibi grupları ile yüksek ve düşük özdeşim kuran bireylerin sosyal kimliklerinin benliklerini farklı boyutlarda etkilemesi olabilir. Buna göre, grupları ile yüksek özdeşim kuran katılımcılar, düşük özdeşim kuran katılımcılara oranla, gruplarından kaynaklanan sosyal kimliklerini benliklerinin daha büyük bir parçası olarak görüyor olabilirler (Tropp ve Wright, 2001:587). Yani, yüksek özdeşimli grubun sosyal kimliği, benliklerinin daha büyük bir bölümünü oluşturuyor olabilir (Hogg ve Vaughan, 2014/2014:141-143).

Şekil 3. Özdeşim Düzeyine Göre Grup Kimliği ile Bireysel Kimliğin Ayrışması ya da Benzeşmesi (Tropp ve Wright, 2001:587)

Dolayısı ile yüksek özdeşimli grup üyeleri benliklerini olumlu yapmak, benlik değerlerini yükseltmek için benliğin kaynağı olan gruplarına daha çok yatırım yapmayı tercih ediyor olabilir. Böylelikle kişilerin (1)benlik saygılarını koruduğu ya da arttırdığı, (2)avantajlı konumlarını koruduğu ya da avantajlı konuma geçmek için daha fazla şans yakaladığı düşünülebilir. Literatürdeki bulgular da benzer olarak özdeşim düzeyi ile iç grup yanlılığının pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Kenworthy ve ark., 2011; Hinkle ve ark., 1989; Hinkle ve Brown, 1990; Doosje ve Branscombe, 2003; Schmitt ve Branscombe, 2001).

IV.2. Grup Normu ile Kaynak Paylaşımında İç Grup Yanlılığı İlişkisi

Bu çalışmanın ikinci araştırma sorusu, grup normunun eşitlik ya da grupçalık (iç grubu kayırmak) olması durumunda iç grup yanlılığı düzeylerinin farklılaşp farklılaşmayacağıdır. Araştırmada kullanılan eşitlik normu iki hedef gruba da eşit pay vermeyi, grupçalık normu ise kendi grubunu kayırmayı teşvik etmektedir. Kaynak paylaşım görevinde grup normuna bağlı olarak iç grup yanlılığı oranları farklılaşmıştır. Buna göre hem yüksek hem de düşük özdeşim düzeyine sahip katılımcıların normun grupçalık olduğu koşulda eşitlik olduğu koşuldanda daha yüksek oranda iç grup yanlılığı yaptıkları gözlenmiştir. Bu bulgu eşitlik ve adaletli davranmak gibi grup normlarının iç grubu kayırma ya da dış gruba ayrımcı davranma gibi davranışları azaltabileceğine işaret etmektedir.

Literatürdeki benzer çalışmalarda da eşitlik normuna sahip grup üyelerinin iç grup üyelerini daha az kayırdıkları gösterilmiştir. Örneğin, Jetten, Spears ve Manstead (1996, Çalışma 2) katılımcılara iç ve dış grup üyelerinin ödül dağıtırken eşitlik ya da ayrımcılık yaptığı bilgisini vererek, katılımcıları dört gruba ayırmıştır (iç grup normu eşitlik-

ayrımcılık; dış grup normu eşitlik-ayrımcılık). Ardından katılımcılardan bir görev sonrası iç ve dış grup üyelerini matris kullanarak puanlamaları istenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların iç ve dış gruplarının algıladıkları normlarının, puan paylaşırma görevinde iç gruplarını kayırma düzeylerini farklılaştırdıkları görülmüştür. Katılımcıların iç ve dış grup normları eşitlik olduğu durumda, katılımcıların iç ve dış grup normları ayrımcılık olduğu duruma göre iç grup yanlılıkları daha düşük bulunmuştur. Ruffle ve Sosis (2003) de İsrail Kibutzlarında yaşayan eşitlik normlu katılımcılar ile böyle bir norma sahip olmayan katılımcıların ortak havuz oyununda (common-pool resource game) kendilerine ne kadar pay ayıracıklarını incelemişlerdir. Araştırma sonucunda Kibutzlarda doğan eşitlik normuna sahip katılımcıların burada doğmayan katılımcılara göre daha düşük oranda iç grup yanlılığı sergiledikleri gözlenmiştir. Bu bağlamda, araştırmadan elde edilen bireylerin grup normlarına uygun davranışlar sergiledikleri bulgusu literatürdeki diğer çalışmalarla (Fazio, Powell ve Herr, 1983; Salmivalli ve Voeten, 2004) da tutarlıdır.

IV.3. Özdeşim Düzeyi, Grup Normu ve İç Grup Yanlılığı İlişkisi

Bu çalışmanın, bireylerin gruplarıyla özdeşimleri arttıkça iç grup yanlılıklarının arttığı, grup normu eşitlik olduğunda grup normunun kayırmacılık olduğu duruma kıyasla iç grup yanlılığının azaldığı yönündeki iki temel bulgusu literatürdeki diğer çalışma bulguları ile tutarlıdır. Sosyal Kimlik konusunda çok sayıda araştırma yapan Spears, Doosje ve Ellemers (1999:61) özdeşim düzeyinin basit bir biçimde daha çok iç grup yanlılığına yol açacağını varsaymanın grubun normlarının içeriğini ihmal etmek anlamına geleceğini belirtmişlerdir. Grubun normunun adaletli olmayı vurgulaması durumunda özdeşimin daha adil davranmaya yol açabileceğini belirtmişlerdir. Bu çalışmanın amaçlarından biri de bu hipotezi sınamaktır. Bu çalışmada yalnızca grup normunun grupçalık olduğu koşulda değil eşitlik olduğu koşulda da düşük özdeşimli katılımcılar

yüksek özdeşimlilerden daha düşük oranda iç grup yanlılığı yapmışlardır. Bulgularımız Spears, Doosje ve Ellemers'in görüşünü desteklememiştir.

Literatürde iç grup yanlılığının grupla özdeşim düzeyi ve iç grup normuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını sınyayan oldukça az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalardan biri Jetten ve arkadaşları (1997) tarafından yapılmıştır. Çalışmada psikoloji öğrencilerinin özdeşim düzeyleri ölçülerek yüksek ve düşük özdeşimli gruplar yaratılmıştır. Ardından gruplara grup normu manipülasyonu uygulanmıştır. İç grup normunun adalet (fairness) olduğuna inanması için katılımcılara “Çalışmalar göstermiştir ki, psikoloji öğrencileri yalnızca kendi yararlarını düşünmez, tüm bölümlerdeki öğrencilerin iyiliği ile ilgilenirler.”, ayrıştırma (differentiation) olduğuna inanması için ise “Psikoloji öğrencileri yalnızca kendi yararlarını düşünür, diğer bölüm öğrencilerinin iyiliği ile daha az ilgilenirler.” bilgisi verilmiştir. Sonrasında katılımcılardan psikoloji, fizik ve işletme öğrencilerine (1)öğrenci tesisleri için 100.000 Hollanda Guldeni’ni, (2)bölüm tanıtımı için üniversite gazetesinden beş sayfayı paylaşmalarını istenmiştir. Araştırma sonucunda para paylaşma görevinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Gazete sayfası paylaşmada ise grup normu ve özdeşim düzeyine göre yalnızca dış grup işletme olduğu koşulda anlamlı bir farklılık bulunmuş, dış grup fizik öğrencileri olduğunda anlamlı farklılık bulunmamıştır. Buna göre grup normu ayrıştırma olduğunda yüksek özdeşimliler düşük özdeşimlilere kıyasla iç gruplarını daha çok kayırmıştır. Yüksek özdeşim düzeyinde grup normu ayrıştırma olduğunda grup normunun adalet olduğu koşula göre iç grup üyeleri daha çok kayırılmıştır. Ancak eşitlik normunda yüksek ve düşük özdeşimliler arasında iç grup yanlılığı açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Bu çalışmanın bulguları, Jetten ve arkadaşlarının (1997) bulguları ile tutarlıdır. Her iki çalışmada da grubu kayırmanın grup normu olduğu durumlarda yüksek özdeşimlilerin

düşük özdeşimlilerden daha çok iç grup yanlılığı yaptığı, grup normunun eşitlik ya da adalet olduğu durumlarda ise yüksek özdeşimlilerin ya düşük özdeşimliler kadar ya da yine onlardan daha fazla iç grup yanlılığı yaptığı bulunmuştur. Bu bulgular, grup normunun adaletli olmayı vurguladığı durumlarda yüksek özdeşimlilerin düşük özdeşimlilerden daha az iç grup yanlılığı yapacakları hipotezini desteklememektedir.

Grup normunun eşitliği işaret ettiği durumlarda grup normlarına en çok uyması beklenen yüksek özdeşimli bireyler norma uyarak düşük özdeşimlilerden daha eşitlikçi davranmamakta aksine grup normuna uymamak pahasına iç grubunu kayırmaktadır. Bu durumun bir nedeni özdeşim düzeyi ve eşitlik normunun, iç grup yanlılığı miktarını aksi yönlere çekiyor olması olabilir. Hem yapılan bu araştırmada, hem literatürdeki diğer görgül araştırmalarda (Kenworthy ve ark., 2011; Hinkle ve ark., 1989; Hinkle ve Brown, 1990; Doosje ve Branscombe, 2003; Schmitt ve Branscombe, 2001), hem de meta-analiz çalışmalarında (Bettencourt, Charlton, Dorr ve Hume, 2001) özdeşim düzeyi ile iç grup yanlılığı arasında pozitif bir ilişkinin olduğu vurgulanmaktadır. Buna ek olarak hem yapılan bu çalışmada, hem de literatürdeki diğer çalışmalarda (Jetten, Spears ve Manstead, 1996; 1997) grup normu eşitlik olduğunda daha düşük oranda iç grup yanlılığı yapıldığına dair bulgular elde edilmiştir. Buna göre özdeşim düzeyinin yüksekliği iç grup yanlılığını arttırıcı, eşitlik normunun varlığı ise iç grup yanlılığını azaltıcı etki yapıyor olabilir. Düşük özdeşim düzeyinde ise, yüksek özdeşimlilere kıyasla, hem özdeşim düzeyi hem de eşitlik normu iç grup yanlılığını görece azaltıcı etki yapıyor olabilir, bundan dolayı da yüksek özdeşim düzeyinde düşük özdeşim düzeyine göre grup normunun eşitlik olduğu koşulda daha yüksek oranda iç grup yanlılığı gözleniyor olabilir.

Bundan farklı olarak, araştırmamızdaki yüksek özdeşimli katılımcıların ortalamalarının çok yüksek olması (*Ort.=4.55, 5 üzerinden*) ve bu özdeşimin grup normuna dikkat etmeyi engellemiş olabilir. Araştırmamızda özdeşim düzeyi likert tipi bir ölçekle ölçülmüş ardından ortanca değerinin (3.88) altında kalanlar düşük özdeşimliler (*Ort.=2.92*) üstünde olanlar yüksek özdeşimliler (*Ort.=4.55*) olarak kodlanmıştır. Özdeşim düzeyi ve iç grup yanlılığı ilişkisini araştıran çalışmalardaki yüksek özdeşim düzeyli katılımcıların özdeşim ortalamaları ile karşılaştırıldığında (Stroebe, Lodewijkx ve Spears, 2005; *Ort=3.18, 6 üzerinden*- Crisp, Stone ve Hall, 2006, Deney 2, *Ort.=6.98, 11 üzerinden*) bizim araştırmamızdaki yüksek özdeşimli katılımcıların ortalamasının (4.55) daha yüksek olduğu düşünülebilir. Yüksek özdeşimli katılımcıların özdeşim düzeylerinin bu denli fazla olması, gruba aşırı bağlılık anlamı taşıyabilir. Bu durumda da katılımcılar grup normlarına çok fazla dikkat etmemiş, bunun yerine para paylaştırma görevinde özdeşim düzeylerinden etkilenerek davranış sergilemiş olabilir. Bu da yüksek özdeşimli katılımcıların, grubunun eşitlik normuna sahip olduğu durumda bile düşük özdeşimlilerden daha yüksek oranda iç grup yanlılığı göstermesine neden olmuş olabilir.

Katılımcıların dış gruptan tehdit algılaması, iç grup yanlılığını farklı özdeşim düzeyi ve grup normlarında farklı yönde etkilemiş olabilir ya da katılımcılar grup normuna uygun davranma yerine tehdit algısı yüzünden iç grup yanlılığı sergilemiş olabilirler. Yapılan bu araştırmada katılımcıların etnik kökenleriyle (Türk ya da Kürt) özdeşim düzeyleri ölçülmüştür. Katılımcıların aralarında para bölüştürecekleri iç ve dış grupları bu etnik köken gruplarıdır ve Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan bu iki grup arasında yaklaşık otuz yıldır fiziki ve sosyal anlaşmazlıklar yaşanmaktadır (Saatçi, 2002; Somer, 2004). Örneğin, yapılan bir kamuoyu yoklamasında (Aras ve ark., 2009:100-110) Türklerin büyük çoğunluğunun Kürtlere kültürel haklar tanınmaması ve Kürtçenin kullanımına yönelik

yasakların kalkmaması gerektiğine inandıkları, ayrıca Kürt kimliğinin anayasal olarak tanınmasının kabul edilebilir olmadığını düşündükleri bulunmuştur. Gruplar arasında yaşanan bu çatışma, katılımcıların dış gruptan tehdit algılamasına neden olmuş olabilir. Yapılan içerik analizinde de gruplarını kayıran katılımcıların, bu davranışlarının neden olarak en yüksek oranda (34/89) dış grubu tehdit olarak algılama anlamını taşıyan “Dış Grubu Olumsuz Görme” temasını kullandıkları gözlenmiştir. Ayrıca iç grubunu kayıran yüksek özdeşimli katılımcıların %86’sının cevaplarında bu temanın kullanıldığı görülmüştür. Bu tehdit algısından dolayı gruplarının normu eşitlik de olsa yüksek özdeşimli katılımcıların iç grup yanlılıkları düşük özdeşimlilerden daha fazla olmuş olabilir. Literatürde de dış gruptan tehdit algılama koşulunda yüksek özdeşim düzeyindeki katılımcıların daha yüksek oranda iç grup yanlılığı sergilediğini gösteren çalışmalar mevcuttur. Örneğin Voci (2006) araştırmasında, gruplarıyla yüksek özdeşim kuran katılımcıların tehdit koşulunda düşük özdeşimli bireylere göre daha yüksek oranda iç grup yanlılığı sergilediklerini göstermiştir. Benzer olarak Wann ve Grieve (2005) de takımlarıyla yüksek özdeşim kuran taraftarların, düşük özdeşimli taraftarlara göre, diğer takımı tehdit olarak görme durumunda daha yüksek oranda iç grup yanlılığı sergilediklerini, tehdidin olmadığı koşulda ise yüksek ve düşük özdeşimli taraftarlar arasında iç grup yanlılığı açısından anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermiştir.

Yapılan bu çalışmada deney gruplarına manipülasyon uygulanmış, araştırma bitiminde manipülasyon kontrolü için bir soru sorulmuştur. Kontrol gruplarından ise yalnızca grup normlarının ne olduğunu belirtmeleri istenmiştir. Örneğin gruplarının normlarının eşitlik olduğu söylenen ve manipülasyon kontrol sorusuna grup normunun eşitlik olduğuna katıldığını ifade eden katılımcılar ile gruplarının normunun eşitlik olduğunu söyleyen katılımcıların, gerçekten de grup normlarının eşitlik olduğuna inandığı

varsayılmıştır. Oysa katılımcılar, olumlu bir grup imajı yaratmak ya da gruplarının imajını korumak için grup normlarının eşitlik olduğunu onaylamış, buna rağmen para paylaşırma görevinde grup normlarına uygun davranmayarak iç gruplarını kayırmış olabilirler. Bu durum da yüksek özdeşimli olsa bile eşitlik normuna sahip katılımcıların, düşük özdeşimlilerden daha yüksek oranda iç grup yanlılığı yapmasına sebep olmuş olabilir.

Özetle, bu çalışmanın bulguları grubu ile yüksek özdeşime sahip grup üyelerinin düşük özdeşime sahip grup üyelerinden daha çok iç grup yanlılığı yapma eğiliminde olduğunu göstermiştir. Bulgular, evrensel değerlerle uygun olarak farklı sosyal kategorilerin üyelerine din, dil, ırk ayrımı gözetmeden eşit davranmak, kendinden olanı kayırıp farklı olana ayrımcılık yapmamak, eşitlikten yana ve adaletli olmak gibi grup normlarının hem yüksek hem de düşük özdeşimli grup üyelerinin iç grup yanlılığı yapma olasılığını azaltacağına işaret etmektedir.

IV.4. Grupla Özdeşim Düzeyi ile Sifat Atfetmede İç Grup Yanlılığı İlişkisi

İç ve dış grubu olumlu ya da olumsuz değerlendirme özdeşim düzeyine göre farklılaşmaktadır. Buna göre, yüksek özdeşimliler iç gruplarını düşük özdeşimlilere kıyasla daha olumlu değerlendirmektedir. Düşük özdeşimler de dış gruplarını yüksek özdeşimlilere kıyasla daha olumlu değerlendirmektedir. Ayrıca yüksek özdeşimliler dış gruplarını düşük özdeşimlilere kıyasla daha olumsuz değerlendirmişlerdir. Düşük özdeşimler de iç gruplarını yüksek özdeşimlilere kıyasla daha olumsuz değerlendirmişlerdir. Yani düşük özdeşimliler ile karşılaştırıldığında yüksek özdeşimliler iç gruplarını daha olumlu görürken dış gruplarını görece daha olumsuz olarak değerlendirmektedir. Literatürdeki çalışmalar da (Duckitt ve Mphuthing, 1988; Mertan, 2011) özdeşim düzeyine göre iç ve dış grubu değerlendirmenin farklılaştığını göstermektedir. Örneğin, De Vries (2003), Fiji’de yaşayan

yerli ve göçmenlerin etnik gruplarıyla kurdukları özdeşimleri ölçmüştür. Ardından katılımcılardan iç ve dış gruplarını otuz iki sıfattan oluşan bir liste üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırmada özdeşim düzeyi yüksek katılımcıların, özdeşim düzeyi düşük katılımcılara kıyasla, iç gruplarına dışa dönük, sosyal ve cesur gibi olumlu sıfatları daha yüksek oranda atfettikleri bulunmuştur. Bir başka araştırmada (Castano, Yzerbyt, Paladino ve Sacchi, 2002) ise Alman ve İtalyanların milliyetleri ile özdeşimleri ölçülmüş ve katılımcılardan gurme, çalışkan, rasyonel gibi olumlu sıfatları iç ve dış gruplarına atfetmeleri istenmiştir. Araştırma sonucunda özdeşim düzeyinin arttıkça iç gruba yönelik olumlu değerlendirmenin arttığı ve özdeşimin iç grup yanlılığını yordadığı görülmüştür.

Bu araştırmanın yüksek özdeşimlilerin düşük özdeşimlilere kıyasla iç gruplarını daha olumlu, dış gruplarını daha olumsuz değerlendikleri bulgusu, etnik kökenleri ile yüksek özdeşim düzeyine sahip bireylerin benliklerinin görece daha büyük bir bölümünün sosyal kimlikleri ile iç içe geçmiş olması ile açıklanabilir (bkz. Şekil 3). Bu durumda bireyler benlik saygılarını korumak için bu büyük kaynağı (sosyal kimliklerini) düşük özdeşimli bireylere göre daha çok olumlama ihtiyacı hissediyor; iç gruplarını daha olumlu dış gruplarını daha olumsuz değerlendiriyor olabilir. Düşük özdeşim düzeyine sahip bireylerin benliklerinin ise görece daha küçük bir bölümü grup kimliklerinden oluşuyor olabilir. Bu durum da kendini olumlama için düşük özdeşim düzeyindeki bireyleri yüksek özdeşim düzeyindeki bireyler kadar güdülemiyor olabilir. Bundan dolayı da gruplarıyla düşük özdeşim kuran bireyler iç gruplarını görece daha az olumlama eğilimi gösteriyor olabilir.

IV.5. Grup Normu ile Sıfat Atfetmede İç Grup Yanlılığı İlişkisi

Araştırmada grup normu manipülasyonu EK-II'de görüleceği üzere kurgusal öykü ve buna bağlı olarak kaynak paylaşırma görevi bağlamında yapılmıştır. Bundan dolayı manipülasyonun kaynak paylaşırma görevini doğrudan etkilemesi beklenmiştir ancak, manipülasyonda iç ve dış grubu olumlu ya da olumsuz değerlendirme için referans olacak bilgi bulunmadığı için katılımcıların sıfat atfetme görevinde grup normlarına uygun davranmayabilecekleri düşünülmüştür. Bulgular da bu durumu desteklemektedir. Manipülasyonun deneklerin iç ve dış grubu değerlendirmeleri üzerinde olası bir etkisinin olup olmadığının incelenmesi üzere de grup normu, değerlendirmenin incelendiği analize dâhil edilmiştir. Sıfat paylaşırma görevinde yapılan grup normu manipülasyonunun iç grup yanlılığı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı gözlenmiştir.

IV.6. Grubu Kayırmanın Nedenleri

Grubu kayırmanın nedenlerine dair en yüksek oranda (%38) kullanılan tema Dış Grubu Olumsuz Görme'dir. Bu temayı kullanan katılımcılar için karşı grup üyeleri zulmeden, çatışmacı, beleşçi, hırsız, işgalci, terörist, kıymet bilmez, zararlı ya da ayrımcıdır. Bu durum, karşı grubun üyesi olmanın kendi başına olumsuz değer yargısıyla yaşamayı beraberinde getirdiğini işaret ediyor olabilir. Statü avantajı olan Türk grup en yüksek oranda (%65) bu temayı kullanmıştır. Bu bulgu hiyerarşide avantajlı konumda bulunan grupların, hiyerarşiyi sürdürmek için var olan sistemi meşrulaştırmak adına, dezavantajlı konumdaki grupların konumlarını hak ettiklerine dair bilişsel sistem inşa ettikleri anlamını taşıyor olabilir. Ayrıca bu bulgu daha önce ifade edildiği gibi üst statülü grubun diğer grubu tehdit olarak algıladığını işaret ediyor olabilir. Literatürde statünün, algılanan tehdidin ve sistemi meşrulaştırmanın aralarındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar

mevcuttur. Örneğin Göregenli (2004; 2005; akt; Göregenli, 2013) de bu araştırmada kullanılan etnik kökenleri kullanarak yaptığı çalışmalarında, üst statülü grupların daha yüksek oranda sistemi meşrulaştırma eğilimlerinin olduğunu göstermiştir. Jost ve arkadaşları (2003) da algılanan tehdidin arttığı durumlarda bireylerin grupları ayrıştırıcı değer yargılarını daha sık kullandıklarını ve sistemi meşrulaştırma düzeylerinde artış meydana geldiğini ifade etmektedir.

Grubu kayırmanın nedenlerine dair en sık kullanılan ikinci (%29) tema Benzerlik'tir. Bu temayı bir neden olarak gösteren katılımcılar, bir grubun kendinden olmasının o grubun kayırılması için yeterli bir neden olacağını ifade etmektedirler. Para paylaşırma görevinin bağlamını oluşturan kurgusal öyküde iki grubun da açlık çektiğine dair bir bilgi verilse de katılımcılar bu bilgileri ihmal etmiş ve yalnızca grup isminin aynı olmasının, grubu kayırmak için meşru bir neden olacağını düşünmüş olabilirler. Yüksek özdeşimli katılımcılar en yüksek oranda (%92) bu temayı kullanmaktadır. Bunun nedeni yüksek özdeşimli katılımcıların iç grup üyelerini kendilerine daha benzer hissetmeleri olabilir. Literatürde de özdeşimin bileşkelerinden birinin grup üyeleriyle olan benzerlik olduğunu ifade eden görüşler (akt. Hortaçsu, 2007: 68-69) bulunmaktadır.

En sık kullanılan üçüncü (%18) tema İhtiyaç'tır. Bu temayı kullanan katılımcılar, kendi grubuna kendisinden başka yardım edecek bir kurumun olmadığını oysa diğer gruba yardım yapabilecek çok sayıda örgütlü yapının (sivil toplum kuruluşu, devlet gibi) var olduğunu düşünmelerinden dolayı paraya kendi gruplarının dış gruptan daha çok ihtiyacı olduğunu ifade etmişlerdir. Aslında kurgusal öyküde olayların geçtiği bölge (Azerbaycan-İran sınırı) hem Türk hem de Kürt bireylerin yaşadığı bir bölgedir ve bu bölgede hem Türklerin (Azerbaycan devleti gibi) hem de Kürtlerin örgütlü kurumları (Kürdistan eyaleti gibi) vardır. Katılımcılar ya bu bilgiyi göz ardı etmiş olabilirler ya da bu bilgiye sahip

olmayabilirler. Bundan dolayı da yardım edecek kurumların iki grup için dengesiz olacağını düşünerek, iç gruplarının dış gruptan daha fazla ihtiyaçlarının olacağını ifade etmiş olabilirler. Dezavantajlı statüde bulunan katılımcılar en yüksek oranda (%69) bu temayı kullanmışlardır.

İç grup yanlılığı yapan katılımcıların, ayrımcılık davranışlarının nedeni olarak en düşük oranda (%15) İç Grubu Olumlu Görme temasını kullandıkları görülmüştür. Bu katılımcılar iç grup üyelerinin olumlu özelliklerinden dolayı daha çok kaynağı hak ettiklerini düşünmekte ya da aktaracakları büyük kaynağın iç grup üyelerince daha adil dağıtılıp herkesin eşit miktarda paradan yararlanabileceğini ifade etmektedir. Literatürde, bireylerin iç grup yanlılıklarını sergilerken iç grubu olumsuzlamayı dış grubu olumsuz görmeden daha sık kullanacağını ifade eden çalışmalar mevcuttur (örn. Brewer, 2001:23-25). Ancak bizim çalışmamızın içerik analizi sonuçlarına göre dış grubu olumsuz görme, iç grubu olumsuzlamadan daha çok kullanılmaktadır. Bunun nedeni örneklemede yer alan etnik gruplar arasında yaşanan çatışma olabilir. Literatürde grupların aralarındaki ilişkinin yarışmacı olduğu ya da aralarında çatışmanın bulunduğu durumlarda, bireylerin ayrımcılık gibi iç grup yanlılığı bağlamında değerlendirilecek davranışlar sergilemesi esnasında dış grubu olumsuz değerlendirmenin iç grubu olumlu değerlendirmeden daha çok kullanılabilceğini söyleyen çalışmalar mevcuttur (örn. Jetten, Spears ve Postmes, 2004). Bizim araştırmamızda kullanılan etnik gruplar arasında yaklaşık 30 yıldır süren fiziki ve sosyal çekişme ve çatışmalar mevcuttur (Saatçi, 2002; Somer, 2004). İlişkinin bu bağlamı sebebiyle katılımcılar dış grubu olumsuz görmeyi, iç grubu olumlu görmeden daha sık kullanmış olabilirler.

Katılımcıların, Benzerlik ve İç Grubu Olumlu Görme temasında iç gruplarını, Dış Grubu Olumsuz Görme temasında ise dış gruplarını homojenleştirdikleri düşünülebilir. Yani Benzerlik ve İç Grubu Olumlu Görme teması kullanımında iç grup kayırmacılığının nedeni “Çünkü biz daha iyiyiz” iken, Dış Grubu Olumsuz Görme teması kullanımında “Çünkü onlar kötü” halini almaktadır. Bu iki homojenleştirme türü de Sosyal Kimlik Kuramı’na göre grup üyelerini kayırma davranışının en tipik başlatıcılarından (Brewer, 1979). Benzerlik temasının kullanımıyla birlikte grup üyelerinin kişinin benlik kurgusunda daha sık olarak yer almaya başladığı düşünülebilir. Bireylerin benliklerini olumlu görme istekleri doğrultusunda da yoğun benzerlik duygusu grup üyelerini kayırmanın önünü açıyor olabilir. Dış Grubu Olumsuz Görme temasıyla ise dış grup üyeleri bireyin ‘daha uzağında’ yer almaya başlıyor ve homojenleştirme ile birlikte tüm üyeler kolaylıkla suçlanabilir hale geliyor olabilir. Böylelikle de dış grup üyesini değersizleştirme (derogation) olarak isimlendirilen bu süreç ile iç grup üyesini kayırma meşru hale geliyor olabilir. Bundan farklı olarak, Dış Grubu Olumsuz Görme, İç Grubu Olumlu Görme ve İhtiyaç temasını kullanan katılımcıların, iç gruplarını kayırma davranışlarının nedenleri olarak kurgusal öyküdeki bilgileri değil, etnik grupların gerçek ilişkilerinin etkisi altında kaldıklarına işaret ediyor olabilir.

IV.7. Eşit Davranmanın Nedenleri

Eşit davranmanın nedenlerine dair en yüksek oranda (%40) kullanılan tema Ayrımcılığa Karşı Eşitlik ve Adalet’tir. Bu temayı kullanan katılımcılar, her bireyin eşit olduğunu ifade etmekte, ayrıca aksi durumda ayrımcılık yapmış olacaklarını dile getirmektedirler. İç gruplarıyla yüksek özdeşim kuran katılımcılar en yüksek oranda (%57) bu temayı kullanmaktadır. Bu temaya benzer bir anlam taşıyan İnsan Olmak ikinci en yüksek oranda (%24) kullanılmaktadır. İnsan Olmak temasını kullanan katılımcılar

bireylerin etnik kökenine bakılmadan yardım edilmesi gerektiğine, eşit davranmanın insan olmanın sonucu olduğuna inandıklarını ifade etmişlerdir. Dezavantajlı statüde bulunan katılımcılar ile düşük özdeşimli katılımcıların en yüksek oranda kullandıkları tema İnsan Olmak'tır (*oranlar sırasıyla %68, %67*).

En sık kullanılan üçüncü (%20) tema Eşit İhtiyaç'tır. Bu temayı kullanan katılımcılar iç ve dış gruplarının paraya eşit oranda ihtiyaçlarının olduğunu ifade etmişlerdir. En sık kullanılan dördüncü (%12) tema Çatışmadan Kaçınmak'tır. Bu temayı kullanan katılımcılar bir gruba daha çok para vermenin kurgusal öyküde belirtilen çatışmayı arttıracığından endişe ettiklerini, ayrıca eşit para vermenin belirtilen çatışmayı azaltabileceğini vurgulamaktadır. Katılımcıların hem hedef grupların eşit ihtiyacından hem de çatışmalarının önüne geçilebilmesi için kaynaklarını hedef iki grup arasında eşit bölüştürmeleri, Deutsch'un (1975) farklı durumlarda farklı bölüşümsel adalet normlarının kullanılacağına ilişkin hipotezlerini hatırlatmaktadır. Deutsch (1975), bireylerin grup ilişkileri bağlamında karar verdiği durumlar ile farklı paylaşımın çatışma yaratabileceği durumlarda eşitlik normunu; bir grubun ihtiyacın karşılanması esnasında diğer grubun iyi ya da kötü etkilenebileceği durumlarda ise ihtiyaç normunu kullanarak iki gruba bölüştürme yapacaklarını ifade etmektedir. Bu araştırmanın içerik analizinden elde edilen Eşitlik ile Çatışmadan Kaçınmak temaları da katılımcıların Deutsch'un bölüşümsel adalet normlarını kullandıklarını gösteriyor olabilir. Ayrıca, bu iki temanın kullanımı da eşit pay verme davranışının nedenlerinin yalnızca kurgusal öykü bağlamında irdelendiğini gösteriyor olabilir, çünkü kişilerin eşit ihtiyacının olması da çatışmadan kaçınmak için eşit pay vermek de katılımcıya verilen kurgusal öyküde geçmektedir. Bu durum eşit pay veren katılımcıların, grupların gerçek ilişkilerine dikkat etmek yerine, davranışlarını oluşturan bağlamı değerlendirdikleri anlamını taşıyor olabilir.

İki gruba da eşit pay ayıran katılımcıların en düşük oranda (%4) Yeniden Kategorileme temasını kullandıkları görülmüştür. Bu temayı kullanan katılımcılar iç ve dış grubu etnik köken bağlamında değerlendirmemiş, bunun yerine iki etnik grubun da aynı din ya da ulustan olduğunu vurgulayarak eşit pay almaları gerektiğini ifade etmiştir. Sosyal Kimlik Kuramı'na (Tajfel ve Turner, 1979) göre de özellikle kaynak bölüştürme (allocation) görevlerinde iç ve dış grup üyelerini farklı kategori üyeleri olarak yeniden şekillendirmenin iç grup yanlılığını azalttığı, eşit pay verme oranını arttırdığını ifade eden araştırmacılar mevcuttur (akt. Bourhis ve Gagnon, 2003:102). Ayrıca avantajlı statüde bulunan katılımcıların en yüksek oranda (%62) bu temayı kullandıkları görülmektedir. Bu durum, avantajlı konumda bulunan grubun büyük kısmında görülen dezavantajlı gruba yönelik olumsuz tutumların (Aras ve ark., 2009:93-119) bireylerde bilişsel çelişki yarattığına -çünkü hedefe yönelik tutum olumsuz, davranış olumlu- ve bunu gidermek için yeniden kategorileme stratejisinin kullanıldığına işaret ediyor olabilir. Bu çelişkiyi gidermek için de Türk katılımcılar olumsuz tutumların (ayrımcılık gibi) hedefi olan dezavantajlı grubu farklı gruplar olarak yeniden kategorileme yolunu seçiyor olabilirler. Literatürde de hedefe yönelik tutumlar ile davranışların bilişsel çelişki yarattığı durumlarda hedefi farklı gruplar olarak kategorize etmenin bilişsel çelişkiyi azalttığı ifade edilmektedir (Dovidio, Kawakami ve Gaertner, 2000:148-151).

Sonuç olarak, yapılan bu araştırmada bireylerin iç gruplarının diğer gruplarla çatışma içinde olması, diğer grup üyelerini olumsuz değerlendirmeye ve iç grubu kayırmayı meşru algılamaya neden oluyor gibi görünmektedir. Ayrıca bir hedef grubun iç gruba benzer algılanması birçok katılımcı için iç grubu kayırma adına mantıklı bir neden olarak ifade edilmektedir. Bölüştürme yaparken davranışın evrensel ahlak yasalarına uygunluğunu irdeleyen bireylerin ise gruplarını kayırmayı reddettikleri ifade edilebilir.

Buna ek olarak, hedef grupların ihtiyaçları ile farklı uygulamaların çatışma yaratabileceği durumlarda bireylerin hem i hem de dış gruplarına eşit pay ayırdıkları gözlenmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada bireylerin gruplarıyla özdeşim düzeyleri ve grup normlarının iç grup yanlılığına etkisi incelenmiştir. Bulgular, grupları ile yüksek özdeşime sahip kişilerin düşük özdeşimlilere kıyasla daha yüksek oranda iç grup yanlılığı yaptığını göstermiştir. Ayrıca, grubun normunun eşitlik olduğu koşulda grubun normunun grubunu kayırmak olduğu koşula kıyasla hem yüksek hem de düşük özdeşimlilerin daha düşük oranda iç grup yanlılığı yaptığı gözlenmiştir. Bu durum, bireylerin gruplarıyla olan özdeşimlerinin ve iç grup normlarının önemini göstermektedir. Buna göre bir gruba üye olmak ve kendini o gruba yoğun biçimde ait hissetmek kaçınılmaz olarak iç grup yanlılığını arttırmak zorunda değildir. Grubun eşitlik ve hakkaniyet gibi ayrımcılığın karşısında bulunan normlara sahip olması, kişilerin kendi gruplarını kayırmasını büyük ölçüde azaltmaktadır. Grubun normu kayırmayı teşvik ettiğinde ise iç grup yanlılığı dramatik biçimde artmaktadır. Bu bağlamda, gruplarını kayırarak adaletsizliğe neden olan grupların grup normları çeşitli sosyal politikalar ve eğitim-müdahale programları ile farklılaştırılarak birbirleri ile sosyal mesafeleri açılmış grupların önyargıyla mücadeleleri kolaylaştırılabilir; bireylere evrensel insan hakları öğretilerek ön yargı ve ayrımcılık konusunda bilinçlenmiş nesiller oluşturulabilir.

Sıfat atıfları ile ölçülen iç grup yanlılıklarında özdeşim düzeyi ile iç ve dış grubu olumlu ya da olumsuz değerlendirmek arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Hem yüksek hem de düşük özdeşim düzeyindeki gruplar, iç gruplarına dış gruplarından daha yüksek oranda olumlu sıfat atfetmiştir. Yüksek özdeşimli grup, literatürle tutarlı olarak düşük özdeşimli gruptan iç grubuna daha yüksek oranda olumlu sıfat atfetmiştir. Bu durumun, katılımcıların iç grup üyelerini benlikleri içinde daha yoğun olarak değerlendirmesi ve

buna bağlı olarak kendinden olanı daha olumlu değerlendirme eğiliminden kaynaklandığı düşünölmektedir.

Gruplarını kayıran katılımcıların bu davranışlarının nedenlerine ilişkin açıklamaları içerik analizi ile incelenmiştir. Katılımcıların bir bölümü, aynı sosyal kategorinin üyesi olduğu için kendi grubuna diğer gruptan daha çok pay verdiğini belirtmiştir. Bu açıklama grubunu kayırmanın olması gereken, doğal ve normal bir davranış olarak göröldüğüne işaret etmektedir. Bireylerin, dış gruba yönelik olumsuz, iç gruba yönelik olumlu tutumlarını kendi grubunu kayırmak için haklı ve yeterli bir gerekçe olarak gördükleri gözlenmiştir. İki grubu da eşit pay veren katılımcılar ise bu davranışlarının nedeni olarak ayrımcılık yapmanın istenmeyen bir davranış olması ile eşitliğin savunulması gereken bir değer olmasını göstermişlerdir. Bu katılımcılara göre eşit pay vermelerinin diğer nedeni insan olmanın bunu gerektirmesi ve evrensel ahlak yasalarının bunu emretmesidir.

KAYNAKÇA

- Aberson, C. L., Healy M. R. ve Romero V. L. (2000). Ingroup bias and self-esteem: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Review*, 4(1) 157-173.
- Aberson, C. L. ve Howanski, L. M. (2002). Effects of self-esteem, status, and identification on two forms of ingroup bias. *Current Research in Social Psychology*, 7, 225–243.
- Abrams, D., Eller, A. ve Bryant, J. (2006). An age apart: the effects of intergenerational contact and stereotype threat on performance and intergroup bias. *Psychology and Aging*, 21(4), 691-702.
- Adorno, T. W, Frankel-Brunswik, E., Levinson, D. J. ve Sanford, R. M. (1950). *The authoritarian personality*. New York: Harper.
- Aras, B., Aydın, E., Bölme, S. M., Dağı, İ., Dalmış, İ., Ensaroğlu, Y., Ete, H., Küçükcan, T. ve ark. (2009). *Türkiye'nin Kürt sorunu algısı*. Ankara: SETA Yayınları VII.
- Becker, J. C. (2012). The system-stabilizing role of identity management strategies: Social creativity can undermine collective action for social change. *Journal of Personality and Social Psychology*, 103(4), 647-662.
- Bettencourt, B. ve Bartholow, B. D. (1998). The importance of status legitimacy for intergroup attitudes among numerical minorities. *Journal of Social Issues*, 54(4), 759-775.
- Bettencourt, B., Charlton, K., Dorr, N. ve Hume, D. L. (2001). Status differences and ingroup bias: a meta-analytic examination of the effects of status stability, status legitimacy, and group permeability. *Psychological Bulletin*, 127(4), 520-542.

- Billig, M. ve Tajfel, H. (1973). Social categorization and similarity in intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 3(1), 27-52.
- Blanz, M., Mummendey, A. ve Otten, S. (1995). Positive–negative asymmetry in social discrimination: The impact of stimulus valence and size and status differentials on intergroup evaluations. *British Journal of Social Psychology*, 34(4), 409-419.
- Bourhis, R. Y. ve Gagnon, A. (2003). Social orientations in the minimal group paradigm. R. Brown ve S. Gaertner (Ed.), *Blackwell handbook of social psychology: Intergroup processes* içinde (ss. 89-112). UK: Blackwell Publishing.
- Brewer, M. B. (1979). In-group bias in the minimal intergroup situation: A cognitive-motivational analysis. *Psychological Bulletin*, 86(2), 307-324.
- Brewer, M. B. (2001). Ingroup identification and intergroup conflict. İçinden R. D. Ashmore, L. Jussim ve D. Wilder (Ed.), *Social identity, intergroup conflict and conflict reduction volume 3* (ss. 17-41). UK: Oxford University Press
- Brewer, M. B. ve Silver, M. (1978). Ingroup bias as a function of task characteristics. *European Journal of Social Psychology*, 8(3), 393-400.
- Brown, R. J. (1984). The role of similarity in intergroup relations. İçinden H. Tajfel (Ed.), *The social dimension: Vol. 2* (ss. 603-623). Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Brown, R. (2000). Social identity theory: Past achievements, current problems and future challenges. *European Journal of Social Psychology*, 30(6), 745-778.

- Castano, E., Yzerbyt, V., Paladino, M. P. ve Sacchi, S. (2002). I belong, therefore, I exist: Ingroup identification, ingroup entitativity, and ingroup bias. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(2), 135-143.
- Ceylan, S. (2010). *Ödül ve bedel bölüşümüne ilişkin haklılık algılarında katkı türü ve iç-grup üyeliğinin etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Chin, M. G. ve McClintock, C. G. (1993). The effects of intergroup discrimination and social values on level of self-esteem in the minimal group paradigm. *European Journal of Social Psychology*, 23(1), 63-75.
- Correll, J. ve Park, B. (2005). A model of the ingroup as a social resource. *Personality and Social Psychology Review*, 9(4), 341-359.
- Crisp, R. J. ve Beck, S. R. (2005). Reducing intergroup bias: The moderating role of ingroup identification. *Group Processes and Intergroup Relations*, 8(2), 173-185
- Crisp, R. J., Stone, C. H. ve Hall, N. R. (2006). Recategorization and subgroup identification: Predicting and preventing threats from common ingroups. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(2), 230-243.
- De Vries, R. E. (2003). Self, in-group, and out-group evaluation: bond or breach? *European Journal of Social Psychology*, 33(5), 609-621.
- Deutsch, M. (1975). Equity, equality, and need: What determines which value will be used as the basis of distributive justice? *Journal of Social Issues*, 31(3), 137-149.

- Dittes, J. E. ve Kelley, H. H. (1955). Effects of different conditions of acceptance upon conformity to group norms. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 53, 6-74.
- Doosje, B. ve Branscombe, N. R. (2003). Attributions for the negative historical actions of a group. *European Journal of Social Psychology*, 33(2), 235-248.
- Dovidio, J. F., Brigham, J. C., Johnson, B. T. ve Gaertner, S. L. (1996). Stereotyping, prejudice and discrimination: Another look. C. N. Macrae, C. Stangor ve M. Hewstone (Ed.). *Stereotypes & stereotyping* içinde (ss.216-319). UK: Guilford Press.
- Dovidio, J. F., Kawakami, K. ve Gaertner, S. L. (2000). Reducing contemporary prejudice: Combating explicit and implicit bias at the individual and intergroup level. S. Oskamp (Ed.). *Reducing prejudice and discrimination* içinde (ss.137-163). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Duckitt, J. ve Mphuthing, T. (1998). Group identification and intergroup attitudes: a longitudinal analysis in South Africa. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1), 80-85.
- Ellemers, N., Kortekaas, P. ve Ouwerkerk, J. W. (1999). Self-categorisation, commitment to the group and group self-esteem as related but distinct aspects of social identity. *European Journal of Social Psychology*, 29(23), 371-389.
- Fazio, R. H., Powell, M. C., ve Herr, P. M. (1983). Toward a process model of the attitude-behavior relation: Accessing one's attitude upon mere observation of the attitude object. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(4), 723-735.

- Fleiss, J. L., Levin, B. ve Paik, M. C. (2003). *Statistical Methods For Rates and Proportions*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Goette, L., Huffman, D. ve Meier, S. (2006). The impact of group membership on cooperation and norm enforcement: Evidence using random assignment to real social groups. *American Economic Review*, 96, 212-216.
- Göregenli, M. (2013). Ayrımcılığın Meşrulaştırılması. K. Çayır ve M. A. Ceyhan (Der.). *Ayrımcılık: Çok boyutlu yaklaşımlar içinde* (ss. 39-54). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Graber, D. (2003). Styles of image management during crises: justifying press censorship. *Discourse & Society*, 14(5), 539-557.
- Greenwald, A. G., McGhee, D. E. ve Schwartz, J. L. (1998). Measuring individual differences in implicit cognition: the implicit association test. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1464-1480.
- Hall, N. R. ve Crisp, R. J. (2008). Assimilation and contrast to group primes: The moderating role of ingroup identification. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44(2), 344-353.
- Haslam, S. A., Oakes, P. J., McGarty, C., Turner, J. C., ve Onorato, R. S. (1995). Contextual changes in the prototypicality of extreme and moderate out group members. *European Journal of Social Psychology*, 25(5), 509-530.
- Henderson-King, E., Henderson-King, D., Zhermer, N., Posokhova, S. ve Chiker, V. (1997). In-group favoritism and perceived similarity: A look at Russians'

perceptions in the post-Soviet era. *Society for Personality and Social Psychology*, 23(10), 1013-1021.

Hewstone, M., Rubin, M. ve Willis, H. (2002). Intergroup bias. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 575-604.

Hinkle, S., Taylor, L. A., Fox-Cardamone, D. L. ve Crook, K. F. (1989). Intragroup identification and intergroup differentiation: A multicomponent approach. *British Journal of Social Psychology*, 28(4), 305-317.

Hinkle, S. ve Brown, R. J. (1990). Intergroup comparisons and social identity: Some links and lacunae. D. Abrams ve M. A. Hogg (Ed.). *Social identity theory: Constructive and critical advances* içinde (ss. 48-70). New York: Harvester-Wheatsheaf Publishing.

Hodson, G., Dovidio, J. F. ve Esses, V. M. (2003). Ingroup identification as a moderator of positive–negative asymmetry in social discrimination. *European Journal of Social Psychology*, 33(2), 215-233.

Hogg, M. A. ve Vaughan, G. M. (2014). *Sosyal psikoloji yedinci edisyon*. (Çev: İ. Yıldız ve A. Gelmez). Ankara: Ütopya Yayınevi (Özgün çalışma: 2014).

Hortaçsu, N. (2000). Intergroup relations in a changing political context: The case of veiled and unveiled university students in Turkey. *European Journal of Social Psychology*, 30(5), 733-744.

Hortaçsu, N. (2007). *Ben biz siz hepimiz toplumsal kimlik ve gruplararası ilişkiler*. Ankara: İmge Kitabevi.

- Hortaçsu, N. (2014). *Grup içi ve gruplar arası süreçler*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Hüsnü, Ş. (2006). National stereotypes, in-group identification, intergroup bias, social categorization and in-group/out-group attitudes: The case of Cyprus (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Islam, M. R. ve Hewstone, M. (1993). Dimensions of contact as predictors of intergroup anxiety, perceived out-group variability, and out-group attitude: An integrative model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 19(6), 700-710.
- Jackson, J. W. ve Smith, E. R. (1999). Conceptualizing social identity: A new framework and evidence for the impact of different dimensions. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(1), 120-135.
- Jarymowicz, M. ve Bar-Tal, D. (2006). The dominance of fear over hope in the life of individuals and collectives. *European Journal of Social Psychology*, 36(3), 367-392.
- Jetten, J., Spears, R. ve Manstead, A. S. (1996). Intergroup norms and intergroup discrimination: distinctive self-categorization and social identity effects. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(6), 1222-1233.
- Jetten, J., Spears, R. ve Manstead, A. S. (1997). Strength of identification and intergroup differentiation: The influence of group norms. *European Journal of Social Psychology*, 27(5), 603-609.
- Jetten, J., Spears, R. ve Manstead, A. S. (2001). Similarity as a source of differentiation: The role of group identification. *European Journal of Social Psychology*, 31(6), 621-640.

- Jetten, J., Spears, R. ve Postmes, T. (2004). Intergroup distinctiveness and differentiation: a meta-analytic integration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(6), 862-879.
- Jost, J. T., Pelham, B. W., Sheldon, O. ve Sullivan, B. N. (2003). Social inequality and the reduction of ideological dissonance on behalf of the system: Evidence of enhanced system justification among the disadvantaged. *European Journal of Social Psychology*, 33(1), 13-36.
- Judd, C. M., Park, B., Yzerbyt, V., Gordijn, E. H. ve Muller, D. (2005). Attributions of intergroup bias and outgroup homogeneity to ingroup and outgroup others. *European Journal of Social Psychology*, 35(6), 677-704.
- Kelly, C. (1993). Group identification, intergroup perceptions and collective action. *European Review of Social Psychology*, 4(1), 59-83.
- Kenworthy, J. B., Barden, M. A., Diamond, S. ve DelCarmen, A. (2011). Ingroup identification as a moderator of racial bias in a shoot–no shoot decision task. *Group Processes and Intergroup Relations*, 14(3), 311-318.
- Kızıltepe, Z. (2015). İçerik analizi. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.). *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları içinde* (ss. 253-266). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Lay, C. ve Verkuyten, M. (1999). Ethnic identity and its relation to personal self-esteem: A comparison of Canadian-born and foreign-born Chinese adolescents. *The Journal of Social Psychology*, 139(3), 288-299.

- Levin, S. ve Sidanius, J. (1999). Social dominance and social identity in the United States and Israel: Ingroup favoritism or outgroup derogation? *Political Psychology*, 20(1), 99-126.
- March, D. S. ve Graham, R. (2015). Exploring implicit ingroup and outgroup bias toward Hispanics. *Group Processes & Intergroup Relations*, 18(1), 89-103.
- McGarty, C. (2001). Social Identity Theory does not maintain that identification produces bias, and Self-categorization Theory does not maintain that salience is identification: Two comments on Mummendey, Klink and Brown. *British Journal of Social Psychology*, 40(2), 173-176.
- Mertan, B. (2011). Children's perception of national identity and in-group/out-group attitudes: Turkish-Cypriot school children. *European Journal of Developmental Psychology*, 8(1), 74-86.
- Messick, D. M. ve Mackie, D. M. (1989). Intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 40, 45-81.
- Mlicki, P. P. ve Ellemers, N. (1996). Being different or being better? National stereotypes and identifications of Polish and Dutch students. *European Journal of Social Psychology*, 26(1), 97-114.
- Moscovici, S. ve Lage, E. (1976). Studies in social influence III: Majority versus minority influence in a group. *European Journal of Social Psychology*, 6(2), 149-174.
- Moscovici, S. ve Lage, E. (1978). Studies in social influence IV: Minority influence in a context of original judgments. *European Journal of Social Psychology*, 8(3), 349-365.

- Mullen, B., Brown, R. ve Smith, C. (1992). Ingroup bias as a function of salience, relevance, and status: An integration. *European Journal of Social Psychology*, 22(2), 103-122.
- Mummendey, A., Klink, A. ve Brown, R. (2001). Nationalism and patriotism: National identification and out-group rejection. *British Journal of Social Psychology*, 40(2), 159-172.
- Nesdale, D., Durkin, K., Maass, A. ve Griffiths, J. (2005). Threat, group identification and children's ethnic prejudice. *Social Development*, 14(2), 189-205.
- Otten, S. ve Mummendey, A. (2000). Valence-dependent probability of ingroup favouritism between minimal groups: An integrative view on the positive-negative asymmetry in social discrimination. D. Capozza ve R. Brown (Ed.), *Social identity processes* içinde (ss. 33-49). Great Britian: Sage Publication.
- Otten, S., Mummendey, A. ve Blanz, M. (1996). Intergroup discrimination in positive and negative outcome allocations: Impact of stimulus valence, relative group status, and relative group size. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(6), 568-581.
- Otten, S. ve Wentura, D. (1999). About the impact of automaticity in the Minimal Group Paradigm: Evidence from affective priming tasks. *European Journal of Social Psychology*, 29(8), 1049-1071.
- Paladino, M. P. ve Vaes, J. (2009). Ours is human: On the pervasiveness of infra-humanization in intergroup relations. *British Journal of Social Psychology*, 48(2), 237-251.

- Perdue, C. W., Dovidio, J. F., Gurtman, M. B. ve Tyler, R. B. (1990). Us and them: Social categorization and the process of intergroup bias. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(3), 475-486.
- Perreault, S. ve Bourhis, R. Y. (1999). Ethnocentrism, social identification, and discrimination. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(1), 92-103.
- Poppe, E. ve Linssen, H. (1999). In-group favouritism and the reflection of realistic dimensions of difference between national states in Central and Eastern Europe annationality stereotypes. *British Journal of Social Psychology*, 38(1), 85-102.
- Putra, I. E. (2014). The role of ingroup and outgroup metaprejudice in predicting prejudice and identity undermining. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 20(4), 574-579.
- Quillian, L. (1995). Prejudice as a response to perceived group threat: Population composition and anti-immigrant and racial prejudice in Europe. *American Sociological Review*, 60, 586-611.
- Rokeach, M. (1960). *The open and closed mind*. New York: Basic Books.
- Rubin, M., Badea, C. ve Jetten, J. (2014). Low status groups show in-group favoritism to compensate for their low status and compete for higher status. *Group Processes & Intergroup Relations*, 17(5), 563-576.
- Ruffle, B. J. ve Sosis, R. (2006). Cooperation and the in-group-out-group bias: A field test on Israeli kibbutz members and city residents. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 60(2), 147-163.

- Rutland, A., Hitti, A., Mulvey, K. L., Abrams, D. ve Killen, M. (2015). When does the in-group like the out-group? Bias among children as a function of group norms. *Psychological Science* 26(6), 834-842.
- Rüstemli, A., Mertan, B., ve Çiftçi, O. (2000). In-group favoritism among native and immigrant Turkish Cypriots: Trait evaluations of in-group and out-group targets. *The Journal of Social Psychology*, 140(1), 26-34.
- Saatçi, M. (2002). Nation–states and ethnic boundaries: modern Turkish identity and Turkish–Kurdish conflict. *Nations and Nationalism*, 8(4), 549-564.
- Sachdev, I. ve Bourhis, R. Y. (1991). Power and status differentials in minority and majority group relations. *European Journal of Social Psychology*, 21(1), 1-24.
- Salmivalli, C. ve Voeten, M. (2004). Connections between attitudes, group norms, and behaviour in bullying situations. *International Journal of Behavioral Development*, 28(3), 246-258.
- Scheepers, D., Spears, R., Doosje, B. ve Manstead, A. S. (2006). Diversity in in-group bias: structural factors, situational features and social functions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(6), 944-960.
- Schmitt, M. T. ve Branscombe, N. R. (2001). The good, the bad, and the manly: Threats to one's prototypicality and evaluations of fellow in-group members. *Journal of Experimental Social Psychology*, 37(6), 510-517.
- Shepherd, L., Spears, R. ve Manstead, A. S. (2013). 'This will bring shame on our nation': The role of anticipated group-based emotions on collective action. *Journal of Experimental Social Psychology*, 49(1), 42-57.

- Sherif, M. (1937). An experimental approach to the study of attitudes. *Sociometry*, 1(2), 90-98
- Sherif, M. (1956). Experiments in group conflict. *Scientific American*, 195, 54-58.
- Sherif, M. (1966). *In common predicament: Social psychology of intergroup conflict and cooperation*. Boston:Houghton-Mifflin.
- Somer, M. (2004). Turkey's Kurdish conflict: changing context, and domestic and regional implications. *The Middle East Journal*, 58(2), 235-253.
- Spears, R., Doosje, B. ve Ellemers, N. (1999). Commitment and the Context of Social Perception. N. Ellemers, R. Spears ve B. Doosje (Ed.), *Social Identity* içinde (ss. 59-94). UK: Blackwell Publishers.
- Stephan, W. G., Renfro, C. L., Esses, V. M., Stephan, C. W. ve Martin, T. (2005). The effects of feeling threatened on attitudes toward immigrants. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(1), 1-19.
- Stroebe, K., Lodewijkx, H. F. ve Spears, R. (2005). Do unto others as they do unto you: Reciprocity and social identification as determinants of ingroup favoritism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(6), 831-845
- Struch, N. ve Schwartz, S. H. (1989). Intergroup aggression: its predictors and distinctness from in-group bias. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(3), 364-373.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2012). *Using Multivariate Statistics Sixth Edition*. Pearson Education.

- Tajfel, H. (1970). Experiments in intergroup discrimination. *Scientific American*, 223(5), 96-102.
- Tajfel, H. (1981). *Human groups and social categories: Studies in social psychology*. UK: Cambridge University Press Archive
- Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology* 33(1), 1-39.
- Tajfel, H., Billig, M. G., Bundy, R. P., ve Flament, C. (1971). Social categorization and intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 1(2), 149-178.
- Tajfel, H. ve Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. W. G. Austin ve S. Worchel (Ed.), *The social psychology of intergroup relations* içinde (ss. 33-57). Monterey, CA: Brooks-Cole.
- Tajfel, H. ve Turner, J. C. (2004). The social identity theory of intergroup behavior. İçinden J. T. Jost ve J. Sidanius (Ed.), *Political psychology: Key readings in social psychology* (ss. 7-24). New York, US: Psychology Press.
- Taylor, D. M. ve Jaggi, V. (1974). Ethnocentrism and causal attribution in a South Indian context. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 5(2), 162-171.
- Tekman, H. G., Hortaçsu, N. ve Ok, A. B. (2008). Message content, group identification and the intergroup sensitivity effect: Responses to the message and recognition memory. *Asian Journal of Social Psychology*, 11(4), 279-285.

- Terry, D. J. ve Hogg, M. A. (1996). Group norms and the attitude-behavior relationship: A role for group identification. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(8), 776-793.
- Tropp, L. R. ve Wright, S. C. (2001). Ingroup identification as the inclusion of ingroup in the self. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(5), 585-600.
- Turner, J. C. (1975). Social comparison and social identity: Some prospects for intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 5(1), 1-34.
- Turner, J. C. (1982). Towards a cognitive redefinition of the social group. İçinden H. Tajfel (Ed.), *Social identity and intergroup relations* (ss. 15-40). UK: Cambridge University Press.
- Turner, J. C. (1999). Some current issues in research on social identity and self-categorization theories. İçinden N. Ellemers, R. Spears ve B. Doosje (Ed.), *Social identity* (ss. 6-35). UK: Blackwell Publishers.
- Turner, J. C. (2001). Social identity, organisation and leadership. İçinden M. E. Turner (Ed), *Groups at work: Theory and research* (ss. 25-42). UK: Earlbaum Publishing.
- Vaes, J. ve Paladino, M. P. (2009). The uniquely human content of stereotypes. *Group Processes & Intergroup Relations* (13)1, 23-39.
- Van Leeuwen, E., Van Knippenberg, D., ve Ellemers, N. (2003). Continuing and changing group identities: The effects of merging on social identification and ingroup bias. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(6), 679-690.

- Voci, A. (2006). The link between identification and in-group favouritism: Effects of threat to social identity and trust-related emotions. *British Journal of Social Psychology*, 45(2), 265-284.
- Wagner, U., Lampen, L. ve Syllwasschy, J. (1986). In-group inferiority, social identity and out-group devaluation in a modified minimal group study. *British Journal of Social Psychology*, 25(1), 15-23.
- Wann, D. L. ve Grieve, F. G. (2005). Biased evaluations of in-group and out-group spectator behavior at sporting events: The importance of team identification and threats to social identity. *The Journal of Social Psychology*, 145(5), 531-546.
- Weber, J. G. (1994). The nature of ethnocentric attribution bias: Ingroup protection or enhancement? *Journal of Experimental Social Psychology*, 30(5), 482-504.
- White, K. M., Hogg, M. A. ve Terry, D. J. (2002). Improving attitude-behavior correspondence through exposure to normative support from a salient ingroup. *Basic and Applied Social Psychology*, 24(2), 91-103.
- Yampolsky, M. A. ve Amiot, C. E. (2013). Priming self-determined and non-self-determined group identification: Effects on well-being and ingroup bias. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 17(3), 137-149.

EK I

Lütfen aşağıdaki bilgileri doldurunuz.

1- Yaşınız:

2- Cinsiyetiniz:

3- Eğitim Durumunuz: İlkokul Mezunu()

Lise Mezunu()

Üniversite Mezunu()

4- Etnik grubunuz nedir: Türk () Kürt () Arap () Çerkez () Laz ()

Diğer (Lütfen yazınız:)

5- Dini inancınız nedir: Müslüman () Hristiyan() Dini inancım yok ()

Diğer (Lütfen yazınız:)

6- Mezhebiniz nedir: Sünni () Alevi () Katolik () Ortadoks () Protestan ()

Diğer (Lütfen yazınız:)

7- Politik görüşünüz nedir: Liberal () Ülkücü () Sosyalist () Muhafazakar ()

Diğer (Lütfen yazınız:)

8- Ayda ortalama ne kadar para harcarsınız: TL

EK II

Şimdi size bir öykü sunulacaktır. Sizden beklenen öyküyü okuduktan sonra bir karar vermenizdir.

-Hikaye Başlangıç-

İran-Azerbaycan sınırı, ünlü markaların hazır giyim işlerini yapan tekstil fabrikalarının bulunduğu, insanların bu fabrikalarda çalışarak hayatlarını kazandıkları bir bölgedir. Burada sadece Türkiye'den göç eden insanlar çalışmaktadır.

*Son yıllarda İran-Azerbaycan sınırında iki grup arasında büyük problemler yaşanmaktadır. Birbirleri ile sorunları olan gruplardan biri **Türkler** diğeri **Kürtler** olarak bilinmektedir. Sorunlar, bir yıl önce **Türklerin** ve **Kürtlerin** sınırdaki tekstil fabrikalarındaki iş kapma anlaşmazlıklarından doğmuştur. Ardından anlaşmazlıklar grupların **etnik kimlikleri** yüzünden çıkmaza girmiş, iki grup birbiri ile ilişkilerini koparma noktasına gelmiştir. Bu problemlerin ardından iki kesimin de yaşam standartları düşmüş, bölgede fakirlik artmıştır.*

*Sahibine Yardım Ulaştırma Derneği (İSYUD), tüketime hazır gıda alıp sorunlu bölgeye gönderecektir. Siz de bu derneğe üyesiniz. Gıda almak için harcanacak para miktarı ise **sizin gibi dernek üyelerinin fikirleri doğrultusunda** şekillenecektir.*

-Hikaye Bitiş-

Karar vermeden önce, size bu konuda yapılmış araştırmaların ortak bulgusunu sunacağım:

Araştırma bulguları Türklerin* bu tür durumlarda tüm gruplara eşit miktarda yardım gönderdiğini göstermiştir.

-KARAR-

*Üyesi olduğunuz derneğin (İSYUD) **kasasında bu bölgeye gönderilmek üzere toplanmış 72.000 TL para var. Bölgedeki fakirliğin azalması için bu para Türkler ile Kürtlere verilecek. Siz bir Türk* olarak, dernek kasasında bulunan 72.000'in ne kadarının Türkler ne kadarının Kürtlere verilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? Aşağıdaki boşluklara belirtiniz.***

Bence TürklerTL verilmelidir.

Bence KürtlereTL verilmelidir.

**Katılımcının etnik kökenine uygun olarak kelime Kürtlerin ve Kürt olarak değiştirilmektedir.*

EK III

Şimdi size bir öykü sunulacaktır. Sizden beklenen öyküyü okuduktan sonra bir karar vermenizdir.

-Hikaye Başlangıç-

İran-Azerbaycan sınırı, ünlü markaların hazır giyim işlerini yapan tekstil fabrikalarının bulunduğu, insanların bu fabrikalarda çalışarak hayatlarını kazandıkları bir bölgedir. Burada sadece Türkiye'den göç eden insanlar çalışmaktadır.

*Son yıllarda İran-Azerbaycan sınırında iki grup arasında büyük problemler yaşanmaktadır. Birbirleri ile sorunları olan gruplardan biri **Türkler** diğeri **Kürtler** olarak bilinmektedir. Sorunlar, bir yıl önce **Türklerin** ve **Kürtlerin** sınırdaki tekstil fabrikalarındaki iş kapma anlaşmazlıklarından doğmuştur. Ardından anlaşmazlıklar grupların **etnik kimlikleri** yüzünden çıkmaza girmiş, iki grup birbiri ile ilişkilerini koparma noktasına gelmiştir. Bu problemlerin ardından iki kesimin de yaşam standartları düşmüş, bölgede fakirlik artmıştır.*

*Sahibine Yardım Ulaştırma Derneği (İSYUD), tüketime hazır gıda alıp sorunlu bölgeye gönderecektir. Siz de bu derneğe üyesiniz. Gıda almak için harcanacak para miktarı ise **sizin gibi dernek üyelerinin fikirleri doğrultusunda** şekillenecektir.*

-Hikaye Bitiş-

Karar vermeden önce, size bu konuda yapılmış araştırmaların ortak bulgusunu sunacağım:

Araştırma bulguları Türklerin* bu tür durumlarda dayanışma amacıyla kendi gruplarına daha fazla miktarda yardım gönderdiğini göstermiştir.

-KARAR-

*Üyesi olduğunuz derneğin (İSYUD) **kasasında bu bölgeye gönderilmek üzere toplanmış 72.000 TL para var. Bölgedeki fakirliğin azalması için bu para Türkler ile Kürtlere verilecek. Siz bir Türk* olarak, dernek kasasında bulunan 72.000'in ne kadarının Kütlere ne kadarının Kürtlere verilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? Aşağıdaki boşluklara belirtiniz.***

Bence Türkler'eTL verilmelidir.

Bence KürtlereTL verilmelidir.

**Katılımcının etnik kökenine uygun olarak kelime Kürtlerin ve Kürt olarak değiştirilmektedir.*

EK IV

Aşağıda size katılabileceğiniz ya da karşı olabileceğiniz ifadeler verilmiştir. İfadeleri okuduktan sonra, ifadelerin sağında bulunan numaralardan ifadeye katılma derecenizi en iyi yansıtanı yuvarlak içine alınız. Bu ifadelerin hiçbirinin doğru ya da yanlış cevabı yoktur, bu yüzden cevapları samimiyetiniz ile doldurmanız çok önemlidir. Katılımınız için tekrar teşekkürler!

	<i>Kesinlikle Katılmıyorum</i>	<i>Katılmıyorum</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Katılıyorum</i>	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>
1- Türk olmak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
2- Kendimi Türk olarak tanımlıyorum.	1	2	3	4	5
3- Diğer Türkler ile aramda güçlü bağlar olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
4- Diğer gruplar Türkleri eleştirdiğinde kişisel olarak üstüme alınırım.	1	2	3	4	5
5- Benim Türk kimliğim benliğimin önemli bir parçasıdır.	1	2	3	4	5
6- Ben Türk kimliğimden dolayı üyesi olduğum grubum ile yüksek özdeşim kurarım.	1	2	3	4	5
7- Ben Türk kimliğimden dolayı üyesi olduğum grubuma güçlü bir aidiyet duygusuna sahibim.	1	2	3	4	5
8- Türk olmak kendimi nasıl gördüğümün önemli bir parçasıdır.	1	2	3	4	5

Not: Türk kelimesi katılımcının etnik kökenine uygun olarak Kürt kelimesi ile değiştirilmektedir.

EK V

Sizce **Türkleri** tanımlamak için aşağıdaki sıfatlar ne kadar **uygundur?**

	<i>Hiç</i>	<i>Biraz</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Oldukça</i>	<i>Kesinlikle</i>
<i>Kibar</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Tembel</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Başarılı</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Saldırgan</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Dürüst</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Düzenli</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Güvenilmez</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Zeki</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Saygısız</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Yalancı</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Çalışkan</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Yardıms sever</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Kaba</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Ayrımcı</i>	-2	-1	0	+1	+2

EK VI

Sizce ***Kürtleri*** tanımlamak için aşağıdaki sıfatlar ne kadar **uygundur?**

	<i>Hiç</i>	<i>Biraz</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Oldukça</i>	<i>Kesinlikle</i>
<i>Kibar</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Tembel</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Başarılı</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Saldırgan</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Dürüst</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Düzenli</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Güvenilmez</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Zeki</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Saygısız</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Yalancı</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Çalışkan</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Yardımsever</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Kaba</i>	-2	-1	0	+1	+2
<i>Ayrımcı</i>	-2	-1	0	+1	+2

